

Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Beceri Gelişimlerine Dağcılık Eğitiminin Etkisi (Kocaeli Üniversitesi Örneği)*

Şentürk Kurt¹, Betül Bayazıt¹, Özlem Keskin¹, Yavuz Taşkiran²

¹ Kocaeli Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi

² Gedik Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi

Özet

Araştırmanın amacı, üniversite öğrencilerinin sosyal beceri gelişimlerine dağcılık eğitiminin etkisinin belirlenmesidir. Çalışma grubunu Kocaeli Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu'nda öğrenim gören, dağcılık eğitimi alan ve çalışmaya gönüllü olarak katılan 21 kadın 26 erkek olmak üzere toplam 47 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmada ölçme aracı olarak "Sosyal Beceri Envanteri" kullanılmıştır. Envanter, temel sosyal becerileri ölçmek amacıyla Riggio (1986) tarafından geliştirilmiş ve 1989 yılında gözden geçirilerek bugünkü şeklini almıştır. Türkçe'ye uyarlama çalışmaları Yüksel (1998) tarafından yapılmıştır. Güvenirlik katsayısı $r=.92$ olarak bulunmuştur. Öğrencilere, 16 hafta boyunca dağcılık eğitimi verilmiş, bu eğitimlerin öncesinde ve sonrasında sosyal beceri envanteri uygulanmıştır. Elde edilen verilere betimsel istatistiksel işlemler (ortalama, standart sapma) uygulandıktan sonra katılımcıların sosyal beceri düzeylerinin frekans ve yüzde değerleri alınmıştır. Katılımcıların ön-test ve son-test ölçümleri arasındaki farklar Paired Samples T Testi ile analiz edilmiştir. Anlamlılık düzeyi 0.05 olarak alınmıştır.

Çalışmaya katılan öğrencilerin ileri konuşma becerileri, kendini kontrol etme becerileri ve sonuçları kabul etme becerilerinin ön-test son-test değerleri arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur ($p<0,05$). Diğer sosyal beceri düzeylerinin ön-test son-test değerleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($p>0,05$).

Anahtar kelimeler: Sosyal beceri, dağcılık eğitimi, üniversite öğrencileri

The Impact of Mountaineering Education on Social Skills Development of University Students (Example of Kocaeli University)*

Abstract

The aim of the research is to determine whether the students who study at the university have changed their mountaineering education at the social skill levels. The study group consists of 47 students, 21 female and 26 male students, who are trained in the Kocaeli University Physical Education and Sports High School, who take mountaineering training and voluntarily participate in the study. "Social Skill Inventory" was used as the measurement tool used in the research. Inventory was developed by Riggio (1986) to measure basic social skills and in 1989, he was taken into consideration and got his present shape. Adaptation studies in Turkish were carried out by Yüksel (1998). Reliability co-efficient is $r=.92$. The participants were given mountaineering training for 16 weeks and social skills inventory was applied before and after these trainings. After applying descriptive statistical procedures (mean, standard deviation) to the data obtained with this scale, the frequency and percentage values of the social skill levels of the subjects were taken. Differences between the pre-test and post-test measurements of subjects were analyzed with the Paired Samples T Test. The significance level of 0.05 was used. There was a statistically significant difference between the pre-test post-test values of the ability of the subjects participating in the study to have advanced speech skills, self-control skills and ability to accept the results ($p<0.05$). There was no statistically significant difference between pre-test post-test values of other social skill levels ($p>0.05$).

Key words: Social skills, mountaineering education, university students

* I. Rekreasyon Araştırmaları Kongresinde sözel bildiri olarak sunulmuştur.

Giriş

Toplumsallaşma, insanın kendi tecrübelerinin ışığında kişiliğinin doğal yapısı ile yaşadığı toplumun sosyo-kültürel öğelerinin benimsetildiği bir çevrede yaşamak durumunda olduğu toplumsal çevreye uyumunu sağlayan bir süreçtir (Yetim, 2010).

Bireyin sosyal kabulü olan davranışlar sergilemesi ve etkili iletişim kurabilmesi için birtakım beceriler edinmesi gereklidir. Sosyal beceriler olarak adlandırılan bu beceriler sayesinde insanlar buldukları topluma uyum sağlamaktadır (Erinç, 2008).

Sosyal beceriler, büyük ölçüde empati yeteneğine dayanan ve insanlar arasındaki iyi ilişkilerin temelini oluşturmaktadır (Kansu ve Beceren, 2004). Bireylerin toplum tarafından verilen görevleri yerine getirebilmeleri için, sergilenmesi gereken belirli davranışlar olarak da ifade edilebilir. Fakat bazı gençler bu davranışları kazanmada problemlerle karşılaşmaktadır. Bu gençlerde, yetersiz sosyal beceriler yüzünden, kendi yaşlıları ile aralarındaki etkileşim için yeterli fırsatlar oluşmamaktadır. Bu sebeple, hem sosyal beceri yetersizliği olan gençler ile arkadaşları arasında iletişim problemleri oluşabilmektedir.

Sorias'a (1986) göre sosyal beceriler; kişinin olumlu ya da olumsuz duygularını uygun biçimde anlatabilmesi, kişisel haklarını savunabilmesi, gerektiğinde başkalarından yardım isteyebilmesi ve kendisine ters gelen istekleri geri çevirebilmesini sağlayan beceriler olarak ifade edilmektedir (Çiftçi ve Sucuoğlu, 2003).

Sosyal becerilerde yetersiz olan gençler hayatları boyunca kişilerarası ilişkilerde, duygusal-davranışsal alanlarda, okul ve meslek hayatlarında türlü türlü sorunlarla yüzleşmektedirler. Bu sorunların ortadan kaldırılması için, gençlerin sosyal beceri düzeylerinin artırılıp, toplumla bütünleştirilmelerinin sağlanması gerekmektedir.

Üniversiteye ilk başladıklarında bazı gençler arkadaşları ile nasıl diyalog kuracağını, nasıl etkileşim içerisine gireceğini bilememektedir. Çünkü, üniversite farklı ortamların ve farklı kültürlerin bir arada bulunduğu bir yerdir. Lise eğitim ortamına göre daha farklı bir çevre, farklı insanlar ve duyuşsal alanlar hepsi bir arada olduğundan bu durum sosyal becerileri yetersiz olan gençlerde iletişim problemlerini ve kendini ifade etme eksikliğini ortaya çıkarabilmektedir.

Normalde üniversiteye gelen bir yetişkinin kendini ifade etme yeteneği, sosyal alanlara girebilmesi ve insanlarla çabuk iletişim kurması gerekmektedir. Gençlerin sosyal gelişim kazanmasında aldığı eğitimlerden biri olan dağcılık eğitimi ile gençlerin kendini tanıması ve kendine güvenmesi sağlanmaktadır. Dağcılık, belirli bir takım ilke ve kurallara dayalı olarak dağlarda yapılan yürüyüş, kampçılık ve tırmanış sporudur (www.tdf.gov.tr 13.09.2009). Dağcılık

eğitimi, kişinin zor koşullar altında yaşamını sürdürmesine, özgüveninin artmasına ve yaşamda bilinçli davranması gerektiğini de öğretmesi açısından önemli bir eğitimidir (Lai ve ark, 2016).

Eğitime katılacak olan öğrencilerin ekibin oluşum sürecinden itibaren kamp yerinin belirlenmesi, çadır kurulumları ve malzeme dağıtımları sonrasında yapılan ekip yürüyüşleri, teknik iniş, lider tırmanış çalışmalarında emniyetinin hiç tanımadığı bir öğrenci tarafından alınmasına kadar geçen sürecin öğrencide temel konuşma ve ekiple iş yapma becerilerini, zirve tırmanışı esnasındaki değişken hava koşullarına uyumu, uygulamanın zorluk dereceleri ve irtifadan kaynaklı fiziksel ve psikolojik değişimlerin saldırgan davranışlarla başa çıkmayı, kendini kontrol edebilme becerilerini, eğitim başlangıcı süresi ve sonrasında gerçekleşen tüm çalışmaların birbiriyle bağlantılı olarak ortaya çıkan sonuçları kabul etme becerilerini geliştirmesi düşünülmektedir.

Bu çalışma ile, dağcılık eğitimi alan gençlerin sosyal becerilerini geliştirmesine bu eğitimin nasıl bir etkisi olduğunu araştırarak sosyal becerisi zayıf olan gençlerin dağcılık eğitimi almalarını sağlayarak akranları ve toplum içinde kendilerini doğru ifade edebilen bireyler haline gelmelerine destek olmak amaçlanmaktadır.

Yöntem ve Araçlar

Araştırma Grubu: Bu araştırmanın çalışma grubunu Kocaeli Üniversitesi Beden Eğitim ve Spor Yüksek Okulu'nda öğrenim görmekte olan öğrenciler oluşturmaktadır. Araştırmada dağcılık eğitimi alan 120 öğrenciye ulaşılmaya çalışılmış, gönüllü olarak çalışmaya katılmak isteyen 76 öğrenciye ulaşıp envanter dağıtılmış ve geri dönen 54 envanterden 21'i kadın 26'sı erkek olmak üzere toplam 47 öğrenci verileri araştırmaya dahil edilmiştir.

Veri Toplama Aracı: Sosyal Beceri Envanteri; temel sosyal becerileri ölçmek amacıyla Riggio (1986) tarafından geliştirilmiş ve 1989 yılında gözden geçirilerek bugünkü şeklini almıştır. Türkçe'ye uyarlama çalışmaları Yüksel (1998) tarafından yapılmıştır. Güvenirlilik katsayısı $r=.92$ olarak bulunmuştur. Sosyal beceri envanteri, 14 yaşın üstündeki bireylere uygulanabilen, 90 madde ve altı alt ölçekten oluşan kendini tanımlama türünden bir araçtır. Alt ölçekler; Duyuşsal Anlatıcılık (DA), Duyuşsal Duyarlılık (DD), Duyuşsal Kontrol (DK), Sosyal Anlatıcılık (SA), Sosyal Duyarlılık (SD) ve Sosyal Kontrol (SK) olarak adlandırılmakta ve (1) Hiç benim gibi değil, (2) Biraz benim gibi, (3) Benim gibi, (4) Oldukça benim gibi ve (5) Tamamen benim gibi olarak derecelendirilmektedir. Ölçekteki maddeler 5'li likert tipi işaretlemeyi gerektirmekte ve ölçek puanlanırken bazı ifadeler tersine çevrilerek toplam puan

bulunmaktadır. Ölçeğin bütününden alınabilecek en yüksek puan 450, en düşük puan ise 90'dır. Alt ölçeklerden ise en düşük 15, en yüksek 75 puan alınabilmektedir. Ayrıca Sosyal Beceri Ölçeği, sosyal yeterlik ya da sosyal becerilerin tümünü kapsayan genel sosyal beceri seviyesini toplam olarak hesaplamaktadır. Ölçeğin Türkçe geçerlik ve güvenirlik çalışması Yüksel (1998) tarafından yapılmıştır.

Araştırmada, sosyal becerileri geliştirme ölçeği içinden, dağcılık eğitimleri ile geliştirilebilmesi düşünülen özellikler seçilerek 65 maddelik 11 alt ölçekten oluşan 5 li derecelendirmeli likert türünde bir cevaplama anahtarı oluşturulmuştur. Alt ölçekler; temel beceriler, temel konuşma becerileri, ileri konuşma becerileri, ilişkiyi başlatma becerileri, ekiple iş yapma becerileri, duygusal beceriler, kendini kontrol etme becerileri, saldırgan davranışlarla başa çıkma becerileri sonuçları kabul etme becerileri, yönerge verme becerileri, bilişsel becerilerdir. Her bir alt ölçek farklı sayıda maddelerden oluşmaktadır. Maddelerin tamamına tepkiler, her zaman yaparım, çok sık yaparım, genellikle yaparım, az yaparım, hiçbir zaman yapmam olarak derecelendirilmiş olup, her zaman yaparım cevabı 5 hiçbir zaman yapmam cevabı 1 puan almaktadır. Ölçekten alınabilecek olan en düşük puan 65, en yüksek puan ise 325'tir. Alt ölçeklerin her birinden madde sayıları ile bağlantılı olarak alınacak düşük puanlar ve yüksek puanlar farklılıklar gösterebilmektedir.

Verilerin Toplanması: Envanterin uygulamasının ilki dağcılık eğitimlerinin verilme süreci öncesinden katılımcı olacak olan öğrencilere uygulanmış olup 16 hafta süren eğitimler sonucunda değişimlerin tespiti için tekrar aynı katılımcı öğrencilere dağıtılarak uygulanmıştır. Dağcılık eğitimi kişilerin kendisine güvenmesini, farkında olmadığı özelliklerini ve liderlik ruhunu ortaya çıkarmayı hedeflemektedir. Bunu dağda çadır kampı kurarak, dağlara tırmanarak ve doğal ortamda teknoloji olmadan yaşamayı sağlayarak gerçekleştirmektedir. Dağcılık eğitimi, dağa tırmanarak kişinin kendine güvenini geliştirmekte, doğa ile yalnız kalarak kendisi ile yüzleşmesini sağlamakta, dağda bir gün de olsa kamp kurarak yaşamla mücadeleyi, nasıl hayatta kalacağını öğretmektedir. Bu bağlamda yapılan çalışmada uygulanan dağcılık eğitimi 16 haftalık eğitim süreci içerisinde hem teorik hem de pratik olarak gerçekleştirilmiş mümkün olan tüm şartlar ve imkanlar çerçevesinde uygulanmıştır.

Verilerin Analizi: Elde edilen verilere SPSS 19.0 paket programında betimsel istatistiksel işlemler (ortalama, standart sapma) uygulandıktan sonra, deneklerin sosyal beceri düzeylerinin frekans ve yüzde değerleri belirlenmiştir. Deneklerin ön-test son-test ölçümleri

arasındaki farklar Paired Samples T Testi ile analiz edilmiştir. Anlam düzeyi 0.05 olarak alınmıştır.

Bulgular

Dağcılık eğitimi alan gençlerin sosyal becerilerini geliştirmesine bu eğitimin nasıl bir etkisi olduğunu araştırarak sosyal becerisi zayıf olan gençlerin dağcılık eğitimi almalarını sağlayarak akranları ve toplum içinde kendilerini doğru ifade edebilen bireyler haline gelmelerine destek olmak amacıyla yapılan bu çalışmada elde edilen bulgular aşağıda verilmiştir.

Tablo 1: Katılımcıların Yaş Verilerine Ait Frekans (N) ve Yüzde (%) Değerlerine İlişkin Dağılımı

Yaş	N	(%)
19	6	12,8
20	14	29,8
21	8	17,0
22	9	19,1
23	8	17,0
25	2	4,3
Toplam	47	100,0

Tablo 2: Katılımcıların Cinsiyet Verilerine Ait Frekans (N) ve Yüzde (%) Değerlerine İlişkin Dağılımı

Cinsiyet	N	(%)
Kadın	21	44,7
Erkek	26	55,3
Toplam	47	100,0

Tablo 3: Katılımcıların Sosyal Beceri Düzeylerinin Ön-Test Son-Test T Testi Sonuçları

Sosyal Beceri Düzeyleri	Ön test X ± Ss	Son test X ± Ss	t	p
Temel Beceriler	44,55±5,915	45,68±5,657	-,873	0,38
Temel Konuşma Becerileri	13,40±2,976	14,49±3,7810	-1,430	0,16
İleri Konuşma Becerileri	18,83±3,246	20,32±3,527	-2,034	0,04*
İlişkiyi Başlatma Becerileri	38,15±6,369	39,11±6,137	-,693	0,49
Ekiple İş Yapma Becerileri	24,89±3,924	25,66±3,835	-1,045	0,30
Duygusal Beceriler	22,23±4,395	22,79±4,457	-,582	0,56
Kendini Kontrol Etme Becerileri	17,45±4,804	22,79±4,457	-3,362	0,00*
Saldırgan Davranışlarla Başa Çıkma Becerileri	15,13±2,028	15,40±3,208	-,532	0,59
Sonuçları Kabul Etme Becerileri	10,68±2,986	11,87±2,559	-2,306	0,02*
Yönerge Verme Becerileri	16,62±4,504	17,04±2,911	-,581	0,56

Sosyal Beceri Düzeyleri	Ön test X ± Ss	Son test X ± Ss	t	p
Temel Beceriler	44,55±5,915	45,68±5,657	-,873	0,38
Temel Konuşma Becerileri	13,40±2,976	14,49±3,7810	-1,430	0,16
İleri Konuşma Becerileri	18,83±3,246	20,32±3,527	-2,034	0,04*
İlişkiyi Başlatma Becerileri	38,15±6,369	39,11±6,137	-,693	0,49
Ekiple İş Yapma Becerileri	24,89±3,924	25,66±3,835	-1,045	0,30
Duygusal Beceriler	22,23±4,395	22,79±4,457	-,582	0,56
Kendini Kontrol Etme Becerileri	17,45±4,804	22,79±4,457	-3,362	0,00*
Saldırgan Davranışlarla Başa Çıkma Becerileri	15,13±2,028	15,40±3,208	-,532	0,59
Sonuçları Kabul Etme Becerileri	10,68±2,986	11,87±2,559	-2,306	0,02*
Yönerge Verme Becerileri	16,62±4,504	17,04±2,911	-,581	0,56
Bilişsel Beceriler	24,55±6,846	25,21±3,956	-,587	0,56

* p<0,05

Tablo 3'te, katılımcıların ileri konuşma becerileri, kendini kontrol etme becerileri ve sonuçları kabul etme becerilerinin ön-test son-test değerleri arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur (p<0,05). Katılımcıların diğer sosyal beceri düzeylerinin ön-test son-test değerleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır (p>0,05).

Tablo 4: Katılımcıların Sosyal Beceri Düzeylerinin Cinsiyete Göre Dağılımı

Cinsiyet	Sosyal Beceri Düzeyleri	Ön test X ± Ss	Son test X ± Ss	Z	p
Kadınlar n=21	Temel Beceriler	44,90±6,44	46,71±4,59	-654	0,51
	Temel Konuşma Becerileri	13,52±3,60	15,00±4,07	-973	0,33
	İleri Konuşma Becerileri	19,43±3,32	20,28±4,29	-829	0,40
	İlişkiyi Başlatma Becerileri	39,81±6,52	39,28±6,47	-322	0,74
	Ekiple İş Yapma Becerileri	26,67±3,27	25,80±4,20	-746	0,45
	Duygusal Beceriler	22,00±3,78	21,71±3,77	-262	0,79
	Kendini Kontrol Etme Becerileri	16,50±3,97	20,80±4,02	-1,628	0,10
	Saldırgan Davr. Başa Çıkma Becerileri	15,38±1,96	15,47±2,89	-208	0,83
	Sonuçları Kabul Etme Becerileri	11,19±2,58	12,52±2,08	-1,877	0,60
	Yönerge Verme Becerileri	16,76±2,75	17,57±3,07	-951	0,34
Bilişsel Beceriler	25,14±4,71	26,42±2,9	-1,009	0,31	

Cinsiyet	Sosyal Beceri Düzeyleri	Ön test X ± Ss	Son test X ± Ss	Z	p
Erkekler n=26	Temel Beceriler	44,27±5.56	44,84±6.35	-129	0,89
	Temel Konuşma Becerileri	13,31±2.42	14,07±3.55	-730	0,46
	İleri Konuşma Becerileri	18,35±3.16	20,34±2.85	-1,976	0,48
	İlişkiyi Başlatma Becerileri	36,81±6,03	38,96±5,97	-876	0,38
	Ekiple İş Yapma Becerileri	23,46±3,87	25,53±3,59	-1,757	0,79
	Duygusal Beceriler	22,42±4,90	23,65±4.84	-878	0,38
	Kendini Kontrol Etme Becerileri	16,50±3,97	19,38±4,66	-2,483	0,13
	Saldırgan Davr. Başa Çıkma Becerileri	14,92±2,09	15,34±3.49	-587	0,55
	Sonuçları Kabul Etme Becerileri	10,26±3,26	11,34±2.81	-1,287	0,19
	Yönerge Verme Becerileri	16,50±5,58	16,61±2,75	-896	0,37
Bilişsel Beceriler	24,07±8,24	24,23±4,44	-646	0,51	

Tablo 4'te, katılımcıların cinsiyet değişkenine göre sosyal beceri düzeylerinin ön-test son-test değerleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($p>0,05$).

Tartışma ve Sonuç

Günümüz toplumlarında sosyalleşme oldukça sancılı geçen süreçleri içerisinde barındırmaktadır. İnsanların doğdukları yer, büyüdükları çevre ile etkileşimleriyle başlayan aile, okul ve daha sonrasında toplumsal yapı içerisinde devam eden sosyalleşme süreci temelinde sosyal becerilerin kullanılması kurulacak olan iletişimin ve bireyin kendisini ifade etmedeki çabasını etkilemektedir.

Bu becerilerin geliştirilmesi ve bu becerilerin kullanılarak bireyin diğer insanlarla doğru ilişkiler kurmasının sağlanması için çeşitli eğitimsel yapılardan faydalanılmak istenmiş bu eğitimsel süreçlerin sosyal beceriler üzerinde bir değişim yapıp yapmadığı araştırılmıştır.

Yapılan çalışmada yer alan dağcılık eğitimi programı; uygulanan haftalık planlamalarda sosyal beceri ölçeğindeki parametrelerde değişimlerin olup olmadığını tespit edebilmek için düzenlenmiştir. Bu eğitimleri alan öğrencilerin gerek kendilerini gerekse arkadaşlarını tanımaları, bunun yanında kendi özgüven gelişimlerini sağlayabilip, kendilerine güvendikten sonra arkadaşlarına güvenmenin ne olduğunu öğrenebilmeleri, diğer kişiler tarafından da güvenilir olabilmenin nasıl sağlanacağını anlamaları, dağcılık eğitim plan ve programında yer

alan aktivitelerle sağlanmaya çalışılmış ve bunları takiben sosyalleşme sürecinde çalışmaya katılan öğrencilerin sosyal becerilerinin geliştirilmesi amaçlanmıştır.

Dağcılık eğitim programında yer alan yürüyüş ekiplerinin oluşturulmasında çalışmaya katılan öğrenciler, ekip olmanın ne tür etkenlere bağlı olduğunu, ekiple hareket etmenin, ekip içerisinde iş bölümünün yapılmasının nasıl sağlandığını, bir birini tanımayan kişilerden oluşan ekiplerde ekip üyelerinin birbirleri ile nasıl iletişime geçip, tek bir amaç doğrultusunda ekip içerisinde alınması gereken sorumlulukları nasıl almaları gerektiği öğretilmeye çalışılmıştır.

Teknik iniş eğitimlerinde, çalışmaya katılan öğrencilerin yüksek kaya blokları üzerinden inerken, tırmanış eğitimlerinde üstten emniyetli tırmanışları gerçekleştirirken kendilerine, emniyetlerini alan tanıdıkları ya da tanıdıklarını sandıkları arkadaşlarına güvenebilmeleri kazandırılmaya çalışılmıştır.

Öğrencilerin doğal yaşam ortamında yaşayarak öğrenme modelini kullanarak hayatlarına devam etmeye çalışmaları, bir yandan da dağcılık eğitim programında yer alan aktiviteleri yapmaları yönünde programlı ve sistemli uygulamalar gerçekleştirilmiştir.

Çalışmaya katılan katılımcıların ileri konuşma becerileri, kendini kontrol etme becerileri ve sonuçları kabul etme becerilerinin ön-test son-test değerleri arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur ($p < 0,05$). Bunun nedeni, kişinin doğal bir ortamda hem kendini kontrol etme hem de arkadaşlarıyla doğru bir iletişim kurularak sorunlarla baş etme stratejilerinin oluşturulmasının önemli olduğuna karar vermesine bağlanabilir. Ayrıca, dağcılık eğitiminin içeriğine ve yapıldığı yerlere bakıldığında, dağcılığın tanımında da geçtiği gibi değişken hava koşulları, değişken malzemeler ve değişken insan yapısı ile karşılaşmaktadır. 16 haftalık yapılan eğitim programı içerisinde yapılan çalışmaların bireysel çalışmalar değil ekip çalışması olması nedeni ile eğitimlere katılan öğrencilerin birbirilerini daha çok tanıma ihtiyacı ortaya çıkardığından dolayı öğrencilerin sosyalleşmesinde de büyük etkisi olduğu düşünülebilir.

Yapılan çalışmada, öğrencilerin diğer sosyal beceri düzeylerinin ön-test son-test değerleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($p > 0,05$). Ayrıca, katılımcıların cinsiyet değişkenine göre sosyal beceri düzeylerinin ön-test son-test değerleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($p > 0,05$).

Dağcılık eğitimi, kişinin kendine güvenmesinin yanı sıra farkında olmadığı özelliklerini ve liderlik ruhunu ortaya çıkarmayı da hedeflemektedir. Bunu dağda çadır kampı kurarak, dağlara tırmanarak ve doğal ortamda teknoloji olmadan yaşamayı sağlayarak

gerçekleştirmektedir. Normal zamanda teknolojiye o kadar bağlı kalınmaktadır ki onsuz herhangi bir şey yapılamayacağı düşünülmektedir, fakat doğa ile baş başa kalınca oradaki adrenalini yaşayınca farklı düşünceler gelişebilmektedir.

Kara ve Çam (2007) tarafından sosyal becerilerin kazandırılmasına yönelik yapılan çalışmada, yaratıcı drama çalışmalarının kişinin kendini kontrol etme becerilerinde etkili olduğunu tespit etmişlerdir. Yapılan çalışmada da katılımcıların kendini kontrol etme becerileri ön test - son test arasında anlamlı farklılıklar bulunmuştur ($p<0.05$). Freeman (2003) 3. ve 4. sınıf öğrencileri üzerine yaptığı çalışmada yaratıcı dramanın benlik kavramı, sosyal beceriler ve problem çözme üzerine olan etkisini incelemiş, yaratıcı drama yönteminin öğrencilerin sosyal becerileri üzerinde olumlu etkisinin olduğunu bulmuştur.

Üniversite öğrencilerinin sosyalleşmesinde, uygulanacak olan etkinliklerin öğrencilerin iletişim becerilerinin gelişmesine katkı sağlayacağı düşünülmektedir (Özşeker, 2013). Avşar ve Kuter (2004) tarafından yapılan çalışmada, öğrencilerin sosyal beceri düzeylerinin orta düzeyde olduğu sonucuna varılmıştır. Ayrıca, Sağlam ve diğerleri (2005) tarafından öğrencilere yönelik yapılan bir çalışmada da öğrencilerin sosyal beceri düzeyleri orta seviyede bulunmuştur. Avşar (2004) tarafından beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin sosyal beceri düzeylerinin belirlenmesine yönelik yapılan araştırmada öğretmenlerin genel anlamda sosyal beceri düzeylerinin yüksek olduğu ortaya çıkmıştır. Yapılan çalışmada da çalışmanın tamamına bakıldığında öğrencilerin sosyal beceri düzeyleri, sosyal beceri envanterinden alınan en az ve en yüksek puanlar göz önüne alındığında öğrencilerin sosyal beceri düzeylerinin orta düzeyde olduğu söylenebilir.

Dağcılık eğitime temelden başlanılırsa birbirini tanımayan ya da kendini tanıdığını düşünen insanlardan oluşan bir ekibin aynı kamp bölgesinde bulunmalarını hatta aynı çadırda uyumalarını sağlamak, eğitim süreci içerisinde kendi aralarında iletişim kurmalarını ve bu kurulan iletişimlerin sonucu olarak çalışmalarını yürütmeyi sağlamak dağcılık eğitimi ile mümkün olabilir. Yapılan bir çalışmada dağcılık aktivitelerinin sosyalleşmeye ciddi anlamda katkı sağladığı belirtilmiş olup, dağcılık aktivitesi içerisinde sosyalleşmeye en çok katkı sağlayan alt kategorilerin ise büyükten küçüğe doğru; kamp yapma, yürüyüş, yüksek - alçak tırmanış ve yön bulma olduğu vurgulanmaktadır (Miletic ve ark, 2016). Yapılan başka bir araştırmada da dağcılığın en çok yapılmak istenen rekreatif faaliyetler arasında ilk sırada yer aldığıdır (Park ve Seo, 2017). Doğa ile iç içe gerçekleştirilen rekreatif faaliyetlerde bireyin başarıya duygusunu

tatması, doğadan keyif alma ve stres yaratan faktörlerden uzaklaşması gibi nedenler bireyin doğaya yönelmesini sağlayan etkenler arasında yer aldığı belirtilmiştir (Talib ve ark, 2015).

Sonuç olarak; dağcılık eğitimi sportif faaliyetten çok yaşamı öğrenme ve öğretme sanatı olarak değerlendirilebilir. Çünkü dağcılık eğitimi tamamen doğa ile insanın kendisi arasında yaptığı bir mücadele olarak görülebilir. Bu mücadele sonunda da kazanılan değerlerin hayat boyu kalıcı olabileceği düşünülmektedir.

Kaynaklar

- Avşar, Z.** (2004). Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenlerinin Sosyal Beceri Düzeylerinin Belirlenmesi. Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi. Bursa.
- Avşar, Z., Kuter, F.** (2004). Beden Eğitimi ve Spor Bölümü Öğrencilerinin Sosyal Beceri Düzeylerinin Belirlenmesi (Uludağ Üniversitesi Örneği) http://eku.comu.edu.tr/index/3/2/zavsar_fokuter.pdf. Erişim tarihi: 10.04.2010
- Çiftçi İ., Sucuoğlu, B.** (2003). Bilişsel Süreç Yaklaşımıyla Sosyal Beceri Öğretimi. Kök Yayıncılık. Ankara.
- Erinç, E.** (2008). Okulöncesi Eğitim Alan ve Almayan İlköğretim Birinci Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Becerilere Sahip Olma Düzeyleri. Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İlköğretim Ana Bilim Dalı Okul Öncesi Eğitim Bilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi. Denizli.
- Freeman, G. D., Sullivan, K. And Fulton, C. R.** (2003). Effects of Creative Drama on Self-Concept, Social Skills and Problem Behaviour. Journal of Educational Research, 96.
- Kansu, N., Beceren, E.** (2004). Erken Çocukluk Döneminde Sosyal Beceriler. Çoluk Çocuk Aylık Anne Baba Eğitimi Dergisi. 40, s.10-11.
- Kara, Y., Çam, F.** (2007). Yaratıcı Drama Yönteminin Bazı Sosyal Becerilerin Kazandırılmasına Etkisi. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. 32, s.145-155. Ankara.
- Özşeker, M.** (2013). Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu Öğrencilerinin İletişim Becerileri ve Benlik Saygılarının Değerlendirilmesi. International Journal of Now Trends in Arts, Sports and Science Education. 2 (3), p. 29-39.
- Riggio, R. E.,** (1986). Assesment of Basic Social Skills. Journal of Personality and Social Psychology, 51, 3, p. 649-660.
- Sağlam, M., Avsar, Z., Ozonay, Q., Özkanal, Ü.** (2005). Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Sosyal Beceri Düzeylerinin Belirlenmesi. 14. Eğitim Bilimleri Kongresi. Denizli.
- Sorias, O.** (1986). Sosyal Beceriler ve Değerlendirme Yöntemleri. Psikoloji Dergisi, Cilt 5, sayı 20. Ankara.
- Yetim, A.** (2010). Sosyoloji ve Spor. Berikan Yayınevi, s.213, Ankara.
- Yüksel, G.** (1998). Sosyal Beceri Envanteri'nin Türkçe'ye Uyarlanması: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışmaları. Türk (PDR) Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi, 9, s.39-48. Ankara. www.tdf.gov.tr Erişim tarihi: 13.09.2009.

Samsun İlinde Suda Boğulma Vakalarının İncelenmesi

Adnan Turgut, İlkay Orhan

Akdeniz Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi, Antalya,
turgut@akdeniz.edu.tr , ilkayorhan@akdeniz.edu.tr

Özet

Su ortamı, sportif amaçlı performans sergilenebilecek ve keyifli zaman geçirmek için, rekreatif aktivitelerin yürütülebileceği imkânlar sunabilmektedir. Su ortamı; insanlar için doğal olan bir yaşam alanı değildir. Ancak fiziksel olarak, batmadan su yüzeyinde durmayı sağlar. Suda boğulma; sıvı bir ortam içerisinde batma ve dalmadan kaynaklanan solunum bozulması ile ilerleyen süreçler dizisidir. Halk sağlığı açısından değerlendirildiğinde boğulma, ciddi bir problemdir. Kesin rakam olmamakla birlikte Türkiye’de her yıl yaklaşık bine yakın insan boğularak hayatını kaybetmektedir. Bu çalışmanın amacı Samsun ilinde, suda boğulma sonucunda meydana gelen ölümlerin, yıllara göre sayıları, boğulanların bazı demografik özellikleri, olay yerinde bulunma nedenleri, boğulmaların gerçekleşme şekillerini, gerçekleştiği su ortamı ve gerçekleştiği alan açısından incelemektir. Bu çalışmada online arama motorlarında 01 Ocak 2005 ile 31 Aralık 2010 tarihleri arasında “denizde boğuldu, suda boğuldu, suya düştü boğuldu, kurtardı boğuldu, kurtaramadı boğuldu, yüzerken boğuldu vb.” anahtar kelimeler taranmış ve boğulma ile ilgili haberler günlük olarak toplanmıştır. Boğulanların kişisel bilgileri, boğulma yeri, niçin orada buldukları, su ortamı vb. veriler kaydedilmiştir. Verilerin analizi SPSS 23 paket programı kullanılarak frekans ve yüzdeleri değerlendirilmiştir. Sonuç olarak altı yılda Samsun ilinde 100 kişinin suda boğularak hayatını kaybettiği belirlenmiştir. Boğularak ölümlerin önlenmesi için küçük yaşlardan itibaren yüzme ve su güvenli eğitimi verilmelidir.

Anahtar Sözcükler: Yüzme, Rekreatif Aktivite, Suda Boğulma, Su Güvenliği, Samsun.

An Examination of Cases of Drowning in Water in Samsun Province

Abstract

Aquatic environment is offer opportunity for sportive performance and recreation activities. Aquatic environment isn't natural habitat. However, it allows standing on the water surface without sinking physically. Drowning is defined as the process of experiencing respiratory impairment from submersion /immersion in a liquid. Drowning is a serious public health problem. Although the exact number cannot be determined, nearly 1000 people drown every year in Turkey. The aim of this study was to examine cases of accidental death by drowning in water in Samsun province between 2005 and 2010. The News was searched online via search engines using keywords such as “drowning in the see, drowning, drowned by falling in the water, rescuer drowning” etc. in this study. The news was collected day by day for the period between January 1st, 2005 and December 31st, 2010. Personal information concerning the victims, the places of drowning, the reasons for being there, water environment, the time of the day, were recorded. Analyses of the data were performed using SPSS 23. As a result of this research it was found that 100 people had lost their lives in this 6 year period through drowning in the province of Samsun. Water safety training should be provided to children at an early age to prevent deaths by drowning.

Keywords: Swimming, Recreational Activity, Drowning, Water Safety, Samsun.

Giriş

İnsanların su ortamında bulunmalarının birçok sebebi bulunmaktadır. Bunlar; performansı gerektiren sportif amaçlı olabileceği gibi, performans beklentisi olmadan keyifli zaman geçirmeyi amaçlayan rekreatif aktiviteler de olabilir. Bu bakımdan su ortamı bireylere birçok fırsat sunmaktadır. Deniz, göl, nehir, ırmak vb. su ortamları insanların doğal yaşam alanları olmamasına rağmen, batmadan durabilmelerini sağlar. Boğulmaların meydana geldiği ortamlar değişebilmektedir. Bunlar; performans gerektiren su sporları, performans gerektirmeyen, ancak sportif amaçlı yapılan, su cimmnastiği, suda fitness ve su egzersizleri olabileceği gibi, rekreatif amaçla yapılan, serinlemek için suya girmek, balık avlamak, su kıyısında piknik yapmak gibi neşelendirici aktiviteler de olabilmektedir. Suyu girdiğimizde, sadece boğulmamak için değil, boğulan birini kurtarmak amaçlı suya giren kişilerin hayatını tehlikeye atmamak için de, yüzmeyi ve suda can kurtarma tekniklerini öğrenmek gerekmektedir. Eurydice Ağı Avrupa Eğitim sistemleri ve politikalarıyla ilgili bilgi sunmaktadır. AB yaşam boyu öğrenme programına katılan 34 ülkede mevcut 38 ulusal birimden meydana gelir ve yayın ve veri tabanlarını sağlayan Brüksel'deki AB Eğitim, İşitsel-Görsel ve Kültür Yürütme Ajansı tarafından yönetilir. Eurydice'de öne çıkanlardan birisi de "Avrupa'daki Okullarda Beden Eğitimi ve Spor" başlığıdır. Bu raporda, ilköğretim ve alt ortaöğretim ana öğretim programı ve idari belgelerde belirtilen zorunlu etkinlikler arasında yüzme sporu da bulunmaktadır (Avrupa'daki Okullarda Beden Eğitimi ve Spor, 2013). Avrupa ülkelerinde olduğu gibi ülkemizde de yüzme sporu zorunlu bir ders konusu olarak öğretim programlarında yerini almalıdır.

Genel tanım olarak suda boğulma; sıvı bir ortam içerisinde batma ve dalmadan kaynaklanan solunum bozulması ile ilerleyen süreçler dizisidir (ILS 2007).

Dünyada suda boğulmalar önlenemez olmasına rağmen kaza sonucu ölümlerin önde gelen nedenlerindedir (Türkoğlu, A ve ark. 2014). Dünya sağlık örgütünün hazırladığı, boğulmaların küresel raporunda her yıl dünyada 372 bin kişi boğularak hayatını kaybetmektedir. Bu ölümlerin %90'dan fazlası düşük ve orta gelirli ülkelerde olmaktadır. Boğulanların yarısından fazlası 25 yaş altındaki kişilerdir ve her gün her saat yaklaşık 42 kişi boğularak yaşamını yitirmektedir. Boğulan kadınların sayısı erkeklerin yarısı kadardır. Boğulmalar, dünyanın her bölgesinde 1-24 yaşındaki kişiler için ölümlerin başlıca on nedeni arasında yer

almaktadır. Özellikle yetişkin ve ergenlerde, su çevresinde alkol kullanımını birçok ülkede boğulmalar için önemli bir risk faktörüdür. (Global Report On Drowning Preventing A Leading Killer, World Health Organization 2014).

Bu çalışmanın amacı, Samsun ilinde, suda boğulma sonucunda meydana gelen ölümlerin yıllara göre sayıları, boğulanların bazı demografik özellikleri, olay yerinde bulunma nedenleri, boğulmaların gerçekleşme şekillerini, gerçekleştiği su ortamı ve gerçekleştiği alan açısından incelemektir.

Türkiye’de 2007-2011 yılları arasında sırasıyla 2007’de 507, 2008’de 588, 2009’da 703, 2010’da 730 ve 2011’de 688 kişi suda boğulmuştur (Turgut ve Turgut 2014). Samsun, Doğu Karadeniz Bölgesi'nin en büyük metropol kentidir. Karadeniz’e kıyısı bulunmaktadır. 2011 yılı sonu itibarı ile 1251779 kişilik nüfusuyla Samsun ili iller arasında 16. sıradaki yerini, 2012 yılı sonunda 1251772 kişilik nüfusuyla yine 16. sırayı alarak korumuştur (Çevre ve Şehircilik Bakanlığı 2018). Suda boğulma sayılarının doğru biçimde tespit edilerek gerekli tedbirlerin alınması büyük önem taşımaktadır.

Yöntem

Araştırmanın amacı, Samsun ilinde, suda boğulma sonucunda meydana gelen ölümlerin, yıllara göre sayıları, boğulanların bazı demografik özellikleri, olay yerinde bulunma nedenleri, boğulmaların gerçekleşme şekillerini, gerçekleştiği su ortamı ve gerçekleştiği alan açısından incelemektir. Suda boğulma olaylarını araştırmak için, “denizde boğuldu, suda boğuldu, suya düştü boğuldu, kurtardı boğuldu, kurtaramadı boğuldu, yüzerken boğuldu vb.” anahtar kelimeleri online arama motorlarından tarayarak, suda boğulma ile ilgili haberler, 01 Ocak 2005 ile 31 Aralık 2010 tarihleri arasında günlük olarak toplanmıştır. Boğulanların kişisel bilgileri, boğulma yeri, niçin orada buldukları, su ortamı vb. veriler kaydedilmiştir. Verilerin analizi SPSS 23 paket programı kullanılarak frekans ve yüzdeleri değerlendirilmiştir.

Bulgular

Bu araştırmada, Samsun ilinde, suda boğulma sonucunda meydana gelen ölümlerin, yıllara göre sayıları, boğulanların bazı demografik özellikleri, olay yerinde bulunma nedenleri,

boğulmaların gerçekleşme şekillerini, gerçekleştiği su ortamı ve gerçekleştiği alan açısından incelemek amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki bulgular belirlenmiştir.

Tablo 1. Suda Boğulanların Yaşlara Göre Dağılımı

Yaş aralığı	f	%
1-9	16	16
10-19	40	40
20-29	13	13
30-39	14	14
40-49	8	8
50-59	4	4
60+	2	2
Bilinmiyor ⁽¹⁾	3	3
Toplam	100	100

⁽¹⁾İki yetişkin ve bir çocuk olduğu bilinmektedir.

Tablo 1’ de Samsun ilinde 2005-2010 yılları arasında suda boğulanların yaş aralıkları gösterilmiştir. Samsun ilinde 2005-2010 yılları arasında 100 kişi suda boğularak hayatını kaybetmiştir. Suda boğulanlar en fazla 40 kişi ve %40 ile 10-19 yaş aralığındakilerdir. 1-9 yaş aralığındakiler %16, 30-39 yaş aralığındakiler %14, 20-29 yaş aralığındakiler %13, 40-49 yaş aralığındakiler %8, 50-59 yaş aralığındakiler %4 ve en az da %2 ile 60 yaş üstü bireyler suda boğulmuşlardır. Yaşı bilinmeyen ancak yetişkin olduğu bilinen 2 (%2) kişi ile çocuk olduğu bilinen 1 (%1) kişi bulunmaktadır.

Tablo 2. Suda Boğulanların Yıllara ve Cinsiyetlere Göre Dağılımı

Yıl	Erkek	%	Kadın	%	Toplam	%
2005	5	6,5	0	0	5	5
2006	16	20,8	5	21,7	21	21
2007	11	14,3	4	17,4	15	15
2008	13	16,9	5	21,7	18	18
2009	14	18,2	5	21,7	19	19
2010	18	23,4	4	17,4	22	22
Toplam	77	100	23	100	100	100

Tablo 2’de suda boğulanların yıllara göre cinsiyet dağılımları gösterilmiştir. Suda boğulanların 77’si erkek (%77), 23’ü kadındır (%23). Yıllara göre boğulma sayıları sırasıyla, 2010’da 22 (18 erkek, 4 kadın), 2006’da 21 (16 erkek, 5 kadın), 2009’da 19 (14 erkek, 5 kadın), 2008’de 18 (13 erkek, 5 kadın), 2007’de 15 (11 erkek, 4 kadın) ve 2005’de 5 (5 erkek) olarak belirlenmiştir.

Tablo 3. Suda Boğulanların Aylara Göre Dağılımı

Aylar	f	%
Şubat	3	3
Mart	2	2
Nisan	2	2
Mayıs	5	5
Haziran	20	20
Temmuz	22	22
Ağustos	29	29
Eylül	10	10
Ekim	2	2
Kasım	4	4
Aralık	1	1
Total	100	100

Tablo 3’de suda boğulanların aylara göre dağılımı gösterilmiştir. Buna göre Ağustos ayında 29 (%29), Temmuz ayında 22 (%22), Haziran ayında 20 (%20) ve Eylül ayında 10 (%10)’dur.

Tablo 4. Suda Boğulanların İlçelere Göre Dağılımı

İlçeler	f	%
19 Mayıs	17	17
Alaçam	2	2
Atakum	13	13
Ayvacık	7	7
Bafra	11	11
Canik	1	1
Çarşamba	12	12
Havza	3	3
İlkadım	6	6
Kavak	1	1
Salıpazarı	2	2
Tekkeköy	1	1
Terme	8	8
Vezirköprü	9	9
Yakakent	7	7
Total	100	100

Tablo 4’de suda boğulanların ilçelere göre dağılımı incelendiğinde sırasıyla suda boğulma görülen yerler, 19 Mayıs 17 (%17), Atakum 13 (%13), Çarşamba 12 (%12), Bafra 11 (%11), Vezirköprü 9 (%9), Terme 8 (%8), Ayvacık ve Yakakent 7 (%7), Havza 3 (%3), Alaçam ve Salıpazarı 2 (%2) ve diğer ilçeler %1’dir.

Tablo 5. Suda Boğulanların Olay Yerinde Bulunma Sebepleri

Olay Yerinde Bulunma Sebebi	f	%
Serinlemek	63	63
Piknik	4	4
Balık Avlamak	6	6
Trafik Kazası ⁽²⁾	10	10
Oyun	7	7
İkâmet	2	2
Gezinti	3	3
Araştırma	1	1
İş	3	3
Halı-Kilim Yıkama	1	1
Total	100	100

⁽²⁾ Suya düşen araç içinde kalma şeklinde meydana gelen kazadır.

Tablo 5’de suda boğulanların olay yerinde bulunma sebepleri görülmektedir. 63 (%63) kişi serinlemek, 10 (%10) kişi trafik kazası, 7 (%7) kişi oyun, 6 (%6) kişi balık avlamak, 4 (%4) kişi piknik, 3’er (%3) kişi gezinti ve iş, 1’er (%1) kişi de araştırma ve halı-kilim yıkama için olay yerinde bulunmuştur.

Tablo 6. Suda Boğulmanın Gerçekleşme Şekilleri

	f	%
Yüzerken	59	59
Trafik Kazası ⁽²⁾	11	11
Suya Düşme	16	16
Bot-Tekneden Düşme	6	6
Kurtardı Boğuldu	4	4
Kurtaramadı Boğuldu	1	1
Cisim Kurtarma ⁽³⁾	1	1
Sel	2	2
Total	100	100

⁽²⁾ Suya düşen araç içinde kalma şeklinde meydana gelen kazadır.

⁽³⁾ Hayvanını kurtarmak için suya girince boğulmuştur.

Tablo 6’da suda boğulmanın gerçekleşme şekilleri, 59 (%59) yüzerken, 16 (%16) suya düşme, 11 (%11) trafik kazası, 6 (%6) bot-tekneden düşme, 4 (%4) kurtardı boğuldu, 2 (%2) sel ve 1 (%1)’er de kurtaramadı boğuldu ve cisim kurtarmak olarak belirlenmiştir.

Tablo 7. Vakalara Göre Suda Boğulma Sayıları

	f	%
1	61	61
2	22	22
3	9	9
4	8	8
Toplam	100	100

Tablo 7’de 61 vakada birer kişi boğulurken, 11 vakada 2’şer kişi, 3 vakada 3’er kişi ve 2 vakada da 4’er kişi hayatını kaybetmiştir.

Tablo 8. Suda Boğulanların Uyuğu

Uyuğu	f	%
Türk	99	99
Rus	1	1
Toplam	100	100

Tablo 8’de suda boğulanların uyuğunun 99 (%99) Türk ve 1(%1)’inin de Rus olduğu gösterilmiştir.

Tablo 9. Boğulmanın Gerçekleştiği Su Ortamı

	f	%
Dere-Irmak-Nehir	18	18
Göl-Gölet	9	9
Sahil-Deniz	54	54
Foseptik	1	1
Sel	2	2
Sulama Kanalı	4	4
Baraj	8	8
Kuyu	2	2
Leğen-Kova-Kazan	1	1
Sulama Havuzu	1	1
Total	100	100

Tablo 9’da boğulmanın gerçekleştiği su ortamı olarak sırasıyla en fazla sahil-deniz 54 kişi (%54), dere-ırmak-nehir 18 kişi (%18), göl-gölet 9 kişi (%9), baraj 8 kişi (%8), sulama kanalı 4 (%4), kuyu 2 (%2), leğen-kova-kazan ve sulama havuzu da 1 (%1) olarak belirlenmiştir.

Tablo 10. Boğulmanın Gerçekleştiği Su Ortamı

Ortam	f	%
Akçay Çayı	1	1
Altinkaya Barajı	1	1
Çorakdere Deresi	1	1
Derebent Barajı	2	2
Düzköy Irmağı	1	1
Filiz Çayı	1	1
Gök Göleti	1	1
Gökçeli Deresi	1	1
Göyceğiz Deresi	1	1
Güvenli Göleti	1	1
Hasan Uğurlu Barajı	2	2
Istavroz Çayı	1	1
Karadeniz	54	54
Karagöl Göleti	1	1
Liman Gölü	2	2
Sevgi Gölü	2	2
Soruk Deresi	1	1
Suat Uğurlu Barajı	1	1
Terme Çayı	3	3
Vezirköprü Sulama Göleti	1	1
Yeşilirmak	9	9
Bilinmeyen ⁽⁴⁾	12	12
Total	100	100

⁽⁴⁾Sel, sulama kanalı, kuyu, leğen-kova-kazan, fosseptik ve sulama havuzudur. Bir kişinin gölette boğulduğu bilinmemekte ancak hangi gölet olduğu bilinmemektedir.

Tablo 10’da boğulmanın gerçekleştiği su ortamı %54 ile en fazla Karadeniz olduğu tespit edilmiştir.

Tartışma

Yapılan bu araştırmada Samsun ilinde 2005-2010 yılları arasında 5 yılda 100 kişi suda boğulma sebebiyle hayatını kaybettiği belirlenmiştir. 1996-1998 yılları arasında yapılan bir araştırmada üç yılda Diyarbakır’da 46 kişi (Traşçı & Gören 2000), 1997-2006 yılları arasında Adana’da on yılda 511 kişi (Arslan ve ark. 2008), 2001-2008 yılları arasında Şanlıurfa’da sekiz yılda 189 kişi (Benek & Özcanlı 2015), 2001-2010 yılları arasında yapılan bir araştırmada

Eskişehir’de on yılda 83 kişi (Karbeyaz ve ark. 2012), 2005-2012 yılları arasında yapılan bir araştırmada Elazığ’da sekiz yılda 100 kişi (Türkoğlu ve ark. 2014) suda boğulma sonucu hayatını kaybetmiştir.

Ülkemizdeki suda boğulma çalışmaları incelendiğinde yaş grubu aralığı, Şanlıurfa’da yapılan bir araştırmada olguların %63,1’i 0-15 yaş grubu çocuklardan oluşurken bunlardan 0-5 yaş grubu %37,6’sını oluşturmuştur. Şanlıurfa’da 20 yaş altındaki olguların oranı %73,7 olarak tespit edilmiştir (Benek & Özcanlı 2015). Eskişehir’de yapılan bir araştırmada olguların yaşları değerlendirildiğinde, en küçük olgunun 2 yaşında, en büyüğünün ise 91 yaşında olduğu, yaş ortalamasının 23,2 olduğu tespit edilmiştir. En sık görülen yaş grubu 10–19 (n=26, % 31,3) arasındadır (Karbeyaz ve ark. 2012). Adana’da yapılan bir araştırmada suda boğulma olguları 16-20 yaş aralığında %18,2, 11-15 yaş aralığında da %18 olduğu tespit edilmiştir (Arslan ve ark. 2008). Yapılan bu araştırmada ise 10-19 yaş aralığında (%40) en fazla suda boğulma olgusu belirlenmiştir. Suda boğulmalar konusundaki çalışmalar incelendiğinde ülkemizde suda boğulmalar daha çok 20 yaş altındaki kişilerde görülmektedir. Bu bulgularda, 20 yaş altındakilere yüzme ve suda can kurtarma eğitimlerinin önemli olduğunu düşündürmektedir.

Yapılan bu araştırmada suda boğulanlar cinsiyet açısından değerlendirildiğinde 77 (% 77) erkek ve 23 (%23) kadın olduğu belirlenmiştir. Karbeyaz ve ark. (2012)’in suda ölü bulunma olguları üzerine yaptığı araştırmada 83 olgudan 64’ü erkek 19’u kadın olarak tespit edilmiştir. Benek ve Özcanlı (2015)’nin çalışmasında %24’ü kadın, %75,7’si erkek, Türkoğlu ve ark. (2014)’nin yaptıkları araştırmada suda boğulma olgularının 68’i (%68) erkek, 32’si (%32) kadın olarak belirlenmiştir. Arslan ve ark. (2008)’in çalışmasında 511 olgudan 430 erkek (%84,15), 81 kadın (%15,85) olarak suda boğulma belirlenmiştir. Çalışmalar değerlendirildiğinde suda boğulma olgularında erkeklerin kadınlara göre daha fazla sayıda olduğu görülmektedir. Bunun sebebinin erkeklerin kadınlara göre daha fazla su ortamlarda bulunmaları olduğu düşünülmektedir.

Suda boğulma üzerine yapılan çalışmalarda boğulmaların en çok yaz aylarında olduğu tespit edilmiştir. Bu araştırmada da yaz aylarında toplam %71 (Haziran %20 –Temmuz %22 – Ağustos %29) suda boğulma olgusu tespit edilmiştir. Turgut ve Akdağ (2017)’in çalışmalarında suda boğulma olgusunun en fazla %24,7 ile haziran ayında olduğunu tespit etmiştir. Benek ve Özcanlı (2015)’nin yaptığı araştırmada 189 olgudan, yaz aylarında toplam 80 (%42,4), (Haziran %12,2 –Temmuz %16,4 – Ağustos %13,8) suda boğulma tespit edilmiştir. Yaz aylarında suda

boğulmaların artmasının sebebinin serinlemek amacıyla suya girme isteğinin artmasından olduğu düşünülmektedir.

Suda boğulanların ilçelere göre dağılımı incelendiğinde sırasıyla suda boğulma görülen yerler, 19 Mayıs 17 (%17), Atakum 13 (%13), Çarşamba 12 (%12), Bafra 11 (%11), Vezirköprü 9 (%9), Terme 8 (%8), Ayvacık ve Yakakent 7 (%7), Havza 3 (%3), Alaçam ve Salıpazarı 2 (%2) ve diğer ilçelerin %1 olduğu görülmektedir. Olguların fazla rastlandığı 19 Mayıs, Bafra ve Çarşamba ilçelerinin su ortamına yakın bölgeler olduğu görülmektedir.

Araştırmamızda, suda boğulma olgusunun gerçekleştiği yerde bulunma nedeni incelendiğinde, en çok serinlemek amacıyla oraya gittikleri tespit edilmiştir. Avustralya da (RLS_NDR, 2016) ve Kanada da (Canadian Drowning Report, 2016) yapılan çalışmalarda boğulmanın en çok yüzme esnasında gerçekleştiği belirlenmiştir. Turgut ve Akdağ (2017)'ın çalışmalarında 97 kişiden 39'u (%40,2) yüzme ve serinleme esnasında boğulmuştur. Daha sonraki boğulma nedenleri sırasıyla suya düşerek (29 kişi; %29,9), herhangi bir şeyi kurtarıırken (15 kişi; %15,5), sele kapılarak (6 kişi; %6,2) meydana geldiği ortaya çıkmıştır. Araştırmamızda boğulma ortamının en fazla yüzerken olduğu belirlenmiştir ve diğer araştırmalar ile benzerlik göstermektedir. Turgut ve Turgut (2012) 2005-2008 yılları arasında Türkiye'de yaptıkları araştırmada 114 kişinin, bir kişiyi ya da cismi kurtarmaya çalışırken boğulduğunu belirtmiştir. Kazazedeyi kurtarmaya çalışan kurtarıcının boğulma oranının yüksek olması ilginç bir durumdur. Bu araştırmada dört kişi kurtarma amacıyla suya girerek, kurtarıp hayatını kaybetmiştir. Ayrıca bir kişi de kurtaramadan hayatını kaybetmiştir. Can kurtarma eğitimlerinde en önemli şey kurtarıcının kendi güvenliğini sağlamasıdır. Kurtarıcı kazazedeye ilk müdahaleyi temassız bir şekilde, bir materyal ile yapmalı, materyal yoksa kendi güvenliğini sağlayarak müdahale etmelidir. Bu sonuç bize ülkemizde can kurtarma eğitiminin eksik olduğunu, dolayısıyla da bu eğitimin ne kadar gerekli ve önemli olduğunu göstermektedir.

Bu araştırmada boğulmanın en çok olduğu su ortamı sırasıyla, sahil/deniz (%54), dere-ırmak-nehir (%18), göl/gölet ve baraj (%9) olarak tespit edilmiştir. Bu yüzdeler, Arslan ve ark. (2008)'nın çalışmasına göre sulama kanalı (%61,4) iken, Türkoğlu ve ark. (2014)'nın çalışmasında baraj (%44,4), Benek ve Özcanlı (2015, 197)'nın çalışmasında sulama kanalı (%67,7), Karbeyaz ve ark. (2012, 12)'nin çalışmasında dere/ırmak/nehir (%64,4), Kanada'da yapılan araştırmada göl/gölet (%37) (Canadian Drowning Report 2016), Turgut ve Akdağ (2017)'ın çalışmalarında dere/ırmak/nehir (%37,1) olarak ortaya çıkmıştır. Boğulmaların gerçekleştiği su ortamı, bulunduğu bölgenin yer şekillerine bağlı olarak değişiklik

göstermektedir. Bu araştırmada en çok suda boğulmanın gerçekleştiği su kaynakları sırasıyla; Karadeniz (%47) ve Yeşilırmak (%9)'tır. Samsun ilinin deniz kıyısında olması ve ırmaklar açısından zengin bir bölgede yer alması suda boğulma olguları açısından riskli bir bölgeyi oluşturmaktadır.

Araştırmamızda aynı vakada boğulma sayıları incelendiğinde, 61 vakada 1'er kişi boğulurken, 11 vakada 2'şer kişi, 3 vakada 3'er kişi ve 2 vakada da 4'er kişi hayatını kaybetmiştir. Turgut ve Akdağ (2017)'in çalışmalarına göre 67 vakada birer kişi suda boğulurken, 12 vakada 2'şer kişi, 2 vakada da 3'er kişi boğulmuştur. Boğulan kişiyi kurtarmak isteyen yakınları ya da çevredeki kişilerinde boğulması aynı vakadaki ölüm sayısını artırmıştır. Bu da su ortamında kişilerin birbirini olumsuz etkileyebileceğini düşündürmektedir. Eğer bireyler küçük yaştan itibaren, su ortamında boğulan birine nasıl yardım edileceği konusunda bilgilendirilirse, kurtarmaya çalışırken hayatını kaybetme olasılığının da düşeceği düşünülmektedir.

Sonuç ve Öneriler

Bu araştırmada, Samsun ilinde, suda boğulma sonucunda meydana gelen ölümlerin, yıllara göre sayıları, boğulanların bazı demografik özellikleri, olay yerinde bulunma nedenleri, boğulmaların gerçekleşme şekillerini, gerçekleştiği su ortamı ve gerçekleştiği alan açısından incelemek amaçlanmıştır. Bu amaca yönelik elde edilen bulgulara göre 2005-2010 yılları arasında Samsun ilinde 100 kişi suda boğularak hayatını kaybetmiştir. Boğulan kişiler daha çok genç ve yetişkin kişilerdir. Bundan dolayı beden eğitimi ve spor dersi öğretim programlarımızda yüzme sporunun zorunlu olarak yer alması ve küçük yaşlarda öğretilmesi çok önemlidir. Küçük yaşlardan itibaren yüzmenin öğrenilmesinin yanında, su güvenliği ve suda can kurtarma ve ilkyardım eğitimlerinin de verilmesinin, suda boğulma oranlarının düşmesine ciddi katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Yaz aylarında suda boğulma olayları çok fazla artmaktadır. Bundan dolayı yaz gelmeden önce bu eğitimlerin planlanarak okullarda öğretilmesi ve aynı zamanda toplumu bilinçlendirme çalışmalarının yapılması büyük önem taşımaktadır. Risk oluştursun oluşturmasın su ortamlarının bulunduğu yerlere mutlaka uyarı tabelaları ve açıklamalar yerleştirilmelidir. Su ortamlarında, özellikle deniz ve göl gibi çok kullanılan alanlarda güvenli yüzme alanları oluşturulmalıdır.

Yoğun suya girilen alanlarda da cankurtaran ve kurtarma araçlarının bulundurulması zorunlu hale getirilmelidir.

Kaynakça

- Arslan M. M.**, Çekin N., Hilal A. & Kar H. (2008). Adana’da 1997-2006 Yılları Arasında Meydana Gelen Suda Boğulma Olgularının İncelenmesi. Türkiye Klinikleri J Foren Med; 5(1):13-8.
- Avrupa’daki** Okullarda Beden Eğitimi ve Spor http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/thematic_reports/150TR_HI.pdf. Erişim Tarihi: 28.02.2018
- Benek S.** & Özcanlı M. (2015). Şanlıurfa İlinde Boğulma Vakalarının İncelenmesi (2001-2008). Marmara Coğrafya Dergisi, 184-203.
- Canadian Drowning Report** (2016). Kaynak: http://www.lifesavingsociety.com/media/241812/canadiandrowningreport_english_web.pdf. Erişim Tarihi: 02.11.2017
- Çevre ve Şehircilik Bakanlığı** 2018, <https://samsun.csb.gov.tr/> Erişim Tarihi: 24.02.2018
- ILS** (2007). World Drowning Report 2007 Edition. Kaynak: <https://www.ilsf.org/sites/ilsf.org/files/filefield/world-drowning-report-final-sept-27-2007.pdf>. Erişim Tarihi: 26.02.2017
- Karbeyaz K.**, Melez İ. E., Melez O. D., Akkaya H. & Özsoy S. (2012). Eskişehir İlinde Suda Ölü Bulunma Olgularında Çevresel Değerlendirme ve Adli Yaklaşım. Adli Tıp Dergisi (1) 6-19.
- Karbeyaz K.**, Melez IE, Melez D.O., Akkaya H, Ozsoy S. (2012). Enviromental Assessment and Forensic Approach to the Cases From Eskişehir Which Were Found Death in Water. J For Med;1: 8-19
- Royal Life Saving National Drowning Report.** (2016). Kaynak: https://www.royallifesaving.com.au/__data/assets/pdf_file/0004/18085/RLS_NDR2016_ReportLR.pdf. Erişim Tarihi:01.03.2018.
- Tıraşçı Y.** & Gören S. (2000). Diyarbakır’da Suda Boğulma Olgularının Değerlendirilmesi. Dicle Tıp Dergisi 27,139-144.
- Turgut A.** & Turgut T. (2012). A Study on Rescuer Drowning and Multiple Drowning Incidents. Journal of Safety Research 43,129-132.
- Turgut A.** & Turgut T. (2014). A population-based study on deaths by drowning incidents in Turkey. International Journal of Injury Control and Safety Promotion, Vol. 21, No. 1, 61–67.
- Turgut A.** & Akdağ E. (2017). Gaziantep İlinde Suda Boğulma Vakalarının İncelenmesi. Mediterranean Journal of Humanities VII/2, 437-444.
- Türkoğlu A.**, Tokdemir M., Bök T., Tunçez T., Yaprak B. & Şen M. (2014). Elazığ’da 2005-2012 Yılları Arasında Meydana Gelen Suda Boğulma Olgularının Retrospektif Değerlendirilmesi. Fırat Tıp Dergisi 19/3 145-150.

Tyler M., Richards D., Nielsen C., Saghafi O., Morse E., Carey R. & Jacquet G. (2017). The Epidemiology of Drowning in Low- and Middle-Income Countries: A Systematic Review. BMC Public Health 17/1, 413.

World Health Organization. (2014) World Drowning Report 2014 Edition. Kaynak: http://www.who.int/violence_injury_prevention/global_report_drowning/Final_report_full_web.pdf Erişim Tarihi: 26.02.2018

Spor Yoluyla Farkındalık Gelişimi Etkinliğinin Özel Gereksinimli Bireylere Yönelik Tutuma Etkisi

Sibel Nalbant

İstanbul Gedik Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi, sibel.nalbant@gedik.edu.tr

Özet

Amaç: Spor yoluyla farkındalık gelişimi amacı ile düzenlenen etkinliklere katılımın, üniversite öğrencilerinin özel gereksinimli bireylere yönelik tutumlarına etkisini belirlemektir.

Materyal ve Yöntem: Araştırma 2014–2015 eğitim-öğretim yılında, İstanbul Gedik Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi Antrenörlük Eğitimi ve Spor Yöneticiliği Bölümünde öğrenim gören öğrencilerin katılımı ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmada, veri toplama aracı olarak “Yetersizlikten Etkilenmiş Kişilere Yönelik Tutum Ölçeği” kullanılmıştır.

Bulgular: Araştırmaya yaş ortalamaları $21,84 \pm 2,3$ olan 69 erkek, 21 kadın katılmıştır. Katılımcıların % 52’ si Antrenörlük Eğitimi bölümünde, % 38’ i ise Spor Yöneticiliği bölümünde öğrenim görmektedir. Katılımcıların % 35,6’sı İstanbul Gedik Üniversitesi tarafından geleneksel olarak düzenlenen özel gereksinimli bireylere yönelik olumlu tutum geliştirmeyi amaçlayan spor yoluyla farkındalık gelişimi etkinliklerine katılmadığını, % 64,4’ü ise katıldığını bildirmiştir. Yapılan istatistiki analize göre, farkındalık uygulamalarına katılanlar ile katılmayanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmasa da ($p=0,77$), farkındalık uygulamalarına katılanların tutum puanlarının daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Sonuçlar: Araştırma sonucunda katılımcıların özel gereksinimli bireylere yönelik tutumlarının literatürdeki bilgilere benzer olarak orta düzeyde olduğu belirlenmiştir. Araştırmanın konusuna benzer olan ancak farklı türde bilgilendirme yolu ile farkındalık oluşturma etkinliklerine katılımın özel gereksinimli bireylere yönelik tutuma etkisinin incelendiği araştırmaların sonuçları farkındalık etkinliklerine katılanların tutumlarının katılmayanlara göre anlamlı düzeyde yüksek olduğunu bildirmektedir. Bu araştırmanın sonucunda farkındalık uygulamalarına katılanların tutum puanlarının daha yüksek olduğu ancak gruplar arasında istatistiksel olarak farklılık olmadığı belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Tutum, Farkındalık uygulamaları, özel gereksinimli birey

Effectiveness of the Awareness-Raising by Sport on Children with Special Needs

Abstract

Aim: Participation in sporting activities that provide awareness-raising for children with special needs should determine the effect on the attitudes of university students

Methods: The universe of the research is made up of the students studying in 2014 – 2015 of the coaching education and sport management department of Istanbul Gedik University. The study employed data collection tool the “Attitudes Toward Disabled Persons Scale” .

Results: 69 males and 21 females with average age of 21,84 participated in the research. % 52 of participants are trained in coaching education and % 38 are trained in sport management. 35.6% of the participants stated that they did not participate in awareness-raising sportive activities for special needs individuals traditionally organized by Istanbul Gedik University and 64.4% participated in it. According to the statistical analysis of the statistics, it was determined that the attitude scores of the participants who apply to awareness applications are higher, although there is not a statistically significant difference ($p=0,77$) between those who participate in the awareness applications and those who do not.

Conclusion: As a result of the research, it was determined that the attitudes of the participants towards the special needs individuals are similar to the information in the literature. The results of the surveys, which are similar to those of the research, but on the holding effect of the participation to the awareness-raising activities by different kinds of informing activities, are shown to be significantly higher than those who do not participate in the awareness activities. As a result of this research, it was determined that attitude scores of participants in awareness applications were higher but there was no statistical difference between the groups.

Key Words: Attitude , Special needs individuals, Awareness

Giriş

Bireyin kendini gerçekleştirme için gerekli olan yaşamsal motivasyon “kendini işe yarar hissetme duygusu” ile ilgilidir. Bu motivasyonun sağlanması, bireylerin nitelikli ve kapsayıcı düzende çağdaş eğitime katılmaları ile mümkündür. Çağdaş eğitim, bireylere gereksinimleri doğrultusunda hizmet sunmak üzere bireysel farklılıkları dikkate alarak planlama yapmak ile gerçekleştirilir. Dolayısıyla özel gereksinimli bireylerin toplumsal yaşama başarılı katılımını destekleyici bedensel, bilişsel ve sosyal ihtiyaçlarının karşılanacağı eğitimlerden yararlanmaları gerekmektedir. Söz konusu eğitimin nitelikli olması kadar eğitim hizmetini sunacak olan kişiler de bu konuda önemli rol üstlenmektedir. Bu bağlamda özel gereksinimli bireylerin çağdaş eğitimden yararlanmalarında geleceğin eğitimci adayları üniversite öğrencilerinin özel gereksinimli bireylere yönelik tutumlarının belirlenmesi önemlidir. Çünkü özel gereksinimli bireylerin topluma başarılı katılım sağlamasında bu bireylere yönelik tutumların önemli rol oynadığı görüşü savunulmaktadır. Yapılan çalışmalar özel gereksinimli bireylerin topluma katılmalarının toplumun aktif bir üyesi olmalarının önündeki en büyük engelin, toplumun ön yargıları olduğunu göstermektedir (Ünal 2017).

İnsan davranışına yön veren ve davranışların gerisindeki psikolojik değişkenler olarak tanımlanan tutumların, davranışa etkisi olduğu kabul edilmektedir (Sezer 2012). Tutumun davranışa dönüşmesi ise bilişsel farkındalığın önemini ortaya koymaktadır. Çünkü farkındalık tutum-davranış ilişkisini güçlendiren bir etkidir. Aynı zamanda farkındalığın niteliği değiştikçe davranışın ortaya çıkması da o düzeyde değişebilmektedir. Bu yönü ile düşünüldüğünde özel gereksinimli bireylere yönelik tutumların, davranışa dönüştürülmesinin özel gereksinimli bireylere yönelik farkındalık düzeyi ile yakından ilişkisi olduğu düşünülebilir. Ülkemizde 8,5 milyon sayısında özel gereksinimli birey olduğu bilinmektedir (TÜİK 2002). Özel gereksinimli birey olma hali yakın çevresi ile birlikte düşünüldüğünde bu durum, nüfusun önemli bir bölümünü doğrudan etkilemektedir. Dolayısıyla toplumun büyük bir kesimini etkileyen özel gereksinimli bireylerin toplumsal yaşama başarılı katılımlarını sağlamak için çoğunu üniversite öğrencilerinin oluşturduğu genç nüfusun bilinç düzeyini arttıran, olumsuz tutumlarını değiştiren ve farkındalık geliştiren çalışmaların yapılması önemli olmaktadır. Tutumlar bireyin varolan davranışlarını belirleyen geçmiş deneyimlerin bir özeti olarak görülmektedir. Geçmiş deneyimler bireyin tutumlarını belirleyebilmekte ve sürekliliğini etkileyebilmektedir. Özellikle tutum sahibi ve objesi arasındaki etkileşimin sıklığı, yoğunluğu ve süresi gibi değişkenler tutumlara yön veren önemli değişkenler olarak kabul edilmektedir (Diken 1999). Tutumların, üniversite yıllarında çok farklı gerçekleşen yaşantılara bağlı olarak ta köklü değişiklikler oluşturduğu (Kırımlıoğlu 2017) bildirilmektedir. Öyleyse, öğretmen adaylarının özel gereksinimli bireyler ve eğitimlerine yönelik olumlu tutumlara sahip olması önemlidir. Bir tür bilgiye dayalı yaklaşım olan farkındalık uygulamaları, toplumsal bilinci geliştirmekte ve kişilerin farklılıklara karşı duyarlılığını arttırmaktadır.

Buna bağlı olarak, üniversite öğrenimi sürecinde, özel gereksinimli bireyler konusunda farkındalık uygulamalarına katılan öğrencilerin, bu bireylere yönelik tutumlarında olumlu değişim sağlanabileceği ve bu yolla özel gereksinimli bireylerin eğitime yönelik motivasyon kazanabilecekleri düşünülmektedir. Bu nedenle Engellilerde Beden Eğitimi ve Spor dersi (EBES) zorunlu ders statüsünde olmayan, dolayısıyla üniversite öğrenimi sürecinde özel gereksinimli bireylerin eğitime yönelik hazırlığı bulunmayan, Antrenörlük Eğitimi ve Spor Yöneticiliği bölümlerindeki öğrencilerin katılacağı "spor yoluyla farkındalık gelişimi etkinliği" nin ve bu uygulamalar yolu ile değişen tutumların özel gereksinimli bireylerin fiziksel aktivite ve egzersiz türü eğitimleri açısından önemli olduğu düşünülmektedir. Bu bilgiler doğrultusunda, çalışmanın amacı, özel gereksinimli bireylere yönelik olumlu tutum geliştirmeyi amaçlayan spor yoluyla farkındalık gelişimi etkinliklerine katılan ve katılmayan üniversite öğrencilerinin tutumları arasındaki farklılığı belirlemektir.

Yöntem ve Araçlar

Araştırmada niceliksel yaklaşım içinde yer alan betimsel araştırma modellerinden genel tarama modeli kullanılmıştır. Genel tarama modeli ise, var olan bir durumu, var olduğu şekli ile tanımlamayı amaçlayan araştırma metodu olarak Karasar (2007) açıklanmaktadır. Genel tarama modeli ile Antrenörlük Eğitimi (AE) ve Spor Yöneticiliği (SY) bölümü öğrencilerinin özel gereksinimli bireylere yönelik tutumları ile ilgili varolan durum belirlenmiştir. Katılımcıların tutum düzeyleri; olumlu tutum geliştirmeyi amaçlayan spor yoluyla farkındalık gelişimi etkinliklerine katılım, öğrenim gördükleri bölüm, cinsiyet ve ailede özel gereksinimli bir bireyin bulunup bulunmaması durumları açısından değerlendirilmiştir

Olumlu Tutum Geliştirmeyi Amaçlayan Spor Yoluyla Farkındalık Gelişimi Etkinlikleri

İstanbul Gedik Üniversitesi koordinatörlüğünde yürütülen “Aktifiz Toplumun İçindeyiz; 0-29 Yaş Çocuklar için Bütünleşik Fiziksel Aktivite Merkezi” isimli proje kapsamında özel gereksinimli çocuklar akranları ile birlikte düzenli olarak sportif eğitim almaktadır. Bilindiği üzere özel gereksinimli bireylerin yaşamda karşılaştıkları en önemli engel olumsuz tutumlar ve ayrımcılıktır. Bu engellere bağlı olarak okul çağı çocuklar ile özel gereksinimli çocuklar arasında iletişim mesafesi oluşmaktadır. Erken yaşlardan itibaren temasa dayalı uygulanan farkındalık çalışmaları, toplumda özel gereksinimli bireylere yönelik var olan ayrımcılığı ve olumsuz tutumları ortadan kaldırmaya ve gerçekçi bir bakış açısı geliştirmelerini sağlamaya yönelik önlemlerden biri olarak kabul edilmektedir. Bu amaçla her yıl 3 Aralık Dünya Engelliler Farkındalık Günü kapsamında geleneksel olarak “Elele Tutuşalım” etkinliği düzenlenmektedir. Etkinlik 1 hafta süre ile 1,5 saatlik seanslar şeklinde uygulanmakta ve her seansta farklı özel gereksinimli çocuk ile akranı fiziksel aktivite türü etkinliğe katılmaktadır. Araştırmada “olumlu tutum geliştirmeyi amaçlayan spor yoluyla farkındalık gelişimi etkinliklerine katılan öğrenci olarak tanımlanan” üniversite öğrencileri özel gereksinimli çocuklar ile akranların temasını sağlayıcı fiziksel aktivite türü etkinliklerin gerçekleştirmesinde rol almıştır.

Katılımcılar:

Araştırmanın katılımcılarını, 2014–2015 eğitim-öğretim yılında, İstanbul Gedik Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi Antrenörlük Eğitimi (n=52) ve Spor Yöneticiliği Bölümünde (n=38) öğrenim gören toplam 90 öğrenci oluşturmaktadır.

Verilerin toplanması:

Bu araştırmada öğrencilerin özel gereksinimli bireylere yönelik tutumlarını belirlemek için Yüker ve Block (1986) tarafından geliştirilen ve Özyürek (2006) tarafından Türkçeye uyarlanan "Yetersizlikten Etkilenmiş Kişilere Yönelik Tutum Ölçeği (YEKYTÖ)" kullanılmıştır. Ölçeğin amacı; engel gruplarını özel olarak ayırmaksızın, genel anlamda yetersizlikten etkilenmiş kişilere yönelik tutumları ölçmektir. Ölçeğin güvenirlik katsayısı .67-.83, test-tekrar test güvenirlik katsayısı .76 olarak saptanmıştır. Ölçek 20 madde olup, 6'lı likert biçiminde hazırlanmıştır (+3 Tamamen Katılıyorum, +2 Katılıyorum, +1 Biraz Katılıyorum, -1 Biraz Katılmıyorum, -2 Katılmıyorum, -3 Kesinlikle Katılmıyorum). Ölçeğin 2, 5, 6, 11 ve 12. maddeleri ters şekilde puanlanmaktadır. Tüm maddeler işaretleri dik-kate alınarak toplandıktan sonra, negatif değerleri ortadan kaldırmak amacıyla +60 eklenerek toplam puan elde edilmektedir. Ölçekten alınacak en yüksek puan 120'dir (Özyürek 2006). İstanbul Gedik Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi Dekanlığı'ndan gerekli onay alınarak veri toplama süreci başlatılmış ve ölçek uygulaması araştırmacı tarafından yüz yüze uygulanarak yapılmıştır.

Verilerin analizi:

Araştırmadan elde edilen verilerin çözümlenmesinde çeşitli betimsel istatistiklerden yararlanılmıştır. Elde edilen veriler SPSS 22,0 programı ile analiz edilmiştir. Her"iki bağımlı değişkenin seçildiği kitle kendi içinde normal"dağılım gösterdiği için ve her" iki grubun dağılımlarına ait varyanslar birbirine eşit olduğu için bağımsız gruplarda T testi uygulanmış ve bu testle grubun ortalamaları karşılaştırılarak, aradaki farkın rastlantısal mı, yoksa istatistiksel olarak anlamlı mı olduğu belirlenmiştir.

Bulgular

Spor yoluyla farkındalık gelişimi amacı ile düzenlenen etkinliklere katılımın, üniversite öğrencilerinin özel gereksinimli bireylere yönelik tutumlarına etkisini belirlemek amacıyla yapılan bu çalışmadan elde edilen bulgular aşağıda verilmiştir.

Tablo 1. Katılımcıların Yaş ve Yetersizlikten Etkilenmiş Kişilere Yönelik Tutum Ölçeği (YEKYTÖ) Puanları Tablosu

n=90	En az	En çok	AO±SS
Yaş	16	35	21,84±2,3
Tutum Puan	30	94	54,42±12,3

Araştırmaya katılan bireylerin yaş ortalamaları 21,84 (AO±SS; 21,84±2,3) olarak belirlenmiştir. Katılımcıların tutum puanları ise minimum 30 maksimum 94 olmak üzere ortalamasının 54,42 olduğu saptanmıştır.

Tablo 2. Katılımcıların olumlu tutum geliştirmeyi amaçlayan spor yoluyla farkındalık gelişimi etkinliklerine katılım, engelli yakını bulunması, öğrenim gördükleri bölüm ve cinsiyete göre dağılımları

	Frekans	%
Cinsiyet	Kadın	21 76,6
	Erkek	69 43,3
Bölüm	AE	52 57,8
	SY	38 42,2
Engelli Yakını Bulunması	Var	79 87,8
	Yok	11 12,2
Olumlu tutum geliştirmeyi amaçlayan spor yoluyla farkındalık gelişimi etkinliklerine katılım	Katıldım	32 35,6
	Katılmadım	58 64,4

Araştırmaya toplam 90 öğrenci katılmıştır bunların %57,8'i Antrenörlük Eğitimi Bölümü öğrencilerinden %42,2'si ise Spor Yöneticiliği Bölümü öğrencilerinden oluşmaktadır. Araştırmaya katılan Antrenörlük Eğitimi Bölümü ve Spor Yöneticiliği Bölümü öğrencilerinin %76,7'si erkek, %23,3'ü ise kadın katılımcıdır.

Araştırmaya katılan AE ve SY bölümü öğrencilerinin %87,8'nin engelli yakını yok iken %12,2'sinin engelli yakını olduğu belirlenmiştir. AE ve SY bölümü öğrencilerinin %35,6' sı olumlu tutum geliştirmeyi amaçlayan spor yoluyla farkındalık gelişimi etkinliklerine katılmaz iken %64,4'ü katılmıştır.

İstanbul Gedik Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi Antrenörlük Eğitimi Bölümü ve Spor Yöneticiliği Bölümü öğrencilerinin katılımlarıyla yapılan ölçek değerlendirmesine göre 120 puan üzerinden özel gereksinimli bireylere yönelik olumlu tutum geliştirmeyi amaçlayan spor yoluyla farkındalık gelişimi etkinliklerine katılanların puanı $54,14 \pm 13,4$, katılmayanların ise $45,86 \pm 10,1$ dir. Yine aynı puanlama üzerinden yapılan ölçüğe göre engelli yakını olan öğrencilerin puanı $58,82 \pm 13,8$, engelli yakını olmayanların ise $53,81 \pm 12$ dir. Araştırmaya katılan kadın öğrencilerin puanı $50,14 \pm 13,2$ iken erkek öğrencilerin puanları ise $55,72 \pm 11,8$ dir. Araştırmaya katılan Antrenörlük Eğitimi Bölümü öğrencilerinin puanı $53,27 \pm 12,4$, Spor Yöneticiliği Bölümü öğrencilerin puanı ise $56,00 \pm 12$ dir.

Tablo 3. Katılımcıların olumlu tutum geliştirmeyi amaçlayan spor yoluyla farkındalık gelişimi etkinliklerine katılım, engelli yakını bulunması, öğrenim gördükleri bölüm ve cinsiyete göre karşılaştırma tablosu

n=90		YEKYTÖ Puanı	P değeri
		AO±SS	
Özel Gereksinimli Bireylere	Katıldım	$54,14 \pm 13,4$	0,77
Yönelik Olumlu Tutum	Katılmadım	$45,86 \pm 10,1$	
Geliştirmeyi Amaçlayan Spor			
Yoluyla Farkındalık Gelişimi			
Etkinlikleri			
Engelli Yakını	Var	$58,82 \pm 13,8$	0,2
	Yok	$53,81 \pm 12$	
Cinsiyet	Kadın	$50,14 \pm 13,2$	0,06
	Erkek	$55,72 \pm 11,8$	

Bölüm	Antrenörlük Eğitimi	53,27±12,4	0,3
	Spor Yöneticiliği	56,00±12	
P<0,05			

Bu sonuçlara göre yapılan değerlendirmede özel gereksinimli bireylere yönelik olumlu tutum geliştirmeyi amaçlayan spor yoluyla farkındalık gelişimi etkinliklerine katılan ile katılmayan, engelli yakını olan ile olmayan, kadın ile erkek katılımcı ve AE ile SY Bölümü öğrencileri arasında tutum puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamıştır. Ancak istatistiksel olarak anlamlı farklılık oluşturmasa, özel gereksinimli bireylere yönelik olumlu tutum geliştirmeyi amaçlayan spor yoluyla farkındalık gelişimi etkinliklerine katılanların, erkek katılımcıların, engelli yakını olanların ve SY bölümü öğrencilerinin tutum puanlarının yüksek olduğu belirlenmiştir.

Tartışma

Bu araştırmanın amacı, özel gereksinimli bireylere yönelik olumlu tutum geliştirmeyi amaçlayan spor yoluyla farkındalık gelişimi etkinliklerine katılan ve katılmayan üniversite öğrencilerinin tutumları arasındaki farklılığı belirlemektir.

Araştırma bulgularına göre yapılan değerlendirmede özel gereksinimli bireylere yönelik olumlu tutum geliştirmeyi amaçlayan spor yoluyla farkındalık gelişimi etkinliklerine katılan ile katılmayan, engelli yakını olan ile olmayan, kadın ile erkek katılımcı ve AE ile SY Bölümü öğrencileri arasında tutum puanı açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamıştır. Ancak istatistiksel olarak anlamlı farklılık oluşturmasa da, özel gereksinimli bireylere yönelik olumlu tutum geliştirmeyi amaçlayan spor yoluyla farkındalık gelişimi etkinliklerine katılanların, erkek katılımcıların, engelli yakını olanların ve SY bölümü öğrencilerinin tutum puanlarının yüksek olduğu belirlenmiştir. Ülkemizde başta sınıf öğretmenleri, okulöncesi ve özel eğitim öğretmenleri olmak üzere çeşitli branş öğretmenlerinin özel gereksinimli bireylere yönelik tutumları betimsel yöntem ile araştırılmasına rağmen beden eğitimi bölümlerinde öğrenim gören eğitimci adaylarının özel gereksinimli öğrencilere öğretmeye yönelik tutumları hakkında yeterli araştırma bulunmamaktadır (Şahin 2013, Donaldson 1980, Altıntaş 2014, Alptekin 2013). Yapılan çalışmalarda da engellilerde beden eğitimi ve spor dersi zorunlu statüde alan beden eğitimi öğretmeni adaylarının, EBES dersi almalarının tutumlarında oluşturduğu değişim incelenmiştir (Özer 2016, Açık 2016, Rowe ve Stutts 1987, Stewart 1990, Hodge 1998). Bir tür bilgiye dayalı yaklaşım modeli olan

farkındalık uygulamaları yolu ile tutumda oluşan değişimleri inceleyen sınırlı sayıda çalışmaya rastlanmıştır. (Özyürek 2010, Sezer 2012, Şahin 2016, Akbuğa 2007, Gürsel 2006).

Araştırmaya katılan tüm öğrencilerin YEKYTÖ ölçeğinden aldıkları ortalama puan 54,42'dir (Min:30, Max:94, SS:12,3). Ölçekten alınabilecek olan minimum puan 0, maksimum puanın 120 dir. Bu puanlar ile araştırmadan elde edilen ortalama toplam puan karşılaştırıldığında, araştırma katılımcılarının tutum puanlarının ortalama değere yakın olduğu görülmektedir. Bu puan 18 yaş ile yaşlılık arası sürecindeki bireylerle yapılan "Toplum Özürüllüğü Nasıl Anlıyor Temel Araştırması" adlı çalışmada elde edilen 167,91 ortalama puanla (ÖZİDA, 2008) karşılaştırıldığında çalışmamıza benzer olarak öğrencilerin tutumlarının orta düzeyde olduğunu göstermektedir. Ünal (2017) üniversite gençliğinin engellilere yönelik tutumları ile bazı değişkenler arasındaki ilişkiler konulu çalışmasında, üniversite öğrencilerinin (n= 413) engellilere yönelik tutum ortalama puanının, 215 puan üzerinden 172,31 (ss=18,56) olduğunu bildirmiştir. Bu bulgu da çalışmamızı destekler niteliktedir. Sarıyıldırım ve ark. (2010)'nın hemşirelik öğrencilerinin engellilere yönelik tutumlarını incelediği araştırma sonucunda da , çalışmamızın bulgularına benzer olarak öğrencilerin tutumlarının orta düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bazı araştırmalar üniversite gençliğinin özel gereksinimli bireylere yönelik tutumlarının olumlu yönde yüksek bir değerde olduğunu bildirirse de bazı araştırmacılar farklı sonuçlara ulaşmıştır. Acak (2016) ' Türkiye'de İnönü Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu'nda Engellilerde Egzersiz ve Spor Eğitimi Bölümü öğrencilerinin engellilere yönelik tutumlarını YEKYTÖ ile değerlendirmiş ve sınıf seviyesi arttıkça engelli bireylere yönelik genel tutumlarının olumsuz yönde etkilendiğini bildirmiştir.

Araştırmalar sonucunda üniversite öğrencilerinin tutum düzeyleri ilgili farklı sonuçlar elde edilmiş olması, gelecekte yapılacak çalışmaların daha detaylı, kapsayıcı ve ayırteci nitelikte yapılması, tutumu etkileyebilecek çoğu değişkenin (eğitim ortamı, eğitimi sunan öğretim elemanının deneyimi, eğitimin niteliği, öğrencinin geçmiş deneyimi vb.) incelenmesi gerekliliğini ortaya çıkarmıştır. Araştırma katılımcılarının %57,8 'inin AE bölümü öğrencilerinden oluştuğu ve bu öğrencilerin tutum puanlarının $53,27 \pm 12,4$ olduğu belirlenmiştir. Katılımcıların %42,2'si ise SY Bölümü öğrencilerinden oluştuğu ve SY bölümü öğrencilerinin tutum puanının $56,00 \pm 12$ olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuçlara göre aynı fakültenin farklı bölümlerinde öğrenim gören öğrencilerin tutum puanlarının istatistiksel olarak farklılık oluşturmasa da birbirinden farklı olduğu görülmektedir. Bu sonuca benzer olarak, Şahin (2016) aynı üniversitenin farklı bölümlerindeki öğrencilerin engellilere yönelik tutumlarını, YEKYTÖ ile belirlemiş ve Çocuk Gelişimi ve Hemşirelik bölümü öğrencileri arasında ölçek puanları bakımından anlamlı fark bulmaz iken ($p > 0,05$), Sağlık Yönetimi öğrencileri ile Hemşirelik öğrencileri arasında ölçek puanları açısından anlamlı fark bulmuştur ($p < 0,05$). Cinsiyete göre özel gereksinimli bireylere yönelik tutum puan ortalamaları incelendiğinde, istatistiksel olarak anlamlı olmasa da, ($p = 0,06$) kadınların tutum puanlarının, erkek katılımcılardan daha düşük olduğu belirlenmiştir (Kadın AO;50,14 Erkek AO;55,72). Şahin (2016)

aynı üniversitenin farklı bölümlerindeki öğrencilerin engellilere yönelik tutumlarını, YEKYTÖ ile belirlemiş ve çalışmamızın sonucuna benzer olarak kızlarla erkekler arasında ölçek puanları bakımından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığını ($p < 0,05$), ancak kadınların ölçek puan ortalamasının (57,12) erkeklerin ölçek puan ortalamasından 62,07 daha yüksek olduğunu bildirmiştir. Sarıyıldırım ve ark. (2010) tarafından yapılan çalışma da ölçek puanları ile cinsiyet arasında anlamlı bir fark tespit edilmediği sonucuna ulaşılmıştır. Bu bilgilere dayalı olarak araştırma bulgularımız alan yazınla benzerlik göstermektedir. Araştırma katılımcılarının, yakınları arasında engelli birey bulunma durumuna göre yapılan incelemede, gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık olmadığı ($p = 0,2$) ancak engelli yakını olan katılımcıların ortalama tutum puanlarının (58,82), engelli yakını olmayanların tutum puanlarına göre (53,81) daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Şahin (2016) aynı üniversitenin farklı bölümlerindeki öğrencilerin engellilere yönelik tutumlarını, YEKYTÖ ile belirlemiş ve çalışmamızın sonucuna benzer olarak yakınları arasında engelli bulunup bulunmama durumu ile ölçek puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık olmadığını ($p > 0,05$), ancak engelli bir yakını olan öğrencilerin ölçek puan ortalamasının (58,22), engelli yakını olmayanlardan (=58,10) daha yüksek olduğunu bildirmiştir. Sarıyıldırım ve ark. (2010) ile Şenel (1995) tarafından yapılan çalışmalarda da benzer bulgular elde edilmiş ve, araştırmaya katılanların yakınları arasında engelli bulunması ile ölçek maddeleri arasında anlamlı bir ilişki olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmamızda, katılımcıların % 35,6'sı İstanbul Gedik Üniversitesi tarafından geleneksel olarak düzenlenen özel gereksinimli bireylere yönelik olumlu tutum geliştirmeyi amaçlayan spor yoluyla farkındalık gelişimi etkinliklerine katılmadığını, % 64,4'ü ise katıldığını bildirmiştir. Yapılan istatistiksel analize göre, farkındalık uygulamalarına katılanlar ile katılmayanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmasa da ($p = 0,77$), farkındalık uygulamalarına katılanların tutum puanlarının daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Araştırmalar, özel gereksinimli bireylere yönelik farkındalık sağlamada bir tür bilgilendirme aracı olduğu düşünülen EBES dersini alan üniversite öğrencilerinin almayanlara göre özel gereksinimli bireyi öğretme tutumlarının daha olumlu olduğunu bildirmektedir (Özer 2016, Açık 2016, Rowe ve Stutts 1987, Stewart 1990, Hodge 1998). Üniversitelerin farklı bölümlerinde öğrenim gören ve özel gereksinimli bireyleri tanımaya, anlamaya yönelik lisans dersleri alan ve almayan öğrencilerin tutumlarının karşılaştırdığı çalışmalarda da ilgili dersleri alan öğrencilerin tutumlarının olumlu yönde yüksek olduğu bildirilmiştir (Şahin 2013, Donaldson 1980, Altıntaş 2014, Alptekin 2013). Araştırmanın konusuna benzer olan ancak farklı türde bilgilendirme yolu ile farkındalık oluşturma etkinliklerine katılımın özel gereksinimli bireylere yönelik tutuma etkisinin incelendiği araştırmaların sonuçları farkındalık etkinliklerine katılanların tutumlarının katılmayanlara göre anlamlı düzeyde yüksek olduğunu bildirmektedir (Özyürek 2010, Sezer 2012, Şahin 2016, Akbuğa 2007, Gürsel 2006). Özyürek (2010) üniversite öğrencilerinin tutumlarında bilgilendirmenin etkisini incelediği çalışmasında, panel tartışması yoluyla bilgilendirmenin olumlu tutumları anlamlı düzeyde arttırdığı, ancak yetersizlikten etkilenmiş bireylerle etkileşim kurmanın tutumu anlamlı düzeyde

değiştirmedini bildirmiştir. Akbuğa (2007) EBES dersinin, BESB öğrencilerinin bedensel engelli kişilere yönelik genel tutumları üzerine etkisini incelediği çalışmasında EBES dersi alan öğrencilere on dört hafta süre bilgilendirme yolu ile destek eğitim sunmuş ve EBES dersi almayan diğer bölümlerdeki öğrencilerin tutumları ile EBES dersi alan BESB öğrencilerinin tutumlarını karşılaştırmıştır. Sonuçta on dört haftalık EBES dersi alan öğrencilerin engelli bireye ilişkin genel tutumlarının diğer bölümlerdeki öğrencilerden anlamlı düzeyde farklı olduğunu bildirmiştir. Gürsel (2006) engelli bireylerin aile, toplumsal yaşantı ve eğitimlerine ilişkin sorunlarının yazılı olduğu panel metninin Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu'na (BESYO) devam eden 1 ve 2. Sınıf öğrencilerince okunmasının engelli kişilere yönelik tutumlarını değiştirmedeki etkisini incelenmiş ve katılımcıların bedensel engelli bireye yönelik tutumlarında panel metnini okuduktan sonra olumlu yönde değişme olduğu sonucuna ulaşmıştır. Şahin (2016) İlkokul Öğretmenliği ve Özel Eğitim Öğretmenliği programlarında öğrenim gören öğrenciler üzerinde yapılan bir çalışmada, engelli bireyler ile ilgili yapılan sosyal ve mesleki yaşantılarına ilişkin bilgilendirme sonrası deney grubunu oluşturan İlkokul Öğretmenliği öğrencilerinin engelli bireylere olan tutumlarının anlamlı düzeyde arttığı belirtmiştir. Sezer (2012) üniversite öğrencilerinin engelli bireylere yönelik olumlu tutum geliştirmelerini sağlamak amacıyla önleyici rehberlik anlayışı ile yapılan etkinliklerin, öğrencilerin engelli bireylere yönelik olumlu tutum geliştirmeleri üzerindeki etkisini incelemiş ve sonuçta önleyici rehberlik anlayışı ile yapılan etkinliklere katılanların tutum puanlarının katılmayanlara göre anlamlı düzeyde yüksek olduğunu bildirmiştir.

Sonuç

Araştırmaların sonuçları, EBES dersi, Özel Eğitim dersi, engellilikle ilgili bilgilendirme alan ve bilgilendirmeye dayalı farkındalık yaratacak etkinliklere katılan üniversite öğrencilerinin özel gereksinimli bireylere yönelik tutumlarının olumlu yönde yüksek olduğunu bildirmektedir. Araştırmamızdan elde edilen bulgular literatürle benzerlik göstermekle birlikte diğerlerinden farklı olarak bu çalışmada özel gereksinimli bireye karşı olumlu tutum geliştirmek için spor yolu ile farkındalık etkinliği bir araç olarak kullanılmıştır. Ayrıca EBES dersi zorunlu statüde olmayan, dolayısıyla üniversite öğrenimi sürecinde özel gereksinimli bireylerin eğitimine yönelik hazırlığı bulunmayan, Antrenörlük Eğitimi ve Spor Yöneticiliği bölümlerindeki öğrencilerin tutumları konusunda yapılan ilk araştırma özelliğini taşımaktadır. İleride yapılacak çalışmalarda, tutum sahibi ve objesi arasındaki etkileşimin sıklığı, yoğunluğu ve süresi gibi değişkenlerin; tutumlara yön veren önemli değişkenler olduğundan yola çıkılarak, daha çok sayıda katılımcı ile uygulanmalıdır. Kapsayıcı ve tutumu etkileyebilecek değişkenlerin (eğitim ortamı, eğitimi sunan öğretim elemanının deneyimi, eğitimin niteliği, öğrencinin geçmiş deneyimi vb.) ele alınarak, ayrıntılı inceleneceği çalışmaların yapılması önerilmektedir.

Kaynaklar

- Acak, M.**, Karakaya, Y. E., Çetin, T. A. N., & Coskuner, Z. (2016). Engellilerde egzersiz ve spor eğitimi bölümü öğrencilerinin engellilere yönelik tutumlarının incelenmesi. *Electronic Turkish Studies*, 11(19).
- Akbuğa, B.**, & Gürsel, F. (2007). Bilgilendirme Yoluyla Beden Eğitimi Spor Yüksekokulu Öğrencilerinin Engelli Bireye Yönelik Değişen Tutumları *Sporometre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, , V (1) 5-8
- Alptekin, S.**, & Batık, Ö. G. M. V. (2013). Özel Eğitim Bölümü Öğrencilerinin Yetersizlikten Etkilenmiş Kişilere Yönelik Tutumlarına Özel Eğitim Dersinin Etkisi. *e- International Journal of Educational Research*, 4, 0
- Altıntaş, E.**, & Şengül, S. (2014). Özel eğitim dersinin kaynaştırmaya yönelik tutumlar ve kazanımlar bakımından değerlendirilmesi. *e-Kafkas Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 1(3).
- Diken, İ. H.**, & Sucuoğlu, B. (1999). Sınıfında zihin engelli çocuk bulunan ve bulunmayan sınıf öğretmenlerinin zihin engelli çocukların kaynaştırılmasına yönelik tutumlarının karşılaştırılması. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 2(03).
- Donaldson, J.** (1980). Changing attitudes toward handicapped persons: A review and analysis of research. *Exceptional children*, 46(7), 504-514.
- Gürsel, F.** (2006). Engelliler için beden eğitimi ve spor dersinin öğrencilerin engellilere yönelik tutumlarına etkisi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 31(31).
- Hodge, S. R.** (1998). Prospective physical education teachers'attitudes toward teaching students with disabilities. *Physical Educator*, 55(2), 68.
- Karasar, N.** (2007). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*.(17. Baskı), Nobel Yayın Dağıtım Ltd. Şti. Ankara.
- Kırımoglu, H.**, Dalli, M., Yılmaz, A., & Say, M. (2017). Öğretmen adaylarının zihinsel engelli bireylerin sportif etkinliklerine yönelik tutum düzeylerinin incelenmesi (Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi örneği). *Journal of Human Sciences*, 14(4), 3116-3125.
- Özer, D.** & Süngü, B. (2016). Beden eğitimi öğretmen adaylarının bakış açısından “engelliler için beden eğitimi ve spor dersi” uygulamaları. *Spor Bilimleri Dergisi*, 27(1), 1-15.
- ÖZİDA** (T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Başbakanlık Özürülüler İdaresi Başkanlığı) (2008), *Toplum Özürülülüğü Nasıl Anlıyor?*, Ankara: T.C. Başbakanlık Özürülüler İdaresi Başkanlığı Yayınları.
- Özyürek, M.** (2006). Engellilere yönelik tutumların değiştirilmesi. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Özyürek, M.** (2010). Tutumlar ve yetersizlikten etkilenmişlere yönelik tutumların değiştirilmesi (8. Baskı). Ankara: Karatepe Yayınları.
- Rowe, J.**, & Stutts, R. M. (1987). Effects of practica type, experience, and gender on attitudes of undergraduate physical education majors toward disabled persons. *Adapted Physical Activity Quarterly*, 4(4), 268-277.

- Sarı-Yıldırım H.,** Bektaş, M. & Altıparmak, S. (2010). Hemşirelik öğrencilerinin engellilere yönelik tutumlarının belirlenmesi. *Yeni Tıp Dergisi* 27:80-83.
- Sezer, F.** (2012). Engelli bireylere karşı olumlu tutum geliştirmeye yönelik önleyici rehberlik çalışması; deneysel bir uygulama. *Education Sciences*, 7(1), 16-26.
- Stewart, C. C.** (1990). Effect of practica types in preservice adapted physical education curriculum on attitudes toward disabled populations. *Journal of Teaching in Physical Education*, 10(1), 76-83.
- Şahin, H.,** & Bekir, H. (2016). Üniversite öğrencilerinin engellilere yönelik tutumlarının belirlenmesi. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (3), 767-779.
- Şahin, F.,** & Güldenoğlu, B. (2013). Engelliler konusunda verilen eğitim programının engellilere yönelik tutumlar üzerindeki etkisi. *Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(1), 214-239.
- Şenel, H. G.** (1995). Yetersizliğe sahip kardeşi olanlarla, olmayanların yetersizliğe yönelik tutumları ve kaygı düzeyleri yönünden karşılaştırılması. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 2(01).
- TÜİK.,** (2002), http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1017, Erişim tarihi: 09.02.2018.
- Ünal V.,** Yıldız M. (2017) üniversite gençliğinin engellilere yönelik tutumlarının incelenmesi: Sivas örneği” *“International Journal of Social Science Number: 57 , p. 341-358*

Lise Öğrencilerinin Öz Güven Düzeylerinin Karşılaştırılması*

Hakkı Çoknaz¹, Mükremin Yıldız², Engin Erbil², Hamit Altıntaş²

¹Düzce Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi Öğretim Üyesi (hakkicoknaz@duzce.edu.tr)

²Abant İzzet Baysal Üniversitesi 4. Sınıf Öğrencisi (mkrmn_yldz@hotmail.com, enginerbil@gmail.com, hamitalintas2013@gmail.com)

Özet

Bu araştırmanın amacı, lise öğrencilerinin öz güven düzeylerinin cinsiyet, spor yapıp yapmama, öğrencipansiyonlarında kalıp kalmama değişkenlerine göre farklılık gösterip göstermediğini ortaya koymaktır.

Bu araştırmanın evrenini 2017-2018 eğitim öğretim yılında Bolu Fen Lisesi ve TOBB Zübeyde Hanım Kız Meslek ve Teknik Lisesi'nde bulunan toplam 2504; örneklemini her iki okulda bulunan 438 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmada veriler Akın'ın (2007) geliştirdiği, geçerliliği ve güvenilirliği kanıtlanmış Öz Güven Ölçeği kullanılmıştır. Ölçeğin tamamından alınabilecek puanlar 33-165 arasında değişmektedir. Araştırmada ölçek yoluyla toplanan verilerin analizi ve yorumu bilgisayar ortamında yapılmıştır. Öğrencilerin öz güven düzeylerine ilişkin puanlar aritmetik ortalamalar (\bar{X}) ve standart sapmalar (ss) kullanılarak betimlenmiştir. Verilerin normal dağılım gösterdiğinde iki grubun karşılaştırılmasında Independent Samples Test, göstermediğinde Mann Whitney U testleri grupların karşılaştırılmasında kullanılmıştır. Anlamlılık düzeyi $p < 0,05$ olarak kabul edilmiştir.

Araştırmaya katılan lise öğrencilerinin kaldıkları yere göre öz güven düzeylerinin karşılaştırılmasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p > 0,05$). Lise öğrencilerinin cinsiyetlerine göre öz güven düzeylerinin karşılaştırıldığında istatistiksel bir farka rastlanmamıştır ($p > 0,05$). Evde kalan lise öğrencilerinin cinsiyetlerine göre öz güven düzeylerinin karşılaştırılmasında istatistiksel bir fark görülmemektedir ($p > 0,05$). Okul pansiyonunda kalan lise öğrencilerinin cinsiyetlerine göre öz güven düzeylerinin karşılaştırılması sonucunda istatistiksel bir farka rastlanmamıştır ($p > 0,05$). Lise öğrencilerinin öz güven düzeyleri spor yapıp yapmamalarına göre karşılaştırıldığında istatistiksel anlamlı bir farka rastlanmıştır ($p < 0,05$). Spor yapanların cinsiyetlere göre özgüvenlerinin karşılaştırılması sonucunda istatistiksel olarak bir fark bulunmamıştır ($p > 0,05$). Spor yapmayanların cinsiyetlere göre öz güven puanlarının karşılaştırılması sonucunda istatistiksel bir fark görülmemektedir ($p > 0,05$).

Anahtar Kelimeler: Öz güven, Lise, Spor

Identifying the Levels of Self-Confidence of High School Students

Abstract

Aim of this study is determine whether the levels of high school students vary according to their gender, participation/nonparticipation in sports activities, and staying/not staying in students hostels or not.

The universe of this study consisted of a total of 2504 students that attended Bolu Science High School and TOBB Zübeyde Hanım Girls Vocational and Technical High School in 2017-1028 academic year, whereas the sample of this study was made up of 438 students from both schools. In the study, self-confidence scale developed by Akın (2007), and the reliability and validity of which was proven, was used. The scores that can be obtained from the scale range between 33 and 165. The analysis and the interpretation of the data gathered through the scale were carried out in computer environment. The scores about the students' levels of self-confidence were described by using arithmetic means (\bar{X}) and the standard deviations (sd). When the data showed normal distribution, Independent Sample Test was used in comparing two groups, and Mann Whitney U Tests were used to compare the groups when the data did not show normal distribution. The significance level was accepted as ($p < 0,05$).

In comparing the levels of self-confidence of high school students in terms of where they stay, no statistically significant difference was found ($p > 0,05$). Similarly, no statistical difference was found when the students' levels of self-confidence were compared according to their gender ($p > 0,05$). No statistical difference was found in their levels of self-confidence according to the gender of the students who stay at their homes ($p > 0,05$). No statistical difference was found in their levels of self-confidence according to the gender of the students who stay in

*Bu çalışma, 4.Uluslararası Egzersiz ve Spor Psikolojisi Kongresi'nde sözel olarak sunulmuştur.

dormitories ($p>0,05$). However, there was a statistically meaningful difference between their levels of self-confidence in terms of whether they participate in sports activities or not ($p<0,05$). In comparing the levels of self-confidence of those who are engaged in sports, no statistical difference was found according to their gender ($p>0,05$). In comparing the levels of self-confidence of those who are not engaged in sports, no statistical difference was found according to their gender ($p>0,05$).

Key Words: Self-confidence, High School, Sport

Giriş

Öz güven, kişinin kendisinden beklenen ya da istenen bir davranışı gerçekleştirmesine olan inancı olarak tanımlanabilir(Weinberg ve Gould, 2003). Türk Dil Kurumu'nun tanımına göre öz güven; insanın kendine güvenme duygusudur (Eren ve Ark., 1988). Öz güven duygusu, bireyin olumlu yaşantılara sahip olması, kendini yetenekleri doğrultusunda besleyebilmesi, güçlü yanlarını başarılı bir kişi olma yolunda destekleyebilmesi için oldukça önemli bir faktördür (Ekinci, 2013).

Öz güven; iç güven ve dış güven olmak üzere ikiye ayrılır. İç güven; bireylerin kendisinden hoşnut, kendisiyle barışık ve kendisiyle özdeşleşmiş olduğuna dair duygu ve düşünceleridir. İç güveni oluşturan unsurlar kendine saygı, kendini sevmeye, kendini tanıma, belirgin hedefler koyma ve olumlu düşünmedir. Dış güven ise, bireyin kendisinden memnun ve emin olduğuna dair çevresine göstermiş olduğu tavır ve davranışlarıdır. Dış güveni oluşturan unsurlar da iletişim ve duygularını kontrol edebilmedir(Akagündüz, 2006).

Barınma yüzyıllar boyunca insanın en temel gereksinimlerinden biri olmuştur. İnsanların, yaşadıkları çevrenin zararlı etkilerinden korunmak ve güvenliklerini sağlamak amacıyla, doğada hazır buldukları mağara gibi barınakların ardından geliştirdikleri basit konutlar ile barınma yerinin tarihsel gelişim sürecinin başladığı söylenebilir(Karasözen, 1993). Günümüzde ise barınma yerinin en temel ihtiyaçları olan güvenlik ve sağlık gereksinimlerinin yanı sıra kişisel, sosyal ve psikolojik gelişimi de etkileyen önemli bir olgu olduğu söylenebilir(Arlı, 2013).

Ailesinden uzakta eğitim gören yaş aralığı genellikle 14-18 arasında değişen lise gençliği için de güvenlik ve sağlık koşullarının yanı sıra kişisel ve sosyal gelişim açısından barınma yeri önemlidir. Toplumların kalkınmasında eğitimin gittikçe artan önemi ile birlikte devlet, eğitimde fırsat eşitliğini sağlamak amacıyla, pansiyonlu ortaöğretim uygulamalarını başlatmıştır. Zorunlu ilköğretimden sonra ortaöğretime devam etmek isteyen örgün eğitim yaşındaki kız ve erkek öğrencilere burslu ve taşınmalı eğitim uygulaması ile birlikte parasız yatılı eğitim imkânları da sunulmaktadır. Bu şekilde bir ortaöğretim kurumuna devam etmek isteyen öğrenciler orta

ergenlik dönemlerini(14-18 yaş) ailelerinden ve evlerinden uzakta okul pansiyonlarında kalarak geçirmek zorundadırlar.

Lise ortamına giren genç kendini yeni bir sosyal çevre içinde bulmaktadır(Özbay, 1997). Bunun yanında okul pansiyonlarında da yaşamaya başlayan öğrenciler için de ikinci bir zorluk karşılıklarında durmaktadır. Okul pansiyonları genellikle çok sayıda öğrencinin kaldığı büyük binalardır. Alışkın olduğu ev yaşantısından ve ailesinden ayrılmak, yaşam ortamının değişmesi ve tanımadığı kişilerle bir arada yaşamaya başlamak, öğrencilerin fiziksel, ruhsal ve sosyal yaşamlarını etkileyebileceği düşünülmektedir (Özbay, 1997). Bunu etkileyebilecek bir unsur da spordur.

Spor kelimesinin köken olarak Lâtince disportare ve desport "dağıtmak, birbirinden ayırmak, eğlence, neşe" anlamına gelen sözcüklerden 17.yüzyıldan sonra günümüze gelinceye kadar ilk hecesi aşınarak "Spor" biçimine dönüştüğü araştırmacılar tarafından öne sürülmektedir. Spor; bireysel ya da takım olarak, belirlenmiş kural, yer, zaman ve alanda; değişiklikleri gözlenebilen, seriler halinde gerçekleştirilen ve bir amaç doğrultusunda yapılan organize insan davranışlarıdır (Akt: Çoknaz, 2017) .

Spora katılım yaşamın her döneminde önemlidir. Özellikle genç erişkinler için sağlığın pekiştirilmesi, hastalıklardan korunma ve psiko-sosyal iyilik hali için daha kritik bir öneme sahiptir. Bu durum sedanter yaşam tarzı, obezite ve benzeri problemlerin gençlerde sıkça görüldüğü günümüzde özellikle önemlidir. Spor, ayrıca sporcuya kendini deneme, kendini akranlarla mukayese etme ve sağlıklı koşullarda yarışma ortamı sunar ki bunlar olumlu benlik saygısı, kendilik algısı ve mental dayanaklılığın gelişmesini kolaylaştırmaktadır. Sporda öz güven ise aslında yüksek derecede başarı beklentisi ile karakterize edilebilir. Araştırmacılar, öz güvenli sporcuların başarılı olacaklarına, başarılı olmak için gerekli potansiyellerini ortaya çıkaracak fiziksel ve zihinsel beceriye sahip olduklarına inandıklarını, belirtmişlerdir (Yıldırım, 2013). Bu durumun da öz güveni yüksek sporcuların stres altındayken dahi sakin ve rahat olabilmelerine, daha pozitif düşüncelere odaklanabilmelerine yardımcı olan önemli bir etken olduğunu ortaya koymaktadır (Ekinci ve Ark., 2014). Jones ve Swain'e (1995) göre öz güveni yüksek sporcuların, diğer sporculara göre kaygılarını daha kolay kontrol edebildiklerini ve pozitif düşünceye odaklanabildiklerini tespit etmişlerdir. Ülkemizde 1999 yılında yapılan bir çalışmada spor etkinliklerinin çocuk ve ergenlerde davranış ve sosyal gelişim üzerine etkileri araştırılmış; araştırmaya 6–15 yaş aralığında 26 kız ve 25 erkek katılmıştır. Bu araştırmaya katılanlara 2 ay aralıkla H. J. Eysenck Glenn Wilson'un sosyal gelişim envanteri uygulanmış ve spor etkinliklerine katılımın sosyal gelişimleri üzerine belirgin derecede olumlu katkıda bulunduğu saptanmıştır. Yapılan başka bir çalışmada 697 üniversite öğrencisinin aktif sosyal

etkinliklere katılma oranları ve benlik saygısı düzeyleri spora yapan ve yapmayan olarak incelenmiştir. Spor yapan öğrencilerde beden imgesi değerlendirmesinin spor yapmayanlara göre daha olumlu olduğu sonucuna varmışlardır. Diğer bir çalışmada da, 6-14 yaş arasında dikkat eksikliği, hiperaktivite bozukluğu tanısı olan 65 ergen ile benzer yaşta öğrenme bozukluğu olan 32 ergenin spora katılım ile anksiyete (Bedensel belirtilerin de eşlik ettiği normal dışı bir tedirginlik ve korku halidir.) ilişkisi açısından karşılaştırılmıştır. Dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu olan grupta spora katılımın depresyon ve anksiyete düzeylerini spora katılmayan gruba göre belirgin derecede azalttığı saptanmıştır (Çoknaz, 2017).

Yukarıdaki bilgiler ve bulgular ışığı altında, bu çalışmayla, okul pansiyonlarında kalan ve kalmayan lise öğrencilerinin öz güven düzeyleri spor yapıp yapmamaları ve cinsiyetleri göz önüne alınarak incelenmesi amaçlanmıştır.

Yöntem ve Araçlar

Çalışma Evreni ve Örneklemi: Bu araştırmanın evrenini 2017-2018 eğitim öğretim yılında Bolu Fen Lisesi ve Zübeyde Hanım Kız Meslek ve Teknik Lisesi'nde bulunan toplam 2504; örneklemini her iki okulda bulunan ve 438 öğrenci oluşturmaktadır.

Veri Toplama Aracı: Öğrencilerin cinsiyetleri, kaldıkları yer, sporcu lisansı ile spor yapıp yapmadıkları bilgi toplama formuyla; öz güvenler puanları Akın'ın (2007) geliştirilip, geçerlik ve güvenilirlik çalışması yapılmış 33 maddeden oluşan Öz Güven Ölçeği'yle belirlenmiştir. Okul pansiyonlarında kalan öğrencilerin lise eğitimlerine okul pansiyonlarında başlama şartıyla araştırmaya dahil edilmişlerdir. Ölçek beşli Likert tipi bir ölçek olup, maddelere verilecek tepkiler "Hiç", "Nadir", "Bazen", "Sık sık", "Her zaman" şeklinde sıralanmıştır. Ölçeğin tamamından alınabilecek puanlar 33-165 arasında değişmektedir. Alınan yüksek puanlar öz güven düzeyinin yüksek olduğunu, düşük puanlar ise öz güven düzeyinin düşük olduğunu göstermektedir. Öz güven ölçeğinin eş tutarlılık katsayıları ölçeğin bütünü için .83, iç öz güven ve dış öz güven alt boyutlar için sırasıyla, .83 ve .85 olarak bulunmuştur.

Ölçeğin Uygulanması: Ölçek, ilgili kurumlardan izin alınarak öğrencilere kendi istekleri doğrultusunda araştırmacılar tarafından uygulanmıştır. Ölçeğin bu çalışma için cronbach's iç tutarlılık katsayısı 0.74 olarak hesaplanmıştır.

Araştırma Modeli: Yapılan bu araştırma nicel bir araştırmadır. Aynı zamanda mevcut durumu sorgulayan betimsel bir modeldir.

Veri Çözümü: Araştırmada ölçek yoluyla toplanan verilerin analizi ve yorumu bilgisayar ortamında yapılmıştır. Öğrencilerin öz güven düzeylerine ilişkin puanları aritmetik

ortalamalar(\bar{X}) ve standart sapmalar (ss) kullanılarak betimlenmiştir. Verilerin normal dağılım gösterdiğinde iki grubun karşılaştırılmasında Independent Samples t - testi, göstermediğinde Mann Whitney U testi grupların karşılaştırılmasında kullanılmıştır. Anlamlılık düzeyi $p < 0,05$ olarak kabul edilmiştir.

Bulgular

Bu bölümde araştırma ile ilgili bulgular tablolar halinde verilmiş.

Tablo 1. Öğrencilerin Kaldıkları Yere Göre Öz Güven Puanlarının Karşılaştırılması.

	Öğrencilerin Kaldıkları Yer	$\bar{X} \pm ss$	t	df	p
Toplam	Ev (n: 193)	125,83±17,62	-0,502	436	0,61
	Pansiyon (n: 245)	126,70±18,27			
İç Öz güven	Ev (n: 193)	66,15±9,39	-0,225	436	0,82
	Pansiyon (n: 245)	66,36±9,52			
Dış Öz güven	Ev (n: 193)	59,68±8,97	-0,776	436	0,45
	Pansiyon (n: 245)	60,34±9,46			

Tablo 1'e bakıldığında, öğrencilerin kaldıkları yere göre öz güven puanlarının karşılaştırılması görülmektedir. Buna göre, toplam puanda evde kalan öğrencilerin 125,83±17,62 puana, pansiyonda kalan öğrencilerin 126,70±18,27 puana sahip oldukları ve yapılan karşılaştırma sonucunda da istatistiksel bir farkın olmadığı saptanmıştır ($t: -0,502, p > 0,05$). Lise öğrencilerinin iç öz güven alt boyutunda evde kalan öğrencilerin 66,15±9,39 puana, pansiyonda kalan öğrencilerin 66,36±9,52 puana; dış öz güven alt boyutunda evde kalan öğrencilerin 59,68±8,97 puana, pansiyonda kalan öğrencilerin 60,34±9,46 puana sahip olduğu ve yapılan istatistiksel karşılaştırma sonucunda, sırayla ($t: -0,225, p > 0,05$), ($t: -0,776, p > 0,05$), istatistiksel bir farkın bulunmadığı anlaşılmıştır.

Tablo 2. Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre Öz Güven Puanlarının Karşılaştırılması.

	Öğrencilerin Cinsiyetler	$\bar{X} \pm ss$	t	df	p
Toplam	Kadın (n:354)	125,59±18,37	-1,743	436	0,082
	Erkek (n:84)	129,38±15,93			
İç Öz güven	Kadın (n:354)	65,88±9,58	-1,760	436	0,079
	Erkek (n:84)	67,89±8,76			
Dış Öz güven	Kadın (n:354)	59,71±9,50	-1,588	436	0,133
	Erkek (n:84)	61,49±7,98			

Tablo 2'de lise öğrencilerinin cinsiyetlerine göre öz güven puan karşılaştırılması görülmektedir. Buna göre toplam puanda kadın öğrencilerin 125,59±18,37 puana, erkek öğrencilerin 129,38±15,93 puana sahip oldukları ve yapılan karşılaştırma sonucunda da istatistiksel bir farkın olmadığı saptanmıştır ($t: -1,743, p > 0,05$). Alt boyutlar incelendiğinde, iç öz

güven alt boyutunda kadın öğrencilerin $65,88 \pm 9,58$ puana, erkek öğrencilerin $67,89 \pm 8,76$ puana; dış öz güven alt boyutunda kadın öğrencilerin $59,71 \pm 9,50$ puana, erkek öğrencilerin $61,49 \pm 7,98$ puana sahip olduğu ve yapılan istatistiksel karşılaştırma sonucunda, sırayla ($t: -1,760, p > 0,05$) ($t: -1,588, p > 0,05$), istatistiksel olarak anlamlı bir farkın olmadığı belirlenmiştir.

Tablo 3. Evde Kalan Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre Öz Güven Puanlarının Karşılaştırılması

	Evde Kalan Öğrenciler	$\bar{X} \pm ss$	t	df	p
Toplam	Kadın (n:160)	125,19±17,89	-1,114	191	0,267
	Erkek (n:33)	128,94±16,12			
İç Öz güven	Kadın (n:160)	65,88±9,51	-0,896	191	0,371
	Erkek (n:33)	67,48±8,75			
Dış Öz güven	Kadın (n:160)	59,31±9,12	-1,250	191	0,213
	Erkek (n:33)	61,45±8,11			

Tablo 3'e bakıldığında evde kalan lise öğrencilerinin cinsiyetlerine göre öz güven puanlarının karşılaştırılması görülmektedir. Buna göre toplam puanda kadın öğrencilerin $125,19 \pm 17,89$ puana, erkek öğrencilerin $128,94 \pm 16,12$ puana sahip oldukları ve yapılan karşılaştırma sonucunda da istatistiksel bir farkın olmadığı saptanmıştır ($t: -1,114, p > 0,05$). Öz güven düzeylerinin alt boyutları incelendiğinde, iç öz güven alt boyutunda kadın öğrencilerin $65,88 \pm 9,51$ puana, erkek öğrencilerin $67,48 \pm 8,75$ puana; dış öz güven boyutunda kadın öğrencilerin $59,31 \pm 9,12$ puana, erkek öğrencilerin $61,45 \pm 8,11$ puana sahip oldukları ve yapılan istatistiksel karşılaştırma sonucunda, sırasıyla ($t: -0,896, p > 0,05$) ($t: -1,250, p > 0,05$), istatistiksel bir farkın olmadığı anlaşılmaktadır.

Tablo 4: Yurtta Kalan Öğrencilerinin Cinsiyetlerine Göre Öz Güven Düzeylerinin Karşılaştırılması.

	Pansiyonda Kalan Öğrenciler	$\bar{X} \pm ss$	t	df	p
Toplam	Kadın (n:194)	125,92±18,79	-1,305	243	0,193
	Erkek (n:51)	129,67±15,96			
İç Öz güven	Kadın (n:194)	65,88±9,66	-1,523	243	0,129
	Erkek (n:51)	68,16±8,83			
Dış Öz güven	Kadın (n:194)	60,04±9,80	-0,990	243	0,323
	Erkek (n:51)	61,51±7,97			

Tablo 4'e bakıldığında pansiyonda kalan lise öğrencilerinin cinsiyetlerine göre öz güven puanlarının karşılaştırılması görülmektedir. Buna göre, toplam puanda kadın öğrencilerin 125,92±18,79 puana, erkek öğrencilerin 129,67±15,96 puana sahip oldukları ve yapılan karşılaştırma sonucunda da istatistiksel bir farkın olmadığı saptanmıştır (t:-1,305, p>0,05). Öz güven düzeylerinin alt boyutları incelendiğinde, iç öz güven boyutunda kadın öğrencilerin 65,88±9,66 puana, erkek öğrencilerin 68,16±8,83 puana; dış öz güven alt boyutunda kadın öğrencilerin 60,04±9,80 puana, erkek öğrencilerin 61,51±7,97 puana sahip oldukları ve yapılan istatistiksel karşılaştırma sonucunda, sırasıyla (t:-1,523, p>0,05) (t:-0,990, p>0,05), istatistiksel bir farkın olmadığı anlaşılmaktadır.

Tablo 5: Öğrencilerin Spor Yapıp Yapmama Durumlarına Göre Öz Güven Puanlarının Karşılaştırılması.

	Spor Yapıp Yapmama	$\bar{x} \pm ss$	t	df	p
Toplam	Evet (n:222)	130,04±16,98	4,493	436	0.000
	Hayır (n:216)	122,49±19,01			
İç Öz güven	Evet (n:222)	68,30±8,64	4,679	436	0.000
	Hayır (n:216)	64,17±9,80			
Dış Öz güven	Evet (n:222)	61,74±8,19	3,938	436	0.000
	Hayır (n:216)	58,31±9,94			

Tablo 5'e bakıldığında lise öğrencilerinin spor yapıp yapmamalarına göre öz güven puanlarının karşılaştırılması görülmektedir. Buna göre, toplam puanda spor yapan öğrencilerin 130,04±16,98 puana, spor yapmayan öğrencilerin 122,49±19,01 puana sahip oldukları ve yapılan karşılaştırma sonucunda da istatistiksel bir fark bulunduğu saptanmıştır (t:4,493, p<0,05). Öz güven düzeylerinin alt boyutları incelendiğinde, iç öz güven boyutunda spor yapan öğrencilerin 68,30±8,64 puana, spor yapmayan öğrencilerin 64,17±9,80 puana; dış öz güven boyutunda spor yapan öğrencilerin 61,74±8,19 puana, spor yapmayan öğrencilerin 58,31±9,94 puana sahip oldukları ve yapılan istatistiksel karşılaştırma sonucunda, sırasıyla (t:4,679, p<0,05), (t:3,938, p<0,05), istatistiksel anlamlı bir farkın olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 6: Spor Yapan Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre Öz Güven Puanlarının Karşılaştırılması.

	Spor Yapan Öğrencilerin	$\bar{x} \pm ss$	t	df	p
Toplam	Kadın (n:152)	130,18±16,34	0.187	220	0,852
	Erkek (n:70)	129,74±15,66			
İç Öz güven	Kadın (n:152)	68,35±8,64	0,119	220	0,906
	Erkek (n:70)	68,20±8,70			
Dış Öz güven	Kadın (n:152)	61,83±8,39	0,241	220	0,810
	Erkek (n:70)	61,54±7,77			

Tablo 6'ya bakıldığında spor yapan lise öğrencilerinin cinsiyetlerine göre öz güven puanlarının karşılaştırılması görülmektedir. Buna göre, toplam puanda kadın öğrencilerin $130,18 \pm 16,34$ puana, erkek öğrencilerin $129,74 \pm 15,66$ puana sahip oldukları ve yapılan karşılaştırma sonucunda da istatistiksel bir farkın olmadığı saptanmıştır ($t:0,187$, $p>0,05$). Öz güven düzeylerinin alt boyutları incelendiğinde, iç öz güven alt boyutunda kadın öğrencilerin $68,35 \pm 8,64$ puana, erkek öğrencilerin $68,20 \pm 8,70$ puana; dış öz güven alt boyutunda kadın öğrencilerin $61,83 \pm 8,39$ puana, erkek öğrencilerin $61,54 \pm 7,77$ puana sahip oldukları ve yapılan istatistiksel karşılaştırma sonucunda, sırasıyla ($t:0,119$, $p>0,05$), ($t:0,241$, $p>0,05$), istatistiksel bir farkın olmadığı anlaşılmaktadır.

Tablo 7: Spor Yapmayan Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre Öz Güven Puanlarının Karşılaştırılması

	Spor Yapmayan Öğrencilerin	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	Z	p
Toplam	Kadın (n:202)	107,56	21727	-0,840	0,401
	Erkek (n:14)	122,07	1709		
İç Öz güven	Kadın (n:202)	107,82	21779	-0,611	0,541
	Erkek (n:14)	118,36	1657		
Dış Öz güven	Kadın (n:202)	107,23	21660	-1,135	0,256
	Erkek (n:14)	126,82	1775		

Tablo 7'ye bakıldığında spor yapmayan öğrencilerin cinsiyetlerine göre öz güven puanlarının karşılaştırılması görülmektedir. Buna göre, spor yapmayan lise öğrencilerin cinsiyetlerine göre öz güven toplam puanlarında ($z=-0,840$, $p>0,05$), alt boyutlardan iç öz güven puanlarında ($z=-0,611$, $p>0,05$) ve dış öz güven alt boyut puanlarında ($z=-1,135$, $p>0,05$) istatistiksel olarak anlamlı bir farka rastlanmamıştır.

Tartışma

Yapılan bu çalışmada öğrencilerin kaldıkları yere göre öz güven düzeyleri arasında istatistiksel bir farkın olmadığı belirlenmiştir. Öğrencilerinin kaldıkları yerin öz güven düzeylerinde fark göstermemesinin sebebi, kaldıkları yerden daha çok okul gibi ortak sosyal alanlarda vakit geçirmelerinden kaynaklandığı düşünülmektedir. Çocuğun fiziksel ve ruhsal anlamda gelişebilmesi ve hayata atılabilmesi için riske girmesi, kendi kararlarını kendisinin vermesi, sorunlarını kendisinin çözmesi gereklidir. Çocuk bunları yapamazsa kendi kimliğini geliştiremez ve hayattan korkan, kaçan, her şeyi başkasına havale eden bir insan olur (Tahran, 2009; Akt: Bulut ve Kılıçaslan, 2009). Yani, bireyin nerede kaldığından çok nasıl davranışlar öğrendiği, gösterdiği ve çevresiyle bulunduğu etkileşimi öz güven gelişiminde daha çok etkili olduğu söylenebilir. Bu nedenle de öğrencilerin kaldıkları yerden daha çok okul ortamında

arkadaşlarından, okudukları kitaplardan, öğretmen ve okul yöneticilerinin davranışlarından etkilendikleri, bu nedenle de pansiyonlarda kalan ve kalmayan öğrencilerin öz güven puanlarında istatistiksel bir farkın çıkmadığı söylenebilir.

Yapılan bu çalışmada, lise öğrencilerinin cinsiyetlerine göre öz güven düzeylerinin karşılaştırmalarında, istatistiksel bir farka rastlanılmamıştır. Yiğitbaş ve Yetkin (2003), bu çalışmaya benzer konuda yapmış oldukları sağlık yüksekokulu öğrencilerinin öz-etkinlik-yeterlik düzeylerini değerlendirdiği çalışmalarında, öğrencilerin cinsiyetleri ile öz etkinlik-yeterlilik toplam ve tüm alt ölçeklerinin puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin olmadığını belirtmektedirler. Tiller (1995) de öğrencilerin cinsiyetinin öz etkililik düzeyine önemli bir etkisinin olmadığını belirlemiş ve yapılan bu çalışmayla benzer sonuçlar elde etmiştir. Keskin ve Orgun (2006), öğrencilerin öz yeterlik düzeyleri ile başa çıkma stratejilerini inceledikleri çalışmada, erkek ve kadın öğrenciler arasında istatistiksel anlamlı bir farka rastlamamışlardır. Öztürk (2017) çalışmasında cinsiyet değişkeni ile öz güven arasında fark olmadığı bulgusuna ulaşmıştır. Öztürk'ün ve yapılan bu araştırma bulguları Başoğlu (2007), Çelik (2014), Karademir (2015), Kutlu (2001), Patır Erkek (2016), Süpçeler (2016), Türedi ve ark., (2013), Umutlu'nun (2010) ve Üstüner ve arkadaşlarının (2009) yaptığı çalışma bulgusuyla paralellik gösterirken bazı araştırma bulguları ise cinsiyet değişkeninin özgüvenle ilişkili olduğunu vurgulamaktadır. Kanadıkırık Kılıç ve Kılıç (2013) çalışmalarında erkeklerin özgüvenlerinin kızlardan daha yüksek olduğu bulgusuna ulaşmışlardır. Lackovic-Grgin ve Dekovic (1990) yaptıkları çalışmada öz güven düzeyinin cinsiyete göre değiştiğini ve kızların erkeklere göre daha yüksek öz güvenli olduğunu bulmuşlardır. Dolayısıyla araştırma sonuçları dikkate alındığında cinsiyetin öz güven üzerindeki etkisi konusunda kesin bir yargıya varmanın mümkün olmadığı söylenebilir. Cinsiyet değişkeni ile özgüven düzeyi arasında farklılık olmamasının bir takım çevresel faktörlerle ilişkili olduğu düşünülmektedir. Özellikle ülkemiz gibi geleneksel toplumlarda çocukların (kız-erkek) birçok ihtiyaçlarının aileleri tarafından karşılanmasının ve çocukların koruyucu ebeveyn tutumu ile yetiştirilmiş olmalarının bu sonucunu etkilediği düşünülmektedir (Öztürk, 2017). Bu çalışmada cinsiyetler arasında öz güven puanları arasında istatistiksel bir fark bulunmamıştır; ancak, öz güven puanlarının ortalamasının üzerinde olduğu da görülmektedir. Eğitim olanaklarının her iki cinsiyete aynı oranda sunulması, her iki cinsiyetin yaşam standartlarından eşit faydalanması, toplumun büyük bir kesiminin cinsiyet farkı gözetmemesi, her iki cinsiyetin benzer kültür ve sosyal çevre ile etkileşim halinde olması böyle bir sonucun çıkmasına yardımcı olduğu düşünülmektedir.

Günümüzde spor insan hayatının bir parçası haline gelmiştir ve bu sebepten ötürü sporun bireylere kazandırdıklarını sadece fiziksel olarak düşünmek imkânsız hale gelmektedir. Sporun

bireylere fiziksel, ruhsal ve sosyal açıdan kazandırdıklarını bir bütün olarak ele almamız gerekmektedir (Yarımkaya ve ark., 2014). Araştırmacılar spora katılımının fiziksel ve fizyolojik gelişim üzerine katkılarının yanında bazı psikolojik ve sosyal özellikler üzerine de olumlu etkileri olduğunu belirtmişlerdir (Salar ve ark., 2012). Duman ve Kuru'ya (2010) göre spor, çağdaş insanı kuşatan psikolojik ve sosyal tehlikelere karşı, dinamik, güncel yaşamın getirdiği streslerden uzak bir ortam yaratarak çözüm getirebilmektedir. Zorba (2012) da düzenli olarak spor yapmak bireylerde öz saygının gelişimine, öz güvenin artmasına vb. olumlu sonuçların artmasına yardımcı olduğunu belirtmektedir. Akgül ve arkadaşları (2012) da sportif etkinlikler, bireylerin kendi yetenekleri çerçevesinde düzenli çalışmayı, üstün tekniği, estetiği, yarışmayı gerektiren bir uygulama olduğundan, öğrencinin kişilik görüntüsünü ve uyumunu etkilediğini belirtmektedirler. Yapılan bu çalışmada da spor yapan öğrencilerin spor yapmayanlara göre öz güven puanlarının daha yüksek çıkması, spordan elde edilen düzenli çalışmayla, üstün teknikle, estetikle ve yarışmalarla açıklanabilir. Bu sonuçlara göre, spor yapan lise öğrencilerinin öz güven düzeylerinin spor yapmayan lise öğrencilerine göre daha yüksek olduğu söylenebilir. Sporun öz güven düzeylerindeki bu etkisi, kişiye istekleri doğrultusunda sorumluluklar yüklemesi, sosyalleşmesi ve kişiyi duyuşsal, bilişsel ve psikomotor alanlarda bütünsel olarak gelişmesine katkı sağlamasından olduğu düşünülmektedir.

Kaynakça

- Akagündüz, N. (2006).** İnsan Yaşamında Özgüven Kavramı, Ümraniye Rehberlik ve Araştırma Merkezi Müdürlüğü Yayınları, Sayı:1, İstanbul.
- Akgül, S., Göral, M., Demirel, M., Üstün, Ü.D. (2012).** İlköğretim Öğrencilerinin Okul İçi ve Okullar Arası Sportif Etkinliklere Katılma Nedenlerinin Çeşitli Değişkenler Açısından Araştırılması, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 1(32): 13-22.
- Akın, A.(2017).** Öz-Güven Ölçeği'nin Geliştirilmesi ve Psikometrik Özellikleri, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi, 7(2): 165-175.
- Arılı E. (2013).** Barınma Yerinin Üniversite Öğrencilerinin Kişisel ve Sosyal Gelişim ve Akademik Başarı Üzerindeki Etkilerinin Odak Grup Görüşmesi İle İncelenmesi, Yükseköğretim ve Bilim Dergisi, 3(2):173-178.
- Başoğlu, S. T. (2007).** Sınav Kaygısı İle Özgüven Arasındaki İlişkinin Erinlik Döneminde İncelenmesi, Yayınlanmamış Yüksek lisans tezi, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Çelik, İ. (2014).** Ortaokul Öğrencilerinin Özgüven Düzeyinin Bazı Değişkenler Açısından Değerlendirilmesi: Afyonkarahisar Örneği, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Türk Hava Kurumu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara

- Çoknaz, H.(2017).** Doğum Öncesinden Ölümüne Kadar Psikomotor Gelişim, Gazi Kitabevi, Ankara
- Duman, S., Kuru, E. (2010).** Spor Yapan ve Spor Yapmayan Türk Öğrencilerin Kişisel Uyum Düzeylerinin Belirlenmesi ve Karşılaştırılması, Niğde Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 4(1): 18-26.
- Eren, H., Gözaydın, N., Parlatur, İ., Tekin, T. ve Zülfikar, H. (1988).** Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Dili Kurumu, Türkçe Sözlük, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara
- Ekinci, H. (2013).** Müzik Öğretmeni Adaylarının Solo Sahne Performansına İlişkin Öz Güven Algılarının Bazı Değişkenler Bakımından İncelenmesi, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Dergisi, 2(2): 52-4.
- Ekinci, N., E, Özdilek, Ç., Deryahanoğlu, G., Üstün, Ü., D. (2014).** Spor Yapan Lise Öğrencilerinin Öz Güven Düzeylerinin İncelenmesi, Sportif Bakış: Spor ve Eğitim Bilimleri Dergisi,1(1):36-42
- Jones, R., Swain, A. (1995).** Predisposition to Experience Debilitative and Facilitative Anxiety in Elite and Nonelite Performers. The Sport Psychology, 9: 201-211.
- Kanadıkırık, Kılıç, A., ve Kılıç, A. (2013).** MEB Ortaöğretim Kurumlarındaki Öğrencilerin Akran Zorbalığına Maruz Kalma Düzeyleri ve Özgüven Arasındaki İlişki. Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü VI. Ulusal Lisansüstü Eğitim Sempozyumu Bildirileri, 23-29.
- Karademir, N. (2015).** Fen Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü Öğrencilerinin Özgüven Algıları, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 12(2):53-77.
- Karasözen, R. (1993).** Kültürel Değişim Süreci İçinde Türk Konutlarında Mahremiyet. Uluslararası V. Yapı ve Yaşam '93 Kongresi, Bildiri Kitabı, 19-23. Bursa.
- Keskin, G., Ü., Orgun, F. (2006).** Öğrencilerin Öz Etkililik-Yeterlilik Düzeyleri İle Başa Çıkma Stratejilerinin İncelenmesi, Anadolu Psikiyatri Dergisi, 7, 92-99.
- Kutlu, E., B. (2001).** İzcilik Etkinliklerine Katılan ve Katılmayan Öğrencilerin Özgüven Düzeylerinin Karşılaştırılması, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Lackovic-Grgin, K. ve Dekovic, M. (1990).** The Contribution of Significant Others to Adolescents' Self- Esteem. Adolescence, 25(100): 839-846.
- Özbay, G. (1997).** Üniversite Öğrencilerinin Problem Alanlarını Belirlemeye Yönelik Bir Ölçek Geliştirme Geçerlik ve Güvenirlilik Çalışması, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, K.T.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon.
- Öztürk, N. (2017).** Üniversite Öğrencilerinin Algıladıkları Aile İklimi ve Anne-Babaya Bağlanma Biçimleri İle Özgüven Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, The Journal of International Lingual Social and Educational Sciences, 3(1):9-22.
- Patır Erkek, N. (2016).** Yatılı Ve Gündüzlü Eğitim Alan Ortaöğretim Öğrencilerinin Şiddet Eğilimleri İle Özgüvenleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Salar, B., Hekim, M., Tokgöz, M. (2012).** 15-18 Yaş Grubu Takım ve Ferdi Spor Yapan Bireylerin Duygusal Durumlarının Karşılaştırılması, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 4(6): 123-135.
- Süpceler, B. (2016).** Ergenlik Döneminde Algılanan Sosyal Destek İle Yaşam Doyumu ve Özgüven İlişkisi, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yakın Doğu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Lefkoşe.

- Tahran, N.** (2009). Çocuklarda Öz Güven. Akt: Bulut Z., Kılıçaslan Ç. (2009). Çocuğa Özgüven Kazandırmada Önemli Bir İlke; Çocuk Oyun Alanlarında Güvenlik, Artvin Çoruh Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi, 10(1):78-85
- Tiller, D.** (1995). Self-Efficacy in College Students. Erişim adresi: www.mwsc.edu/psychology/research/psy302/fall_95/tiller.htm-12k- Erişim tarihi: 15.08.2005
- Türedi, E.,** Miman, M., Sarı, İ. ve Bekiroğulları, Z. (2013). Assessment of Self-Efficacy Levels of Toros University Students, Journal of Human Sciences, 10(2):462-466.
- Umutlu, Ç.** (2010). “Çocuk Dostu Okul” Projesi Kapsamında Olan Ve Olmayan İlköğretim Okulu Öğrencilerinin Öz Güvenleri İle Zorbalık Eğilimlerinin İncelenmesi, Yayımlanmamış Yüksek lisans tezi, Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Üstüner, M.,** Demirtaş, H., Cömert, M. ve Özer, N. (2009). Ortaöğretim Öğretmenlerinin Öz-Yeterlik Algıları, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 9(17):1-16.
- Weinberg, R.,** Gould, D. (2003). Psychological Foundations in Sport and Exercise, Champaign, IL. Human Kinetics Press.
- Yarımkaya, E,** Akandere, M., Baştuğ, G. (2014). Effect of Self-Confidence Levels of 12-14 Years Old Students on Their Serving Ability in Volleyball, Niğde University Journal of Physical Education And Sport Sciences, 8(2): 242-250.
- Yıldırım, F.** (2013). Sportif Sürekli Kendine Güven Alt Ölçeğinin Uyarlanması ve Ortaöğretim Kurumlarındaki Öğrencilerde Sportif Sürekli Kendine Güvenin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Mersin Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Mersin.
- Yiğitbaş, Ç.,** Yetkin, A. (2003). Sağlık Yüksekokulu Öğrencilerinin Öz-Etkililik-Yeterlik Düzeyinin Değerlendirilmesi, C. Ü. Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi 7(1):6-13
- Zorba, E.** (2012). Herkes İçin Yaşam Boyu Spor, Neyir Yayınları, Ankara.

Pliometrik Antrenmanların Judocularda Statik Denge Üzerine Etkisi

Ahmet Uzun¹, Önder Karakoç¹, Ömer Can Göksu², Selami Yüksek^{*3}

¹Gaziantep Üniversitesi Beden Eğitimi Spor Yüksekokulu, ²İstanbul Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi

*Sorumlu yazar: selami.yuksekk@ktu.edu.tr,

Özet

Bu çalışma, 10 haftalık pliometrik antrenman uygulamalarının judocuların statik dengeleri üzerine etkilerini incelemek amacıyla yapıldı. Çalışma; 15'i deney (yaş= 21,40 ± 1,99), 15' i kontrol (yaş = 21,53± 1,80) grubu olmak üzere toplam 30 erkek judocunun gönüllü katılımıyla yapıldı. Deney ve kontrol gruplarındaki sporculara 10 hafta süreyle ve haftada 3 gün/90 dk. lık judo özel hazırlık dönemi antrenmanlarını içeren program uygulandı. Her iki gruptaki sporculara 20 dk. ısınma periyodu ile antrenmanlara başlandı, deney grubundaki sporculara ilaveten 15 farklı hareketten oluşan ve 20 dakika süren pliometrik antrenmanlar yaptırıldı. Antrenmanların devamında her iki gruba özel hazırlık dönemi judo antrenmanları ve soğuma egzersizleri ile çalışmalar tamamlandı. Elde edilen verilerin analizinde, grupların ön-son test ölçümleri arasındaki farkların anlamlılık düzeylerini belirlemek için Paired Samples T-Test, deney-kontrol grubu arasındaki farkların anlamlılık düzeylerini belirlemek için ise; Independent Samples T-Testi uygulandı. Yapılan pliometrik antrenmanlar sonucunda deney ve kontrol gruplarına ait statik denge ölçüm parametrelerinin ön test ve son test farklarının ortalama değerleri karşılaştırılmasında anterior posterior L. değeri anlamlı bulunmuştur (p<0.05). Overall stability R, anterior posterior ., medial lateral R, overall stability L, ve medial lateral L. ortalama değerleri karşılaştırılmasında ise, anlamlı bulunmamıştır (p>0.05).

Sonuç olarak, düzenli yapılan pliometrik antrenmanlar ile judocularda denge performanslarının arttığı, ancak şiddeti yüksek uzun süreli çalışmalarda negatif etki gösterdiği tespit edilmiştir. Judo antrenmanları ile statik denge performansının olumlu yönde etkilendiği söylenebilir.

Anahtar kelimeler: Judo, pliometrik antrenman, denge.

Effect of the Plyometric Training on Static Balance of Judokas

Abstract

This study was conducted to determine the effects of ten weekly plyometric training on static balance in judokas. 30 male judokas participated in the study and the subjects were divided into two groups as an experimental (15 male age = 21,40 ± 1,99) and control (15 male age = 21,53 ± 1,80) groups. Judo training programme was applied in both groups for 3 days / 90 minutes per week. Experimental and control group were made warm up exercises for 20 minutes. Both groups continued with the special preparatory period judo training program. After warm up exercises, experimental group judokas were made plyometric training consisting of 15 different movements for 20 minutes. Then they were allowed to continue the judo training. As the groups showed normal distribution, Paired Samples T-Test was applied for the significance between pre-test and post-test measurements of the groups. Independent Samples T-Test was used to analyze the difference between the test group and control group. The Independent Samples T-Test was used to analyze the difference between the experimental group and the control group. As a result of the plyometric training, when the pre-test and post-test differences of the physical measurement parameters for the experimental and control groups were compared, the mean values of back strength, balance were found to be significant(p<0.05). As a result, it is seen that the regular plyometric exercises increase the performance of balance to judokas. It can be said that putting plyometric training besides judo training has a positive effect for performance.

Keywords: Judo, plyometric training, balance.

Giriş

Judo, mücadele ve savunma sporlarından olimpik olan spordur. İçeriğinde kendine güven, saygı, nezaket gibi kavramların yanı sıra çabukluk, denge, kuvvet, esneklik ve koordinasyon vb. gibi özellikleri içinde bulunduran bir spordur. Judo, teknik özellikler bakımından rakibin kuvvetine karşılık vermeme ve hatta karşıdan gelen kişinin kuvvetini kullanarak, çeşitli teknikleri kullanarak en etkili savunma şeklidir.

Judo müsabakaları performans boyutunda, denge özelliği çok önemli yer tutmaktadır. Sinir ve kas sistemi dengede etkilidir. Denge becerisini geliştirmede motor sistem çok önemli yer tutmaktadır.

Denge kavramına baktığımızda; insanlarda postür, karmaşık nöromüsküler sistem tarafından yoğun bir düzene göre hareket eder. Bu düzen sayesinde hem dinlenme hem de aktivite sırasında yer çekimi ile ilgili değişiklikler hızlı bir şekilde fiziksel uyumla gerçekleşir. Oluşan bu uyuma denge denir. (Soyuer F, İsmailoğulları ,2009).

Spiridus (1995)göre denge,vücut duruşunu destek alanında korumaya devam ettirebilmektir.Okubo ve ark.(1979) ise dengeyi vücudun düşmesini engelleyen dinamik duruşunu sağlayan bir terim olarak ifade etmiştir.

İyi bir performans için denge temel etkenlerdendir. Diğer motor sistemlerin gelişmesinde insanın denge sağlamadaki yeteneği belirleyici faktörlerin başında gelir. Kompleks bir yetenek olan denge performansını boy, kilo, cinsiyet ve spor aktivitesi gibi faktörler etkileyebilir (Yağcı N, et al.. 2004).

Denge gelişiminde fiziksel aktivite oldukça önemlidir. Denge, bir hareketi gerçekleştirirken, vücudun istenen pozisyonu sağlayabilme yeteneğidir. Bu da fiziksel aktivitenin artırılması ile daha rahat geliştirilebilecek bir durumdur (Tetik S, et.all. 2013).

Singer (1980)'e göre denge, spor branşına göre özgünlük göstermektedir. Sporcu bütün branşlarda kullanabileceği bir denge özelliği kazanamaz. Denge o branşta uygulanan tekniğe özgü olarak ortaya gelişir.

Pliometrik egzersizler sporcuların patlayıcı güç faaliyetlerini arttıran kuvvet ve süratin birleşiminden meydana gelen egzersizler olarak tanımlanır. Pliometrik egzersizler, eksantrik ve konsantrik kasılmaların süresini minimuma indirerek sportif verimin artırdığı düşünülmektedir (Kutlu, M., et al. 2001).

Pliometrik antrenmanlarla denge ilişkisi merak edilen konulardan birisidir.

Judo sporu kendine güven, konsantrasyon gibi zihinsel yönlerin yanı sıra fiziksel güç, koordinasyon, denge ve esneklik kazanmak için bir yoldur. Judocunun müsabaka esnasındaki yüksek seviyedeki bir yoğunluğu devam ettirebilmesi gerekmektedir. Bu durum birçok faktöre bağlıdır. Bu sebeple teknik ve taktik antrenmanların yanında kuvvet, aerobik güç, anaerobik güç, sürat, esneklik, denge ve koordinasyon gibi özelliklerin judoya özgü antrenmanlarla geliştirilmesi önemlidir.

Bu çalışma, judocularda on haftalık pliometrik antrenmanların statik denge üzerine etkilerini belirlemek amacıyla yapılan deneysel bir çalışmadır. Araştırma kapsamına judocuların alınması, bu çalışmada pliometrik antrenmanlarla ilgili diğer araştırmalardan ayrılan yönlerinden biridir.

Yöntem ve Araçlar

Deneyel yöntem:

Çalışmaya 30 erkek judocu katılmış ve denekler deney (15 Erkek yaş= $21,40 \pm 1,99$) ve kontrol (15 Erkek yaş = $21,53 \pm 1,80$) grubu olarak ikiye ayrılmışlardır. Judoculara sağlık kurulu raporu alınarak, sporcu lisans yıllık vizeleri yaptırılmıştır. Etik kurulu izni alınmıştır. Çalışmaya katılan denekler Gaziantep Üniversitesi Judo takımında yer alan, gönüllülük esasına göre seçilmiş, aktif müsabık olan gençler ve büyükler kategorilerinde yarışan sporculardan oluşmaktadır.

Antrenman programı:

Random yöntemi ile seçilen gönüllülerden oluşan her iki gruba da haftada 3 gün/90 dk. judo antrenmanı uygulanmıştır. Deney ve kontrol grubuna 20 dk. ısınma hareketleri yaptırılmıştır. Her iki grup özel hazırlık dönemi judo antrenmanı programına devam etmiştir. Deney grubu judoculara ısınma sonrası, 20 dakika süren 15 farklı hareketten oluşan, %80-100 şiddet aralığında pliometrik antrenmanlar yaptırılmıştır. Dinlenmeleri tam dinlenme ilkesine göre yapılmıştır. Daha sonra judo antrenmanına devam etmeleri sağlanmıştır. Antrenman setlerine 10 sn, setler arası 30 sn dinlenme verilerek başlanmış olup ikinci haftadan sonra her iki hafta için pliometrik çalışmalarında çalışma süresi ve dinlenme aralığı 5'er sn arttırılarak uygulanmıştır. Kontrol grubuna ise normal judo antrenmanına devam edilmiştir. Süre olarak deney ve kontrol grubu aynı süre antrenman yapmıştır.

Antropometrik ölçümler

Çalışmamızda tanımlayıcı bilgilerin toplanması için deneklerin yaş verileri doğum yılları kendilerine sorularak yıl olarak tespit edildi. Denekler anatomik duruşta, spor kıyafeti ile ve ayakkabısız olarak, 0.1 kg hassaslıktaki kantar ve bu kantardaki dijital boy ölçer ile (SECA, Germany) boy uzunluğu cm cinsinden, vücut ağırlığı kg cinsinden kaydedilmiştir(Gordon, C. 1988).

Denge ölçümü

Denge ölçümü için daha önce geçerliliği çalışmalarla gösterilmiş olan Biodex Balance SD izokinetik denge cihazı kullanılmıştır. Her katılımcıya bir test uygulandı ve her test üç ölçümden oluştu. Testler arasında 10 saniyelik dinlenme periyodu konuldu. Her iki test de tek ayak üzerinde, kollar yanlarda sabit ve diğer bacak 20 derecelik fleksiyonda olacak şekilde yapıldı. Statik test anında katılımcıdan ekrandaki sabit noktayı; öne, arkaya, sağa, sola doğru yapılan manevralara karşı sabit noktayı belirtilen alan içerisinde tutarak dengesini sağlamaya çalışması istendi. Her ölçüm sonuçları Biodex balance sistemi ile skorlandı (Cachupe, W. J.,2001)

İstatiksel Analiz

Tanımlayıcı İstatistik olarak frekans ve yüzde dağılımları ortalama ve standart sapma, standart hata kullanılmıştır. İstatistiksel işlemlere geçmeden önce normal dağılıp dağılmadıklarına ve homojen olup olmadıklarına bakılmış buna göre dağılım normal

saptandığından ön test ve son test ölçümleri aralarındaki anlamlılık için Paired Samples T-Testi uygulanmıştır. Deney grubu ile kontrol grubu arasındaki farklılığın analizi için Independent Samples T-Testi uygulanmıştır Bu çalışmada hata düzeyi $p < 0,05$ olarak alınmıştır.

Bulgular

Judocularda on haftalık pliometrik antrenmanların statik denge üzerine etkilerini belirlemek amacıyla yapılan deneysel çalışmada elde edilen bulgular aşağıda verilmiştir.

Tablo 1: Araştırma gruplarından judo sporcuları için demografik bilgileri

Değişkenler	Deney Grubu (N=15)	Kontrol Grubu (N=15)
	Ortalama \pm S.D	Ortalama \pm S.D
Yaş (yıl)	21,40 \pm 1,99	21,53 \pm 1,80
Boy (cm)	176,00 \pm 7,12	177,13 \pm 7,59
Vücut ağırlığı (kg)	71,26 \pm 9,70	78,73 \pm 17,90

Judo sporcuları deney grubu sporcuları yaş ortalama değerleri 21,40 \pm 1,99 yıl, boy 176,00 \pm 7,12 cm., vücut ağırlığı ortalama değerleri olarak ise 71,26 \pm 9,70 kg. olarak tespit edilmiştir. Judo sporcuları kontrol grubu sporcuları yaş ortalama değerlerini ise 21,53 \pm 1,80 yıl, boy ortalama değerlerini 177,13 \pm 7,59 cm., vücut ağırlığı ortalama değerlerini ise 78,73 \pm 17,90 kg. olarak tespit edilmiştir.

Tablo 2: Judo sporcularından deney grubunun ön test ve son test statik denge parametrelerinin karşılaştırılması

Değişken	Ön Test (n: 15)	Son Test (n: 15)	t	p
	Ort \pm SS	Ort \pm SS		
Overall Stability R	2,14 \pm 1,00	2,00 \pm 0,59	0,511	0,617
Anterior Posterior R	1,22 \pm 0,35	1,33 \pm 0,55	-0,722	0,482
Medial Lateral R	1,58 \pm 1,14	1,28 \pm 0,67	1,019	0,326
Overall Stability L	2,50 \pm 1,41	2,10 \pm 1,10	0,906	0,382
Anterior Posterior L	1,17 \pm 0,43	1,19 \pm 0,42	-0,22	0,829
Medial Lateral L	2,08 \pm 1,50	1,57 \pm 1,15	1,193	0,253

* $p < 0.05$

Deney grubunun statik denge parametreleri incelendiğinde ön test ve son test arasında Overall stability R, anterior posterior R., medial lateral R., overall stability L, anterior posterior L. ve medially lateral L değerlerinde ise anlamlılık bulunmamıştır ($p > 0.05$).

Tablo 3: Judo sporcularından kontrol grubunun ön test ve son test statik denge parametrelerinin karşılaştırılması

Değişken	Ön Test (n: 15)	Son Test (n: 15)	t	p
	Ort ± SS	Ort ± SS		
Overall Stability R	2,32± 0,82	1,94± 0,95	1,355	0,197
Anterior Posterior R	1,51± 0,59	1,39± 0,71	0,752	0,482
Medial Lateral R	1,57± 0,75	1,18± 0,73	1,512	0,153
Overa Lstability L	2,07± 0,68	2,18± 1,10	-0,445	0,663
Anterior Posterior L	1,06± 0,40	1,49± 0,81	-2,452	0,028*
Medial Lateral L	1,57± 0,87	1,31± 0,97	1,193	0,253

*p<0.05

Kontrol grubunun statik denge parametreleri incelendiğinde ön test ve son test arasında anterior posterior L. değerinde anlamlılık bulunmuştur (p<0.05). Overall stability R, anterior posterior R. , medial lateral R., overall stability L, ve madial lateral L değerlerinde ise anlamlılık bulunmamıştır (p>0.05).

Tablo 4: Judo sporcularından deney ve kontrol grubu için fiziksel ölçüm parametrelerinin ön test ve son test farklarının karşılaştırılması.

Değişkenler	Ortalama ± SD	t	P	
Overall Stability R	Deney Grubu	0,14± 1,11	-0,581	0,566
	Kontrol Grubu	0,38 ± 1,08		
Anterior Posterior R	Deney Grubu	-0,10± 0,56	-1,042	0,306
	Kontrol Grubu	0,12± 0,63		
Medial Lateral R	Deney Grubu	0,30 ± 1,16	-0,216	0,831
	Kontrol Grubu	0,39 ± 1,00		
Overall Stability L	Deney Grubu	0,40± 1,71	1,008	0,322
	Kontrol Grubu	-0,10± 0,92		
Anterior Posterior L	Deney Grubu	-0,02± 0,35	2,078	0,047*
	Kontrol Grubu	-0,43± 0,68		
Madial Lateral L	Deney Grubu	0,50± 1,80	0,486	0,631
	Kontrol Grubu	0,25± 0,82		

*p<0.05

Deney ve kontrol grubu için statik denge ölçüm parametrelerinin ön test ve son test farklarının ortalama değerleri karşılaştırılmasında anterior posterior L. değerinde anlamlılık bulunmuştur (p<0.05). Overall stability R , anterior posterior R., medial lateral R, overall stability L, ve medial lateral L. ortalama değerleri karşılaştırılmasında ise anlamlılık bulunmamıştır (p>0.05).

Tartışma

Yapılan bu çalışmada, judoculararda düzenli uygulanan on haftalık pliometrik antrenmanların statik denge üzerine etkileri araştırılmıştır. Çalışmaya katılan judo sporcularının deney ve kontrol grubu olarak yaş, boy, vücut ağırlığı, ve denge parametreleri karşılaştırılarak sonuçları araştırmaya dahil edilmiştir.

Judo sporcuları deney grubu sporcuları yaş ortalama değerlerini $21,40 \pm 1,99$ yıl, kontrol grubu sporcuları yaş ortalama değerlerini ise $21,53 \pm 1,80$ yıl olarak tespit edilmiştir. Deney grubu sporcuları boy ortalama değerlerini $176,00 \pm 7,12$ cm, kontrol grubu sporcuları boy ortalama değerleri ise, $177,13 \pm 7,59$ cm. olarak tespit edilmiştir.

Claessens ve ark. (1987) tarafından yapılan bir araştırmada dünyanın en üst seviye judoculararının ortalama boyu 1.75 m, ağırlığı 79.45 kg ve yaşları 25.3yıl şeklinde belirtilmektedir (Claessens, A.,et.all.1987)

İmamoğlu ve ark. (1999) tarafından judo erkek milli takımı üzerine daha önce yapılan bir araştırmada ortalama boy 1.75 m, ağırlık 79.46 kg ve yaş 20.58 yıl şeklinde bulunmuştur. Yapılan araştırmalara bakıldığında yapmış olduğumuz araştırmada deney ve kontrol gruplarının yaş ortalaması dünyanın en üst düzey judoculararından düşük olmakla beraber Türkiye erkek milli judo takımıyla paralellik göstermektedir (İmamoğlu O.,1999). Literatürde yapılan judocular üzerine yapılan araştırmalarda birbirlerine yakın değerler tespit edilmiştir.

Deney grubunun statik denge parametreleri incelendiğinde ön test ve son test arasında Overall stability Sağ, anterior posterior Sağ, medial lateral Sağ, overall stability Sol, anterior posterior Sol ve medial lateral Sol değerlerinde ise anlamlılık bulunmamıştır ($p>0.05$).

Bulunan sonuçta deney grubu için uygulanan pliometrik antrenman ve judo antrenmanı için istatistiksel olarak farklılık bulunmamasına rağmen tabloda ön test ve son test karşılaştırılması yapıldığında sayısal olarak düşme görülmektedir. Bu sayısal değerlerdeki düşme pozitif ve negatif yönde merkez "0" noktasına yaklaşma olarak tespit edilmiştir. Buda statik denge için olumlu düşünülmektedir. Ancak deney grubu Anterior Posterior R, Anterior Posterior L ortalama değerleri karşılaştırıldığında, sayısal değerlerdeki artışın, statik denge için kayıp niteliğinde olduğunu göstermektedir. Judo antrenmanları uygulamalarında çok sık uygulanan öne ve geriye yapılan çalışmalar bulunmaktadır. Kapsamlı yapılan pliometrik antrenmanlar üzerine uygulanan judo antrenmanlarında verim düştüğü gözlemlenmiştir. Deney grubu Anterior Posterior R, Anterior Posterior L değerleri için denge kayıplarının olmasının bu durumdan kaynaklandığı düşünülmektedir.

Kontrol grubu için statik denge parametreleri incelendiğinde ön test değerlendirmeleri ve son test değerlendirmeleri arasında anterior posterior sol değerinde anlamlılık bulunmuştur ($p<0.05$). Bu anlamlılık için Anterior Posterior sol değerleri için denge kayıplarının olmasının yapılan judo antrenmanlarının şiddeti ile ilişkili olduğu düşünülmektedir. Kontrol grubu için overall stability sağ, anterior posterior sağ, medial lateral sağ, overall stability sol ve medial lateral sol değerlerinde ise anlamlılık bulunmamıştır ($p>0.05$). İstatistiksel farklılık olmamasına rağmen judo antrenmanları yapan kontrol grubunda denge skorları açısından değerlendirilirse

genelde ön test ortalama değerleri yüksek, son test ortalama değerlerinin daha düşük olduğu görülmektedir.”0” noktasına yakınlığı dolayısıyla judo antrenmanlarının da denge üzerine pozitif etkisinin olduğu düşünülmektedir.

Deney grubu ve kontrol grubu için statik denge ölçüm parametrelerinin ön test değerleri ve son test değerleri farklarının ortalama değerleri karşılaştırılmasında anterior posterior sol değerinde anlamlılık bulunmuştur ($p < 0.05$). Yapılan hareketler noktasında, en etkili hareketlerin hem pliometrik çalışmalarda, hemde judo antrenmanlarında ön ve arka denge için etkili olduğu bu sebeple bu farklılığın olduğu düşünülmektedir. Overal stability sağ, anterior posterior sağ, medial lateral sağ, overal stability sol ve medial lateral sol ortalama değerleri karşılaştırılmasında ise anlamlılık bulunmamıştır ($p > 0.05$). Yapılan çalışmalarda yer verilen hareketlerle, denge parametrelerinin her birine farklı etki olabileceği düşünülmektedir.

Deney ve kontrol grubundaki judoculararda dominant ayaklarının sağ ayak olması ve teknik uygulamalarda sağ ayaklarını kullanırken sol ayaktan da dengelerini sağlamaları dolayısıyla denge değerlerinde farklılıklar gösterdiği de düşünülmektedir.

Arazi ve arkadaşları (2011) tarafından genç basketbol sporcularında su içinde ve dışında ayrı iki gruba yapılan Pliometrik çalışmada, çalışmaya katılan sporcuların denge özelliklerinde ön test ve son test ortalamalarında pozitif yönde gelişim olduğu tespit edilmiştir.

Dengenin geliştirilmesi konusunda yapılan antrenman süresi ve deneyimlerle öğrenme yeteneğinden söz edilmektedir. Denge yeteneğinde öğrenme faktörünün etkisi yapılan birçok çalışmada kendini göstermiştir (Verhagen, E., et al. 2005).

Chiang ve arkadaşları (2000), Judo sporu yapan ve spor yapmayan iki grubu karşılaştırdıkları çalışmalarında Judo sporcularında denge becerilerinin anlamlı oranda yüksek olduğunu belirlemişlerdir.

Sterkowicz ve arkadaşları yaptıkları çalışmada Judoyu dayanıklılık ve güç sporu olarak kabul etmişlerdir. Judo sporunda denge ve koordinasyon yeteneğinin birçok hareketin uygulanmasında çok önemli bir yeri olduğunu ifade etmişlerdir.

Perin ve arkadaşları (2002), antrenmanın postür kontrolüne farklı yönlerden etkilerini inceledikleri çalışmada Judo, dans ve kontrol grubu arasında statik denge test performansını karşılaştırmışlardır. Araştırma sonucunda kontrol grubu ile Judocu grubu değerleri karşılaştırıldığında anlamlı farklılık tespit edilmemiştir.

Altay (2001) egzersiz programlarının alt ekstremité kas kuvvetini geliştirdiği, eklem esnekliğini koruyarak reaksiyon zamanını azalttığı ve dolayısıyla denge performansını geliştirdiğini belirtmiştir.

Bu bağlamda yapılan antrenman programlarının kuvvet kazandırması dolayısıyla denge becerilerini etkilediği söylenebilir.

Literatürlerdeki çalışmaların bir egzersizlerin sporcularda motorik özelliklerde gelişme, koordinasyon, denge ve postür problemleri üzerine yapılan araştırmalarla çalışmamız yakınlık göstermektedir.

Davlin (2004), yaptığı çalışmada denge performansını araştırmış, sporcu olan deney grubunun spor yapmayan kontrol grubundan daha iyi denge performansına sahip olduklarını

tespit etmekle beraber cinsiyetlerin farklı olması anlamlı bir farklılığı ortaya çıkarmamıştır. Üst düzey sporcuların vücutlarını kontrol edebilme ve yüksek kinestetik ayrıcalığı olduğunu ifade etmiştir

Literatürdeki birçok çalışmada, pliometrik antrenmanlarla motorik özelliklerin gelişim göstermesi, yapılan çalışmamızla paralellik göstermesi önemlidir.

Sonuç

Sonuç olarak, düzenli yapılan pliometrik antrenmanlar ile kuvvet kazanımları yanı sıra judocularında bazı denge performans değerlerinin arttığı, judo antrenmanlarının yanında pliometrik antrenmanlara da yer vermenin sportif performans açısından yararlı olabileceği söylenebilir.

Kaynaklar

- Arazi H.**, Asadi A. (2011). The Effect Of Aquatic And Land Plyometric Training On Strength, Sprint, And Balance In Young Basketball Players. Journal Of Human Sport & Exercise, Volume 6, Issue 1.
- Cachupe, W. J.**, Shifflett, B., Kahanov, L., & Wughalter, E. H. (2001). Reliability of biodex balance system measures. Measurement in physical education and exercise science, 5(2), 97-108.
- Claessens, A.**, Bennen, G., Wellens, R., Geldof, G., (1987). Somatotype And Bady Structure Of World Top Judo İsts, J. Sports Med. 27: 105-112
- Gordon, C.C.**, Chumlea, C.C. ve Roche, A.F., (1988). Stature, recumbent length and weight. İçinde (Eds) Lohman, T.G., Roche, A.F. & Marorell, R. anthropometric standardization reference manual. Illinois: Human Kinetics Books
- İmamoğlu O.**, Kishah N.F., Çebi M., İmamoğlu.H. (1999). "Türk Judo Erkek Milli Takımında Vücut Kompozisyonu Parametrelerin İncelenmesi" Erzurum Atatürk Üniversitesi Beden Eğitimi Ve Spor Yüksekokulu Dergisi,C.I,S.I,Sh.12-18
- Kutlu, M.**, Gür, E. Karahüseyinoğlu, M.F., Kamanlı, A., (2001). "Pliometrik Antrenmanın Genç Futbolcuların Anaerobik İşlerine Etkisi" Gazi Bed. Eğt. ve Spor Bil. Dergisi, 6(4):37-43
- Okubo J.**, Watanabe I, Takeya T, (1979). Lufluence of foot position and visual field condition in the examination of equilibrium funetion and sway of centre of gravity in normal persons Agressoloji. 20: 127-132
- Singer R.**, 1980. Motor Learning and Human Performance. Mac Millan CO. 199-214.
- Soyuer F.**, İsmailoğulları (2009). S. Yaşlılık ve denge. Türk Serebrovasküler Hastalıklar Dergisi; 1: 1-5.
- Spiridus WW.**, 1995. Balance posture and locomotion In:Phiyscal Dimensions of aging . Human Kinetics Champaing, İllionis, 152-185.
- Tetik S.**, Koç MC, Atar Ö, Koç H. (2013). Basketbolcularda statik denge performansı ile oyun değer skalası arasındaki ilişkinin incelenmesi. Türkiye Kickboks Federasyonu Spor Bilimleri Dergisi; 6:9-17.

- Yağcı N, Cavlak U, Şahin G.** (2004). İşitme engellilerde denge yeteneğinin incelenmesi üzerine bir çalışma. KBB Forum, 2004;3:45-50.
- Verhagen, E., Bobbert, M., Inklaar, M., Kalken, V. M., Allardvan, D. B. A., Bouter, L., Mechelen, V. W.** (2005). The Effect of a Balance Training Programme on Centre of Pressure Excursion in One-Leg Stance, *Clinical Biomechanics*, 20, pp 1094-1100
- Chiang, C.C.** Chiang, J.Y., Shiang, T.Y (2000). The Comparison Of Balance Ability Between Judo Players And Non- Athletes. 18 International Symposium on Biomechanics in Sports). Hong Kong, China.
- Sterkowicz S.** Coordination Motor Abilities Of Judo Contestants at Different Age. 2012.
- Perrin, P., Schneider, D., Deviterne, D., Perrot, C., Constantinescu, L.** (2002). Judo, Beter Than Dance, Develops Sensorimotor Adaptabilities Involved in Balance Control. *Gait Posture*. 2002;15:187-194.
- Altay, F.** (2001). Ritmik Cimnastikte İki Farklı Hızda Yapılan Chainé Rotasyon Sonrasında Yan Denge Hareketinin Biyomekanik Analizi, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Doktora Tezi, Ankara.
- Davlin, C.D.** Dynamic Balance in High Level Athletes. *Percept.Mot. Skills*. 2004; 98: 1171-1176.

Sporcuların Sosyal Güvenlik Bilgi Düzeylerinin İncelenmesi

Dilek Amcaoğlu¹, Ahmet Azmi Yetim²

¹ İstinye Üniversitesi, Meslek Yüksek Okulu, damcaoglu@istinye.edu.tr

² Gazi Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi. aayetim@gazi.edu.tr

Özet

Bu çalışmada profesyonel sporcuların sosyal güvenceleri incelenmiş ve bunun sonucunda tespit edilen hususlar ile bunlara ilişkin değerlendirmelere yer verilmiştir. Çalışma kapsamında, sporculara ait Türkiye'deki sosyal güvencelerin neler olduğu, kapsam ve içerikleri, süreç içerisindeki değişim ve uygulanış modelleri ele alınmış; konu ile ilgili mevzuat, kanun, literatürler değerlendirilerek aynı zamanda Türkiye'de bulunan sporcuların sosyal güvenlik bilgi düzeyini ölçmek amacıyla anket modeli ilgili deneklere uygulanmıştır. Araştırmanın evrenini icra edilen spor branşının, karşılığında belli bir maddi kaynak alan lisanslı sporcular oluşturmaktadır. Verilerin analizi için SPSS 17 programı kullanılmıştır. Çalışma kapsamına alınan sporcuların sosyal güvencesi kulüp/federasyon tarafında olanların bu güvence altında nelerden faydalanacaklarını bilmedikleri, yapılan protokollerden haberdar olmadıkları ve neticesinde bu protokolden faydalanmadıkları görülmektedir.

Anahtar Kelimeler : Spor, sosyal güvenlik, sigorta

Investigation of Social Security Knowledge Levels of Athletes

Absract

In this study, social insurances of athletes' are examined. Within the context of study, the athletes' social security in Turkey, it's scope, content, change and implementation models are discussed. In this context, related legislation, law, literature are studied. In order to measure the level of social security information of athletes in Turkey, survey method is used. The population of the study consists of licensed athletes whom are funded in return to their sport service. The SPSS version 17 software is used for data analysis. In the conclusion part, it's seen that licensed athletes don't know their rights, even not aware of protocols that are made and don't benefit from these protocols.

Key Words : Sport, social security. assurance

Giriş

Spor ferdin tabii çevresini beşerî çevre haline çevirirken elde ettiği kabiliyetleri geliştiren, belirli kurallar altında araçlı veya araçsız, ferdi veya toplu olarak, boş zaman faaliyetleri kapsamı içinde veya tam zamanını alacak şekilde meslekleştirerek yaptığı sosyalleştirici, toplumla bütünleştirici, ruh ve fiziği geliştiren rekabetçi, dayanışmacı ve kültürel bir olgudur (Yetim,2006).

Günümüzde sporun giderek yaygınlaşması ve pek çok alanda çalışan bireylerin ilgi duyduğu bir uğraş haline dönüşmesi, (Öner, 2011) ekonomik, siyasi ve uluslararası barış bakımından büyük önem arz etmesi, yazılı ve görsel basının konuya verdiği önem bakımından çok yönlü etkileri olan ve günlük yaşantımızın vazgeçilmez bir parçası olan sosyal bir kurum haline gelmiştir.

Böyle çok yönlü etkileri olan bir toplumsal kurumun hukuk yönünden de ele alınması, bir takım hukukî düzenlemelere bağlanması kaçınılmazdır. Bu anlamda sporun hukukla olan ilişkisi diğer toplumsal kurumların hukukla olan ilişkisinden farklı değildir ve spor, direk olarak hukukun düzenleme alanına girmektedir. Sporun tâbi olduğu hukukî düzenlemeler, sporun bütün alanlarında ve aşamalarında kendisini göstermektedir. Özellikle futbol başta olmak üzere, diğer spor dallarının hem kulüpler hem de medya bakımından önemli bir kazanç kaynağı oluşturduğu göz ardı edilmemektedir. Spor kulüplerinin şirketleşmeleri de sporun doğrudan doğruya kazanç elde edilebilen bir faaliyet haline geldiğinin önemli bir kanıtıdır (Küçükgüngör,1998).

Sporun bu şekilde maddi gelir sağlayan bir uğraş haline gelmesiyle birlikte, idareci, antrenör, sporcu ve sùjelerinin (antrenör, monitör, yönetici, hakem, gözlemci vb.) sayısı gün geçtikçe artmakta, spor faaliyetleri de artık meslek haline gelmektedir.

Sporun taraflarından ön sırada olan ikisi spor kulüpleri ve sporculardır. Spor kulüpleri Dernekler Kanunu'na ve Türk Ticaret Kanunu'na göre olmak üzere iki şekilde yani dernek ve şirket olarak yapılabilmektedirler. Aynı zamanda çalıştırdıkları sporcu ve sùjeleri (antrenör, monitör, yönetici, hakem, gözlemci vb.) bakımından spor kulüpleri iş yeri veya sporcu ve sùjelerinin iş vereni konumundadırlar.

Sporcular ise kendi içerisinde profesyonel sporcular ve amatör sporcular olmak üzere temelde ikiye ayrılırlar.

Profesyonel sporcular, yaptığı sportif etkinlikler sonucu bir gelir elde ederken, amatör sporcular ise yaptıkları sportif etkinlikler için gelir elde etmemektedir. Ancak, Türkiye'de hukuken profesyonellik sadece futbolda olduğu için gelir elde eden basketbol, voleybol, güreş gibi branşlardaki sporculara da doktrinde yarı profesyonel sporcu denilmekte olup, bu sporcular sosyal güvenlik mevzuatı açısından amatör sporcu kategorisinde yer almaktadır. Bu durum ise sporcuların sosyal güvenliği açısından bazı eksiklik ve sorunları beraberinde getirmektedir (Mil,2010).

Sosyal güvenlik kavramı ise, belirli sosyal risklerin yol açabileceği gelir kayıpları ve gider artışlarına karşı tüm bireylerin güvenliklerinin sağlanmasıdır (Oral,2004).

Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) ise sosyal güvenlik kavramını şöyle tanımlamıştır. "Toplumun, hastalık, doğum, iş kazası, işsizlik, sakatlık, yaşlılık ve ölüm nedeniyle kazancının

kesilmesi ya da büyük ölçüde azalmasının yol açacağı ekonomik ve sosyal sıkıntılara karşı, bir dizi kamusal önlem yoluyla üyeleri için sağladığı koruma; sağlık hizmetleri ve çocuklu aileler için çocuk yardımlarıdır.” (Demirbilek, 2005).

Sosyal güvenlik ile aynı anlamda kullanılan sigorta kavramı ise, kişilerin belli bir ücret (prim) karşılığında önceden belirlenmiş konulara ilişkin risklerin gerçekleşmesi sonucu oluşabilecek ihtiyacı karşılamak üzere yapılan ve bağımsız bir hukuki talep hakkı veren bir anlaşmadır (Uyanık,2001).

Bu çalışmada profesyonel sporcuların hukuki açıdan, sosyal güvenceleri incelenecek ve bunun sonucunda tespit edilen hususlar ile bunlara ilişkin değerlendirmelere yer verilecektir.

Yöntem ve Araçlar

Bu çalışma profesyonel sporcuların sosyal güvenlik haklarının neler olduğunu öğrenmek ve Türkiye’de bulunan ve icra ettikleri spor branşının karşılığında belli bir maddi kaynak alan lisanslı profesyonel sporculara yönelik sporcuların sosyal güvencelerinden ne derece haberdar olduklarını araştırmak amacıyla yapılmıştır.

Araştırma Modeli

Araştırma da ilgili tanımlara yer verilerek, sporcuların sosyal güvencelerinin neler olduğu, Türkiye’de sosyal güvence sisteminin tarihi gelişimi gibi konuların açıklamalarının ve tanımlamalarının yapılması için tarama yöntemi kullanılmıştır.

Ayrıca sporcuların sosyal güvence bilgi düzeylerini ölçmek amacıyla ilgili deneklere 30 maddeden oluşan bir anket uygulanmıştır.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubu 181 kişi olarak bulunmuştur ve bu grubunun tamamına ulaşılmıştır.

Çalışma grubuna icra ettikleri spor branşı karşılığında belli bir maddi kaynak alan profesyonel sporcular alınmıştır. Sporcular ve branşlar rastgele seçim yöntemi ile seçilmiştir.

Veri Toplama Aracı

Araştırmada sporcuların sosyal güvenlik haklarının neler olduğunu öğrenmek amacıyla literatür taraması yapılarak aynı zamanda Türkiye’de bulunan ve lisanslı profesyonel sporculara,

bu sporcuların sosyal güvencelerinden ne derece haberdar olduklarını araştırmak amacıyla anket çalışması yapılmıştır.

Sorular 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu gereğince Sgk kapsamına alınan/alınacak sporcuların sahip olacağı haklar göz önüne alınarak hazırlanmıştır.

Sporculara sorulan sosyal güvenceler hakkında bilgi düzeylerine yönelik sorular 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu 3. Bölüm Madde 13-20 ve madde 22, Dördüncü Bölüm Madde 25-26-28 ve 32. Maddeler dikkate alınarak hazırlanmıştır.

Yapılan araştırma kapsamında ise ülkemizde lisanslı sporcu sayısı 2.817.773 olarak, faal lisanslı sporcu sayısı ise 566,056 olarak tespit edilmiştir (Gülöksüz, 2014). Ülkemiz de faal ve yaptığı spor dalından belli bir maddi kaynak elde eden profesyonel sporcu sayısı ise hiçbir kaynaktan belirlenememiştir.

Yapılan araştırma kapsamında sporcuların icra ettikleri spor karşısında maddi bir gelir elde edip etmedikleri sporculara sorularak tespit edilmiştir.

Verilerin Analizi

Araştırma Türkiye'den rasgele seçim yöntemi ile dövüş sporları, basketbol, voleybol, hentbol, yüzme, vücut geliştirme, futbol, atletizm ve cimnastik branşlarında faal olan lisanslı sporculara bireysel olarak uygulanmıştır.

Yapılan araştırmadaki anket sorularının analizleri spss 17 istatistik programı kullanılarak analiz edilmiştir. Analizlerde sporcuların kişisel özelliklere göre ve sporcu olarak sosyal güvenceleri hakkında bilgi düzeyleri frekans dağılımları, Cinsiyet, Gelir Durumu ve Eğitim Durumlarına Göre Sporcuların bilgi düzeyleri değerlendirilerek ki-kare analizi yapılmıştır.

Bulgular

Araştırmada sporcuların sosyal güvenlik haklarının neler olduğunu öğrenmek amacıyla literatür taraması yapılarak aynı zamanda Türkiye'de bulunan ve lisanslı profesyonel sporculara, bu sporcuların sosyal güvencelerinden ne derece haberdar olduklarını araştırmak amacıyla anket çalışması yapılmıştır.

Bu bölümde; anketlerden elde edilen veriler istatistiki işlemlere tabi tutularak, tablolar haline dönüştürülmüş ve bu tablolara ilişkin açıklamalar yapılmıştır.

Yapılan anket çalışmasına katılanların cinsiyet, eğitim durumu ve gelir durumuna dair frekans ve yüzde bilgileri Tablo 1’de görülmektedir. Katılımcıların sosyal güvence kanununun kendilerine sunduğu haklarla alakalı bilgi düzeyleri ise Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 1. Katılımcıların cinsiyet, gelir durumu ve eğitim durumlarına göre dağılımı

Cinsiyet	Frekans	%
Erkek	95	52,5
Kadın	86	47,5
Gelir Durumu		
Çok iyi	26	14,4
İyi	84	46,4
Orta	61	33,7
Zayıf	10	5,5
Eğitim Durumu		
İlköğretim	3	1,7
Lise	76	42
Ön Lisans	32	17,7
Lisans	68	37,6
Yüksek Lisans	2	1,1
Sosyal Güvence Bilgi Düzeyi		
Yeterli Bilgim Var	48	26,5
Yeterli Bilgim Yok	133	73,5
Toplam	181	100

Tablo 2: Katılımcıların sosyal güvence kanunu hakkındaki bilgi düzeyleri

SGK Kanununa göre;	Frekans		%	
	Evet	Hayır	Evet	Hayır
Sigortalı olan kişinin/sporcunun iş kazası halinde sporcunun eş ve çocuklarına ya da geçindirmekle yükümlü olduğu ana ve babasına gelir bağlandığını biliyor musunuz?	47	134	26	74
Sigortası olan kişiye/sporcuya iş kazası halinde sağlık yardımının yapılacağını biliyor musunuz?	64	117	35,4	64,6
Sigortası olan kişiye/sporcuya iş kazası halinde sporcuya geçici ya da sürekli iş göremezlik ödeneğinin verileceğini biliyor musunuz?	52	129	28,7	71,3
Sigortası olan kişiye/sporcuya iş kazası halinde, sporcunun protez araç ve gereçlerin sağlanacağını biliyor musunuz?	47	134	26	74
İş kazası halinde kişinin/sporcunun tedavisi için başka bir yere ya da başka bir ülkeye gönderilebileceğini biliyor musunuz?	29	152	16	84
Sigortalı kişinin/sporcunun ölümü halinde geride kalan eş ve çocuklarına ve bakmakla yükümlü oldukları ana ve babasına aylık bağlandığını biliyor musunuz?	50	131	27,6	72,4
Sigortalı kişinin/sporcunun ya da sigortalı olmayan karısının analığı halinde gerekli sağlık yardımlarının yapıldığını biliyor musunuz?	36	145	19,9	80,1
Kulüplerinden hiçbir ücret almadan spor yapan amatör sporcuların, Sosyal Sigortalar Kanunu'na tabi olmadıklarını biliyor musunuz?	60	121	33,1	66,9
Sigortalı kişinin/sporcunun sigorta koşullarını yerine getirmesi ile birlikte yaşlılık aylığının bağlanacağını veya toptan ödeme yapılabileceğini biliyor musunuz?	33	148	18,2	81,8

Cinsiyet, gelir durumu ve eğitim durumu faktörleri ile sporcuların sosyal güvence bilgi düzeyleri faktörü arasında ki-kare test analizi sonucu, sırasıyla $p=0,687>0,05$, $p=0,32>0,05$,

$p=0,777>0,05$ değerleri elde edilmiştir. Dolayısıyla bu faktörlerin sporcuların sosyal güvence bilgi düzeylerinde farklılık göstermediği sonucuna ulaşılmıştır.

Cinsiyet durumu faktörünün, iş kazası halinde sporcunun eş ve çocuklarına ya da geçindirmekle yükümlü olduğu ana ve babalarına gelir bağlanması durumu bilgi düzeyleri arasında yapılan ki-kare test analizleri sonucunda sırasıyla $p=0,365>0,05$ olarak bulunduğu için bu faktörler ile aralarında anlamlı bir fark yoktur sonucuna ulaşılmıştır.

Gelir durumu ve eğitim durumu faktörlerinin iş kazası halinde sporcunun eş ve çocuklarına ya da geçindirmekle yükümlü olduğu ana ve babalarına gelir bağlanması durumu bilgi düzeyleri arasında yapılan ki-kare test analizi sonucuna göre $p=0,01<0,05$ olarak bulunduğu için aralarında anlamlı bir fark vardır sonucuna ulaşılmıştır.

Cinsiyet durumu ve eğitim durumu faktörlerinin, Sgk'lı sporcuların iş kazası halinde sağlık yardımının yapılacağı durumu bilgi düzeyleri arasında yapılan ki-kare test analizleri sonucunda sırasıyla $p=0,661>0,05$, $p=0,165>0,05$ olarak bulunduğu için bu faktörler ile aralarında anlamlı bir fark yoktur sonucuna ulaşılmıştır.

Gelir durumu faktörünün Sgk'lı sporcuların iş kazası halinde sağlık yardımının yapılacağı durumu bilgi düzeyleri arasında yapılan ki-kare test analizi sonucuna göre $p=0,01<0,05$ olarak bulunduğu için aralarında anlamlı bir fark vardır sonucuna ulaşılmıştır.

Cinsiyet ve eğitim durumu faktörleri ile Sgk'lı sporcuların iş kazası halinde sporcuya geçici ya da sürekli iş göremezlik ödeneğinin verilmesi durumu bilgi düzeylerinin ki-kare test analizleri sonucunda sırasıyla $p=0,799>0,05$, $p=0,678>0,05$ olarak bulunduğu için bu faktörler ile aralarında anlamlı bir fark yoktur sonucuna ulaşılmıştır.

Gelir durumu faktörü ile Sgk'lı sporcuların iş kazası halinde sporcuya geçici ya da sürekli iş göremezlik ödeneğinin verilmesi durumu bilgi düzeylerinin ki-kare test analizleri sonucunda $p=0,04<0,05$ olarak bulunduğu için bu faktörler ile arasında anlamlı bir fark vardır sonucuna ulaşılmıştır.

Cinsiyet, gelir durumu ve eğitim durumu faktörleri ile Sgk'lı sporcuların iş kazası halinde protez araç ve gereçlerin sağlanacağı durumu bilgi düzeylerinin ki-kare test analizleri sonucunda sırasıyla $p=0,571>0,05$, $p=0,42>0,05$, $p=0,205>0,05$ olarak bulunduğu için bu faktörler ile aralarında anlamlı bir fark yoktur sonucuna ulaşılmıştır.

Cinsiyet durumu ve eğitim durumu faktörlerinin, Sgk'lı sporcuların tedavisi için başka bir yere ya da başka bir ülkeye gönderileceği durumu bilgi düzeylerinin arasında yapılan ki-kare test analizleri sonucunda sırasıyla $p=0,929>0,05$, $p=0,322>0,05$ olarak bulunduğu için bu faktörler ile aralarında anlamlı bir fark yoktur sonucuna ulaşılmıştır.

Gelir durumu faktörünün Sgk'lı sporcuların tedavisi için başka bir yere ya da başka bir ülkeye gönderileceği durumu bilgi düzeylerinin arasında yapılan ki-kare test analizi sonucuna $p<0,001$ olarak bulunduğu için aralarında anlamlı bir fark vardır sonucuna ulaşılmıştır.

Cinsiyet durumu faktörünün Sgk'lı sporcuların ölümü halinde geride kalan eş ve çocuklarına ve bakmakla yükümlü oldukları ana ve babasına aylık bağlanması durumu bilgi düzeyi arasında yapılan ki-kare test analizi sonucuna göre $p=0,679>0,05$ olarak bulunduğu için aralarında anlamlı bir fark yoktur sonucuna ulaşılmıştır.

Gelir durumu ve eğitim durumu faktörlerinin Sgk'lı sporcuların ölümü halinde geride kalan eş ve çocuklarına ve bakmakla yükümlü oldukları ana ve babasına aylık bağlanması durumu bilgi düzeylerinin arasında yapılan ki-kare test analizi sonuçlarına göre $p<0,001$ olarak bulunduğu için aralarında anlamlı bir fark vardır sonucuna ulaşılmıştır.

Cinsiyet durumu ve eğitim durumu faktörlerinin, Sgk'lı sporcuların ya da sigortalı olmayan karısının analığı halinde gerekli gerekli sağlık yardımlarının yapılması durumu bilgi düzeyleri arasında yapılan ki-kare test analizleri sonucuna göre sırasıyla $p=0,969>0,05$, $p=0,246>0,05$ olarak bulunduğu için bu faktörler ile aralarında anlamlı bir fark yoktur sonucuna ulaşılmıştır.

Gelir durumu faktörünün Sgk'lı sporcuların ya da sigortalı olmayan karısının analığı halinde gerekli gerekli sağlık yardımlarının yapılması durumu bilgi düzeyi arasında yapılan ki-kare test analizi sonucuna göre $p=0,02 <0,05$ olarak bulunduğu için aralarında anlamlı bir fark vardır sonucuna ulaşılmıştır.

Cinsiyet, gelir durumu ve eğitim durumu faktörleri ile kulüplerinden hiçbir ücret almadan spor yapan amatör sporcuların, Sosyal Sigortalar Kanunu'na tabi olmadıkları durumu bilgi düzeylerinin ki-kare test analizleri sonucuna göre sırasıyla $p=0,03<0,05$, $p=0,01<0,05$, $p<0,001$ olarak bulunduğu için bu faktörler ile aralarında anlamlı bir fark vardır sonucuna ulaşılmıştır.

Cinsiyet, gelir durumu ve eğitim durumu faktörleri ile Sgk'lı sporcuların sigorta koşullarını yerine getirmesi ile birlikte yaşlılık aylığının bağlanacağı veya toptan ödeme yapılabileceği bilgi düzeylerinin ki-kare test analizleri sonuçlarına göre sırasıyla $p=0,96>0,05$, $p=0,07>0,05$, $p=0,228>0,05$ olarak bulunduğu için bu faktörler ile aralarında anlamlı bir fark yoktur sonucuna ulaşılmıştır.

Tartışma ve Sonuç

Profesyonel sporcular dışında kalan amatör sporcular başta İş Kanunu'na dahil edilememekte, çalışmaları hizmet akdine dayanmaması nedeniyle de haklarında 5510 sayılı Kanun'un 4/A fıkrası yani sigortalılık hükümleri uygulanmamaktadır.

Sporcuların sosyal güvenlikleri ile ilgili geçmişten bugüne yapılmış çalışmaların neredeyse tamamında, eksik görülen noktanın sporcuların sosyal güvenliği olduğu vurgulanarak bu duruma ilişkin pek çok öneri ortaya konulmuştur. Fakat bugün itibari ile bakıldığında halen daha bu konuya tam manasıyla bir çözüm yolu bulunduğunu söylemek mümkün değildir.

Spor alanının çalışanlarının sosyal güvenliklerinin belirlenmesinde, özellikle profesyonel spor alanı ile ilgili olarak ülkemiz mevzuatındaki İş Kanunu, Borçlar Kanunu, Sosyal Güvenlik Kanunu, Sendikalar Kanunu ve Toplu İş Sözleşmesi Grev ve Lokavt Kanunu'na; birde belirtilen alanda çıkarılmış talimatlara bakmak gerekliliği vardır. Yani bir bütünsellikten söz etmek pek mümkün değildir.

Yapılan anket çalışmasında sporcuların %29,3'nün hiç bir sosyal güvencelerinin olmadığı görülmektedir. Yani sporcuların sakatlanma, hastalanma, iş göremezlik ya da ölüm gibi nedenlerden dolayı sağlık güvence kurumları kapsamında yararlanamayacaklardır. Yani sigortasız işçi durumundadırlar.

Araştırma sonuçlarına göre profesyonel sporcular sosyal güvenceleri olduğu takdirde sunulacak hizmetlerin farkındalık oranları oldukça düşüktür. Bu oran sigortası olan sporcuların hangi haklardan yararlanacaklarını, hangi durumlarda neler yapması gerektiğini bilmemelerine sebep olmaktadır. Verilen hakların takibini yapmadıkları için de birçok sporcu bu sigorta ya da sosyal güvencelerden faydalanamamaktadır.

Araştırma sonuçlarına göre sporcuların bağlı oldukları kulüp/federasyonun "Sporculara Sağlık Güvencesi Protokolü" hakkında bilgilendirme yapanların oranı %18,2'dir. İmamoğlu ve arkadaşlarının (1999) Türkiye'de "Amatör Sporcuların Sigortalanma Sorunları" isimli çalışmalarında da belirttikleri gibi, "Sporculara protokoller yapılıyor. Kulüplere duyuruluyor fakat ya duyurmada yetersizlikler ya da sporcuların bilinçli davranmaması neticesinde sporcuların bu protokollerden faydalanma oranı yok denecek kadar azdır." (İmamoğlu, 1999) ifadesi yapılan anket çalışmasında da desteklenmektedir. Kulüp/ federasyonların bilgilendirme yapmaması 1999 yılında İmamoğlu ve arkadaşlarının yapmış olduğu çalışmayı destekleyerek görülmüştür ki günümüzde hala daha sporculara haklarının duyurusunun yapılmaması, bu haklardan faydalanamamalarına sebep olmaktadır.

2013 yılında bakanlıklar tarafından ortak imzalanan protokolde de görülmektedir ki, protokolü oluşturan maddelerde bir netlik yoktur, sporcular ücretsiz olarak tedavisini görmemektedir ya da lisansını o dönem vize etmemiş bir sporcuyla koruyacak bir yazı bulunmamaktadır. Sporcuların tedavilerinin ücretleri daha sonra adreslerine postalanacaktır şeklinde ifade bulunmaktadır. Hangi rahatsızlıklar ya da tedavilerde ne kadar ücret ödeyecekleri ya da indirim yapılacağı hususunda boşluk bulunduğu görülmektedir.

Ülkemizdeki Kalkınma Planları incelendiğinde ise altıncı ve yedinci kalkınma planlarda genellikle sporcu sağlığı, eğitimi ve güvenliği gibi konular yer alırken, birinci, üçüncü ve dokuzuncu planlarda sporcuları içeren herhangi bir düzenleme yer almamıştır.

Gençlik ve Spor Bakanlığı'nın misyonuna ve vizyonuna bakıldığında da, misyonunda “Gençliğin ilgi, ihtiyaç ve sorunlarını saptamak, çözüm ortakları ile eşgüdüm ve iş birliği içinde çalışarak kişisel, sosyal ve sportif alanlarda destekleyici politikalar oluşturmak, sürekli eğitimi ve gelişimi esas alan projeler üretmek, uygulamak, desteklemek ve bu sayede toplumsal hayatın aktif üyesi, yenilikçi, özgüven sahibi, milli ve manevi değerlerin bilincinde, uluslararası temsil yeteneği olan lider gençler yetiştirmek.” (Gençlik ve spor bakanlığı, 2018) yer alırken vizyonunda ise; “Güçlü yarınlar için; okuyan, düşünen, sorgulayan, kendini ifade edebilen, sporu, sanatı ve bilimi yaşam tarzı hâline dönüştüren, gelişmelere açık, farklılıklara saygılı, yenilikçi, etik değerlere bağlı, karar süreçlerine katılan, kaynakları etkili değerlendiren, çevreye duyarlı, öz güveni yüksek, mutlu, sağlıklı ve güçlü bir gençliğin yetişmesini sağlamak.” yer almaktadır. (Gençlik ve spor bakanlığı, 2018) Bu ifadelerde de görülmektedir ki sporcunun başarılı olması, sağlıklı olmasını sağlamak gibi ifadeler yer alırken; sporcuların sosyal güvencelerini oluşturmada ve bunların duyurularını yaparak sporcuların bunlardan faydalanmasını sağlamaları açısından oldukça yetersiz kalmaktadır.

Serkan Öner ise (2011) yapmış olduğu araştırmasında sporda sosyal güvenlik konusunu incelemiş olup profesyonel yani kulüp ya da federasyonlarından icra ettikleri spor branşı neticesinde maddi bir gelir sağlayan sporcuların cinsiyet, gelir durumu ya da eğitim durumlarının sosyal güvenceleri bilgi düzeyleri karşılaştırılmadığından araştırma bu açıdan paralellik göstermemektedir.

Yapılan araştırmada sporcu olarak sosyal güvenceleri hakkında bilgi düzeyleri sorularak %73,5 oranında yeterli bilgim yok ifadesi yer alarak sporcuların sosyal güvenceleri hakkında yeterli bilgi düzeylerine sahip olmadıkları, aile, kulüp yöneticileri ya da sosyal çevre tarafından da bilgilendirilmedikleri görülmektedir.

Kaynakça

Demirbilek, S. (2005). Sosyal Güvenlik Sosyolojisi. İstanbul: Legal Yayıncılık.

Gençlik ve Spor Bakanlığı, (Çevrimiçi)

<http://gsb.gov.tr/BakanlikHizmetBirimleri/sgdb/misyon-vizyon.html> 15.03.2018

Gülöksüz, U. & Sarıal, E. (2014). Verilerle Gençlik ve Spor. Ankara: Başak Matbaa.

İmamoğlu, O. & Kışalı, N. F. & Altun, P. & Çebi, M. (1999). Türkiye’de Amatör Sporcuların Sigortalanma Sorunları. Atatürk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 1(1), 48-50.

Küçükgüngör, E. (1998). Türk hukukunda sporcuların hukuki durumları. Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2(1-2).

Mil, H. İ. (2010). Türkiye’de spor kulüpleri ve sporculara yönelik sosyal güvenlik uygulamalarının incelenmesi ve değerlendirilmesi. (Yüksek Lisans Tezi), Polis Akademisi Güvenlik Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Oral, İ. (2004). Sosyal güvenlik hukuku. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.

Öner, S. (2011). Sporda sosyal güvenlik. (Yüksek Lisans Tezi), Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Konya.

Uyanık, A. (2001). Denetim, muhasebe ve vergilendirme. İstanbul: Beta Yayınları.

Yetim, A. A. (2006). Sosyoloji ve spor. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.

Yüzme Havuzlarındaki Suda Boğulma Vakalarının İncelenmesi

Adnan Turgut, Ali Işın, Eren Akdağ

Akdeniz Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi

(turgut@akdeniz.edu.tr, aliisin@akdeniz.edu.tr, erenakdag.ea1@gmail.com)

Özet

Suda boğulma; sıvı bir ortam içerisinde batmadan/ dalmadan kaynaklanan solunum bozulması ile giden süreçler dizisi olarak tanımlanmaktadır. Suda boğulma günümüzde bir halk sağlığı problemidir. Ülkemizde her yıl yaklaşık olarak 1000'e yakın kişi boğulmaktadır. Bu boğulmaların bir kısmı yüzme havuzlarında meydana gelmektedir. Araştırmanın amacı 2011-2016 yılları arasında meydana gelen havuzda boğulma vakalarının incelenmesidir. Bu çalışmada online arama motorlarında 1 Ocak 2011 ile 31 Aralık 2016 tarihleri arasında "havuzda boğuldu, havuza düştü boğuldu, suda boğuldu vb." gibi anahtar kelimeler taranmış ve boğulma ile ilgili haberler günlük olarak toplanmıştır. Kazazedelerin kişisel bilgileri, havuz türleri, orada bulunma sebebi vb. gibi veriler kaydedilmiştir. Verilerin analizi SPSS 18.0 kullanılarak yapılmıştır. Araştırma sonucunda havuzlarda boğulmaların en çok yaz aylarında meydana gelmiştir. Erkek bireylerin kadın bireylere oranla daha fazla boğulduğu tespit edilmiştir.

Anahtar kelimeler: Yüzme, Yüzme havuzu, Boğulma, Su güvenliği

The Examination Of Drowning in Water Cases in the Swimming Pool

Absract

Drowning is defined as the process of experiencing respiratory impairment from submersion/immersion in liquid. Drowning is a public health problem. Although the exact number cannot be determined, approximately 1000 people drowning each year in Turkey. Part of this drowning is happening in swimming pools. The aim of this study is to examine the drowning accidents in pool which resulted in death between 2011 and 2016. News was searched online via search engines with using keywords such as "drowning in pool, drown by falling in pool, drowning etc.", for this study. The news was collected day by day between January 1, 2011 and December 31, 2016. Personal information of victims, types of pool, reasons for being there was recorded. Analysis of the data was performed using SPSS 18.0. As a result of the research, drowning in the pools occurred mostly in the summer months. It has been found that males had higher drowning rates than females.

Keywords: Swimming, Swimming pool, Drowning, Water safety

Giriş

Dünyanın her yerinde yaygın ölüm nedenlerinden biri olan suda boğulma çok önemli bir halk sağlığı problemi olmasına rağmen gerekli önem verilmemektedir (Lu, Lunetta,& Walker, 2010; Peden & McGee, 2003). Suda boğulmanın genel tanımı; sıvı bir ortam içerisinde batmadan/dalmadan kaynaklanan solunum bozulması ile giden süreçler dizisidir. 20. yüzyılın sonlarına kadar dünya genelinde her yıl 200.000 kişinin suda boğulma sonucu öldüğüne

inanılmaktadır. 2014 yılında Dünya Sağlık Örgütü (WHO) tarafından yayınlanan küresel boğulma raporu sonuçlarında, dünya genelinde her yıl ortalama 372.000 kişinin suda boğulma sonucu öldüğünü ve bu sayının büyük çoğunluğunun çocuklar olduğu bildirilmiştir (WHO, 2014). Suda boğulma sonucu hayatını kaybeden 1-4 yaş arası çocukların sayısı zatüre, kızamık ve tetanoz gibi diğer tüm ölüme sebep olan hastalıkların oranından daha fazladır (Bierens & Scapigliati, 2014). Çocuklar yetişkinlere kıyasla, çok kısa zamanda ve nispeten küçük su birikintilerinde boğulabilir. Bu faktör çocukların suda boğularak ölmesine neden olur (WHO, 2010).

Çocuklarda görülen suda boğulma vakalarının büyük kısmı aile veya bakıcının gözetim eksiliğinden kaynaklanmaktadır. Bununla birlikte su ortamı çevresinde gerekli engelleyici önlemlerin alınmaması suda boğulma vakalarının sayısını arttırmaktadır (Petridou & Klimentopoulou,2006). Çocuklarda suda boğulma riskini azaltmak amacıyla planlanan yüzme derslerinin, suda boğulma oranını azalttığı iddia edilir. Bununla birlikte nasıl yüzmesi gerektiğini öğrenen çocuklar için yüzme havuzları, yüzme yeteneklerini geliştirmenin yanı sıra tehlikeli durumlarla nasıl başa çıkabileceğine yardımcı olur (Bierens & Scapigliati,2014). Yapılan araştırmalar sonucunda erkek bireylerin suda boğulma riskinin kadın bireylere göre daha fazla olduğu belirlenmiştir (WHO, 2014). Yüzme havuzlarında meydana gelen suda boğulma konusunda sınırlı uluslararası veri bulunmaktadır. Bunun nedeni yüzme havuzlarında suda boğulmanın daha az gerçekleşmiş olmasından kaynaklanabilir (Idris ve ark., 2003).

Bu çalışmada, Türkiye'deki havuzlarda suda boğulma sonucunda meydana gelen ölümlerin yıllara, aylara göre sayılarının ve kurbanların demografik özelliklerinin incelenmesi amaçlanmıştır.

Yöntem ve Araçlar

Bu çalışmada Türkiye'deki havuzlarda meydana gelen suda boğulma vakalarını araştırmak için online arama motorlarından “havuzda boğuldu, havuza düştü boğuldu, suda boğuldu vb.” gibi anahtar kelimeler kullanılarak suda boğulma ile ilgili haberler 1 Ocak 2011 ile 31 Aralık 2016 tarihleri arasında günlük olarak toplanmıştır. Kazazedelerin “kişisel bilgileri, havuz türleri, orada bulunma sebebi vb.” gibi veriler kaydedildi. Verilerin analizi SPSS 18.0 paket programı kullanılarak değerlendirildi.

Bulgular

Kazazedelerin kişisel özelliklerinin yıllara göre dağılımı Tablo 1.'de verilmiştir.

Tablo 1: Kazazedelerin yıllara ve cinsiyete göre dağılımı

	Cinsiyet				Yaş		
	Erkek	%	Kadın	%	En az	En çok	Ort.
2011	17	17,70	3	3,12	2	65	19,0
2012	13	13,54	6	6,25	1	80	18,6
2013	13	13,54	4	4,16	1	72	21,1
2014	9	9,37	4	4,16	3	60	19,7
2015	11	11,45	4	4,16	1	81	14,2
2016	8	8,33	4	4,16	3	61	25,3
Toplam	71	73,95	25	26,04	1	81	19,4

Havuzda boğulma vakaları yıllara ve cinsiyete göre incelendiğinde; 2011 yılında boğulan 20 kişinin 17'si (%17,70) erkek ve 3'ü (%3,12) kadın, 2012 yılında boğulan 19 kişinin 13'ü (%13,54) erkek ve 6'sı (%6,25) kadın, 2013 yılında boğulan 17 kişinin 13'ü (%13,54) erkek ve 4'ü (%4,16) kadın, 2014 yılında boğulan 13 kişinin 9'u (%9,37) erkek ve 4'ü (%4,16) kadın, 2015 yılında boğulan 15 kişinin 11'i (%11,45) erkek ve 4'ü (%4,16) kadın, 2016 yılında boğulan 12 kişinin 8'i (%8,33) erkek ve 4'ü (%4,16) kadındır. Havuzda boğulan kişilerin yaş ortalamaları 19,4 olarak tespit edilmiştir. Havuzda boğulan kişilerin en küçüğü 1 en büyüğü ise 81 yaşındadır.

Vakaların gerçekleştiği il ve yıllar Tablo 2.'de verilmiştir.

Tablo 2: Vakaların gerçekleştiği il ve yıllar

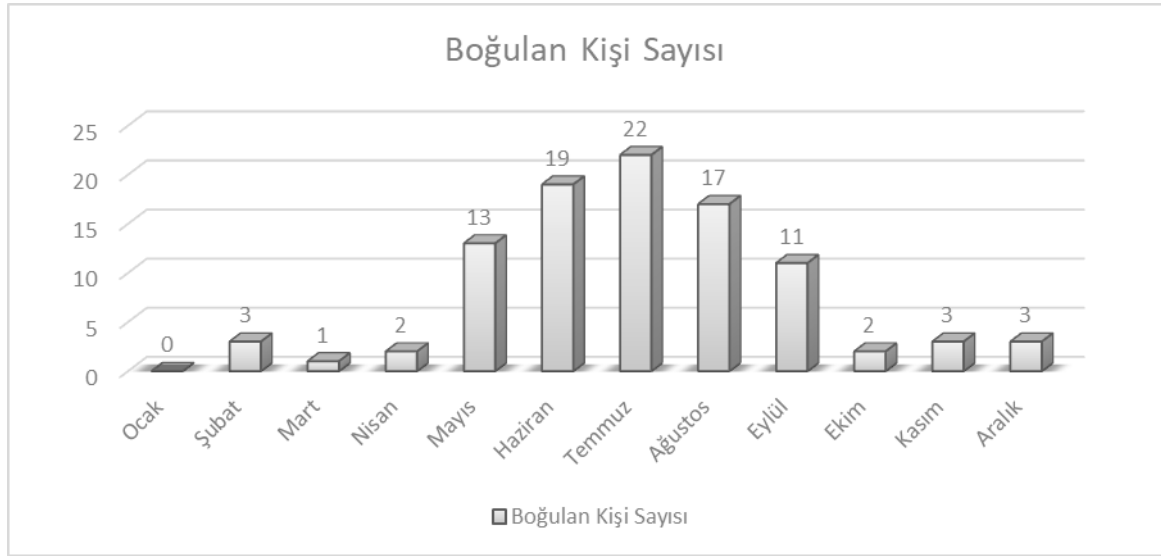
Yıl	f	%	İl	f	%
2011	20	20,83	Antalya	28	29,16
2012	19	19,79	İzmir	6	6,25
2013	17	17,70	Muğla	6	6,25
2014	13	13,54	İstanbul	5	5,20
2015	15	15,62	Bursa	5	5,20
2016	12	12,50	Aydın	4	4,16
Toplam	96	100,0	Kocaeli	3	3,12
			Afyonkarahisar	3	3,12
			Diğer iller	36	37,5
			Toplam	96	100,0

Yıllara göre havuzda boğulma verileri incelendiğinde; 2011 yılında 20 kişi (%20,83), 2012 yılında 19 kişi (%19,79), 2013 yılında 17 kişi (%17,70), 2014 yılında 13 kişi (%13,54), 2015 yılında 15 kişi (%15,62) ve 2016 yılında 12 kişi (%12,50) havuzda boğulma sonucunda hayatını kaybetmiştir. Bu yıllar arasında en fazla boğulma vakası 2011 yılında ve en az boğulma

vakası ise 2016 yılında gerçekleşmiştir. Havuzda boğulma verileri illere göre incelendiğinde, en çok havuzda boğulma vakası Antalya ilinde 28 kişi (%29,16) ve en az ise Afyonkarahisar ve Kocaeli illerinde 3'er kişi (%3,12) olarak gerçekleşmiştir.

Kazazedelerin aylara göre dağılımı Şekil 1.'de verilmiştir.

Şekil 1. Kazazedelerin aylara göre dağılımı

Kazazedelerin aylara göre dağılımı incelendiğinde; havuzda boğulma vakaları en çok temmuz ayında, en az ise ocak ayında tespit edilmiştir. Yaz mevsiminde diğer mevsimlere oranla daha fazla boğulma vakası gerçekleşmiştir.

Kazazedelerin olay yerinde bulunma sebepleri, suda boğulmaların gerçekleşme şekli ve kazazedelerin engel ve hastalık durumu hakkında ki bilgiler Tablo 3.'te verilmiştir.

Tablo 3: Vakalar hakkında bilgiler

Kazazedelerin Olay Yerinde Bulunma Sebepleri	f	%	Suda Boğulmaların Gerçekleşme Şekilleri	f	%
Serinlemek	30	31,25	Yüzerken	62	64,583
Oyun oynamak	12	12,5	Suya düşme	33	34,375
İş	2	2,083	İnsan kurtarıken	1	1,041
Sportif yarışma, antrenman ve kurslar	2	2,083	Toplam	96	100,0
			Engel ve Hastalık Durumu	f	%
Tatil	43	44,791	Bedensel	1	1,041
Günlük aktivite	4	4,166	Sara	6	6,25
Terapi	3	3,145	Kalp krizi	4	4,166
Toplam	96	100,0	Toplam	11	11,458

Kazazedelerin olay yerinde bulunma sebepleri incelendiğinde; en fazla havuzda boğulma tatil amaçlı 43 kişi (%44,8) ve en az boğulma iş 2 kişi (%2,1) ve sportif yarışma 2 kişi (%2,1) olarak tespit edilmiştir. Suda boğulmaların gerçekleşme şekilleri incelendiğinde; yüzerken 62 kişi (%64,6), suya düşme sonucu 33 kişi (%34,4) ve insan kurtarıırken 1 kişi (%1,0) olarak tespit edilmiştir. Kazazedelerin engel ve hastalık durumu incelendiğinde; bedensel engelli 1 kişi (%1,0), sara hastası 6 kişi (%6,3) ve kalp krizi 1 kişi (%4,2) olarak tespit edilmiştir.

Vakaların gerçekleştiği havuz türleri ve kazazedelerin ülkeleri hakkında ki bilgiler Tablo 3.'te verilmiştir.

Tablo 4: Havuz türleri ve kazazedelerin ülkesi

Havuz türleri	f	%	Kazazedelerin Ülkesi	f	%
Otel Havuzu	30	31,25	Türkiye	70	72,91
Kaplıca Oteli Havuzu	13	13,54	ABD	1	1,04
Bel. Kaplıca Havuzu	3	3,12	Almanya	1	1,04
Aqua Park	5	5,20	Azerbaycan	1	1,04
Site Havuzu	11	11,45	Çek Cumhuriyeti	1	1,04
Villa-Ev havuzu	14	14,58	Fransa	1	1,04
Belediye Yüzme Havuzu	9	9,37	Irak	2	2,08
GSB havuzu	3	3,12	İngiltere	1	1,04
Şişme Havuz	1	1,04	İrlanda	1	1,04
Hamam havuzu	1	1,04	İsrail	2	2,08
Özel havuz	4	4,16	İtalya	1	1,04
Üniversite havuzu	1	1,04	Kazakistan	1	1,04
Üniversite termal havuzu	1	1,04	Polonya	1	1,04
Toplam	96	100,0	Rusya	11	11,45
			Ukrayna	1	1,04
			Toplam	96	100,0

GSB havuzu: Gençlik Spor Bakanlığı havuzu

Vakaların gerçekleştiği havuz türleri incelendiğinde, en fazla boğulma vakaları; Otel havuzunda 30 kişi (%31,25), Villa-Ev havuzunda 14 kişi (%14,56), Kaplıca Oteli havuzu 13 kişi (%13,54), en az boğulma vakaları; Şişme havuz 1 kişi (%1,04), Hamam havuzu 1 kişi (%1,04), Üniversite havuzu 1 kişi (%1,04), Üniversite termal havuzu 1 kişi (%1,04) olarak tespit edilmiştir. Kazazedelerin ülkeleri incelendiğinde; en fazla boğulma Türkiye 70 kişi (%72,91), Rusya 11 kişi (%11,45), Irak 2 kişi (%2,08), İsrail 2 kişi (%2,08) olarak tespit edilmiştir.

Tartışma

Yüzme havuzlarında boğulmanın üç temel nedeni vardır. Bunlar; yüzme bilme yetersizliği, riskli davranışlarda bulunma ve tıbbi nedenlerdir (Stallman ve ark., 2014). Yüzme bilmeme, bir kişinin yüzmeyi bilmeden su ortamına girmesi sonucu kaynaklanabileceği gibi kaza ve istemsiz şekilde su ortamına girmesi sonucunda oluşabilir (Ellis & Trent, 1995). Riskli davranışlarda bulunma, su ortamında risk oluşturabilecek oyunlar esnasında ya da su altında uzun süre kalma nedeniyle boğulmaya neden olacağı düşünülmektedir (Dickinson, 2014). Tıbbi nedenli havuzda boğulma ise, kişinin sağlık sorunları sebebiyle boğulmasıyla ilişkilendirilmektedir.

Mevcut veriler açık havuzlarda kapalı havuzlara veya su parklarına göre daha fazla boğulmanın meydana geldiğini göstermektedir (Lo ve ark., 2010). Avustralya'da 2012 yılında yayınlanan ulusal boğulma raporu verilerine göre 1 yıl içinde suda boğulan 284 kişinin 22'si havuzda boğularak hayatını kaybettiği bildirilmiştir (RLSS, 2012). Aynı raporda en çok havuzda boğulma vakasının yaz aylarında meydana geldiği bildirilmiştir. Araştırmamız sonuçlarında da en çok havuzda boğulma vakası yaz aylarında görülmektedir. Farklı ülkelerde yapılan çalışmalarda ABD (Bugeja, 2004), Kanada (Canada Drowning report, 2016), Yeni Zelanda (Zealand, 2012), Almanya (Schulte, 2011) ve İtalya (Funari ve Giuliani, 2011) gibi ülkelerde de suda boğulma vakalarının sadece küçük bir bölümünün havuzlarda meydana geldiği bildirilmiştir.

İtalya'da yapılan bir çalışmada havuzlarda boğulma tüm boğulma vakalarının %0,5'ini oluşturmaktadır. Havuzda gerçekleşen boğulma vakalarının büyük çoğunluğunu 5 yaşının altındaki çocuklar oluşturmaktadır. Bunun nedenin özel havuzu bulunan ailelerin gözetim eksikliğinden kaynaklanmaktadır (Funari ve Giuliani, 2011). Bununla birlikte ev havuzlarında boğulan kişilerin, halk havuzlarında boğulan kişilere göre daha genç oldukları bildirilmiştir (Yang, 2013).

Sonuç

Çalışmamız sonucunda; havuzlarda boğulmaların en çok yaz aylarında meydana geldiği tespit edilmiştir. Yaz aylarında okulların tatil olması ve açık yüzme havuzlarının hizmete girmesi ile serinlemek için havuzların kullanımı bu mevsimde daha çok tercih edilmesi havuzda boğulma tehlikesini arttırdığı düşünülmektedir. Araştırmamızda 2011-2016 yılları arasında havuzda

boğulma vakalarının cinsiyetlere göre incelendiğinde, erkeklerin kadınlara göre daha fazla havuzda boğuldukları belirlenmiştir.

Havuzda boğulmaları önlemek amacıyla, daha güvenli ortamların sağlanması gerekmektedir. Havuzda boğulmaların bir kısmı yeterli güvenlik önlemlerinin alınmamasından kaynaklanmaktadır. Havuz kenarlarının güvenlik çitleriyle kapatılmalı ve havuz kenarına bilgi ve uyarı tabelaları asılarak insanlar bilinçlendirilmelidir. Havuzlarda cankurtaran ve kurtarma ekipmanlarının bulunması zorunlu hale getirilmelidir. Havuzda boğulmayı önlemek için küçük yaşlardan itibaren su güvenliği, suda can kurtarma ve ilk yardım eğitimlerinin de verilmesi gerektiği düşünülmektedir.

Kaynakça

- Bierens, J., & Scapigliati, A.** (2014). Drowning in swimming pools. *Microchemical journal*, 113, 53-58.
- Bugeja, L.** (2004). Drowning deaths at public swimming pools: Victoria, July 1988–June 2002. Melbourne: State Coroner’s Office, Victoria.
- Dickinson, P.** (2014). Shallow water blackout. In *Drowning* (pp. 571-575). Springer, Berlin, Heidelberg.
- Ellis, A. A., & Trent, R. B.** (1995). Hospitalizations for near drowning in California: incidence and costs. *American journal of public health*, 85(8_Pt_1), 1115-1118.
- Funari, E., Giuliani, M.** Drowning in Italy: epidemiology and prevention strategy, Rapporti ISTISAN 11/13, Istituto Superiore di Sanità (ISS), Rome, 2011. http://www.iss.it/binary/publ/cont/09_13_web.pdf
- Idris, A., Berg, R., Bierens, J., Bossaert, L., Branche, C., Gabrielli, A., . . . Morley, P.** (2003). Recommended guidelines for uniform reporting of data from drowning: the “Utstein style”. *Circulation*, 108(20), 2565-2574.
- L. Schulte-Hülsmann,** (2011). Deutscher Lebensrettungs Gesellschaft (DLRG), Drowning Statistics. Drowning in Germany Under Special Consideration of Swimming Pools. A Yearly Analysis Based on Media. Reports.
- Lifesaving Canada,** Drowning Statistics, 2016
- http://www.lifesavingsociety.com/media/241812/canadiandrowningreport_english_web.pdf
- Lo, M., Hall, K., VanderWerf-Hourigan, L., Vincent, B., & Pryor, R.** (2010). Correlation of Pool Drowning Deaths With Number of Residential Swimming Pools by County in Florida, 2005-2007. *International journal of aquatic research and education*, 4(1), 4.
- Lu, T.-H., Lunetta, P., & Walker, S.** (2010). Quality of cause-of-death reporting using ICD-10 drowning codes: a descriptive study of 69 countries. *BMC medical research methodology*, 10(1), 30.

- Organization, W. H.** (2010). *International Travel and Health: Situation as on 1 January 2010*: World Health Organization.
- Organization, W. H.** (2014). *Global Report on Drowning: Preventing a Leading Killer*: World Health Organization.
- Peden, M. M., & McGee, K.** (2003). The epidemiology of drowning worldwide. *Injury control and safety promotion*, 10(4), 195-199.
- Petridou, E., & Klimentopoulou, A.** (2006). Risk factors for drowning. *Bierens JJLM, Hg. Handbook on Drowning. Prevention, Rescue, Treatment. Berlin, Heidelberg: Springer-Verlag*, 63-69.
- Royal Life Saving Society Australia (RLSS), Drowning Statistics,** https://www.royallifesaving.com.au/_data/assets/pdf_file/0006/4002/2012-Drowning-Report.pdf (RLSS 22/284).
- Stallman, R., Moran, K., Brenner, R., & Rahman, A.** (2014). Swimming and water survival competence. In *Drowning* (pp. 197-206). Springer, Berlin, Heidelberg.
- T. Yang,** Pool or Spa Submersion: Estimated Injury and Reported Fatalities, 2013 report US-CPSP, Bethesda, 2013. <https://www.cpsc.gov/s3fs-public/pdfs/2015H002.pdf>
- Zealand, W. S. N.** (2012). Provisional Report on Drowning.